

I. Rész.

Az 1927-ben alakult BRASSÓI TURISTA EGYESÜLET.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület 1893-ban alakult meg Brassóban, Magyarországon.

A Brassói Turista Egyesület 1927-ben alakult meg Brassóban, Romániában.

A hajdani Brassói Turista Egyesület történetét a valóságnak megfelelően, Székely Géza írásaiból tudhatjuk meg. Ehhez nem kell egyebet tegyünk, vegyük elő írásait :

„ERDÉLYI TURISTA, BRASSÓI NAPLÓ, A NAGYKŐHAVAS LEÍRÁSA, BRASSÓI TURISTA” stb.

Tudjuk azt is, hogy a BTE megalakulásának előzményei vannak, a Brassóban működött EKE fiók osztályból alakult meg. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy az 1893. október 29-én megalakult brassói EKE osztályt is bemutassuk. De az EKE előtt is alakultak Brassóban turista egyesületek. Székely Géza a „NAGYKŐHAVAS” című könyvében részletesen leírta ezeket a turista egyesületeket, de kitér külföldi turista egyesületek megalakulására is. Az alábbiakban közöljük Székely Géza részletes írását a „NAGYKŐHAVAS” című könyvéből, amelyben részletesen leírja a Nagykőhavas turistatörténetét és a turista egyesületek munkáját.

Turistaegyesületek munkája

Székely Géza

A Nagykőhavas turistatörténelmének megírása során végig kell kísérni a Siebenbürgischer Karpathen-Verein, az Erdélyi Kárpát Egyesület és a Brassói Turista Egyesület jó néhány évét, mivel a Havas hosszabb-rövidebb ideig mindhárom egyesület munkaterületében is tartozott.

A múlt. A havast minden valószínűség szerint legelőször az aljába telepített csángók kezdték mászni s valószínű, hogy a Főútnak nevezett Havasi-útját is a fatermelő csángók készítették. Feltehető, hogy később a szász tanuló ifjúság, mely a Nagykőhavas testvérhegyére, a Keresztényhavasra (Schuller) olyan gyakran mászott, hogy maga Honterus is megtiltotta a havi egy szernél többszöri kirándulást, - a Nagykőhavasra.

Az elmúlt évszázad közepén fellendült turistaság bizonyára városunkban is termékeny talajra talált s ennek tulajdonítható, hogy egy frankfurti dr. Lotz nevű férfi kezdeményezésére 1873-ban Siebenbürgischer Alpen Verein című turista egyesület alakult. Hogy ez az alakulás milyen korai volt, arra vonatkozóan jellemző, hogy a világ legelső turistaegylete 1857-ben Londonban alakult meg Alpine Club néven, utána következett 1862-ben a bécsi Österreichischer Alpen Verein, 1863-ban a Schweizer Alpen Verein és a Club Alpino Italiano, 1869-ben a müncheni Deutscher Alpen Verein s 1873-ban, nem sokkal a Magyarországi Kárpát Egyesület tátrafüredi megalakulása után már Brassó (Braşov) is belépett a turistaegyletet alakító városok sorában.

A Siebenbürgischer Alpen Verein nem élt hosszú ideig, azonban mégis termékenyítőleg hatott. 1880. nov. 28-án Nagyszebenben (Sibiu) megalakult a

Siebenbürgischer Karpathen Verein, majd 1881. ápr. 2-án ennek brassói osztálya 36 taggal. A SKV ez időben végleg feloszlott, vagyonát a SKV brassói osztályának hagyta, a tagjai is csaknem valamennyien ide iratkoztak be.

A SKV már 1881. szeptember 17-én az Elias-Hütte nevű menedékházat avatta a Nagykirálykő keleti oldalán levő Vladuska-forrás mellett, amely 1896-ban leégett, 1882. július 29-én pedig a búcsescsi Mălăești völgyben avatták második házukat, a következő évben pedig a Keresztényhavason, mely ház részben még ma is áll.

1884-ben a Nagykőhavas került sorra. A felépült kis faház körül sok tulajdonjogi vita folyt Bácsfalu (Baciu) község elöljárósága és a SKV között s emiatt csak 1885. július 14-én avathatták föl. Tizenhét évig szolgált védelméül a ki kétszobás faház, amikor 1902. október havában leégett.

Az EKE gondozásában. A Nagykőhavas életében rövid megszakítás után az Erdélyi Kárpát-Egyesület kapcsolódott bele. Az EKE 1891. január 11-én alakult meg Kolozsvárt (Cluj) 300 taggal s két évre rá, 1893. október 29-én megalakult a brassói (Braşov) osztály is. 1895-ben a központ Brassó vármegyei Turista Kalauz című füzetet adta ki Méhely Lajos tollából, melynek adatait még ma is felhasználják a turisták. Az EKE 1897-ben a Kiskirálykőn épített menedékházat, melyet 1903-1904 telén ismeretlen tettesek felgyújtottak. 1899-ben a Teszlán kaptak az államtól egy régi kordonházat, melyet átépítették és menedékháznak rendeztek be.

A kiskirálykői EKE-ház s a szászok nagykőhavasi kis háza elhamvadása után a magyar és szász turisták, az elkeseredett hangulatban egymásra találva abban állapodtak meg, hogy ezután a Nagykőhavas legyen a magyar, a Kiskirálykő pedig a szász egyület működési területe. Ezután történt, hogy 1906-ban Gombos F. Albin EKE osztályelnök indítványára a brassói csoport elhatározta egy új nagyszabású menedékház felépítését a Nagykőhavason. 1907-ben a Budapestre áthelyezett Gombos helyett az osztály elnökéül Halász Gyulát választotta meg, aki fogadalmat tett a ház felépítésére. Nagy nehézségek, sok utánjárás után Karácsony Endre műszaki tanácsos támogatásával, részjegyek alapján gyűjtött pénzből felépült a menedékház és 1910. július 3-án négyszáz turista jelenlétében ünnepélyesen fel is avatták.

A manzárdos téglafalu ház azon a helyen emelkedett, ahol a mostani turistaszálló áll.

A földszinten konyha, gazdalakás, étkezőterem, tágas veranda, az emeleten négy hálószoba volt 16 ágygal.

A Nagykőhavas forgalma e ház felépítése után lendült fel valójában. Az EKE az utak egy részét jelzéssel látta el s most már tömegesen jártak, főleg magyarok a havasra. De nem sokáig, mert az 1914-ben kitört világháború lelohasztotta a kirándulási kedvet. Az 1916-os év pedig végzetessé vált. A román háború első napjaiban a visszavonuló magyar tüzérség ágyútüzétől a menedékház, augusztus 30 vagy 31-én földig égett.

1917-ben a turisták csak csupasz téglafalakat találtak a szép menedékház helyén s az eső elől a közelben levő üres pincében bújtak. Ez időben menedékhelyül a Nagyréten álló marhapajta és a Havaska északi oldalába, a sziklafal tövébe épített kis katonai elhagyott fabódé szolgált, mindaddig, amíg 1923-ban ez is le nem égett.

1922-ben a leégett menedékház régi gondozója, Molnár János az épen maradt,

kormos falak egy része fölé deszkatetőt rakott, kis szobát készített, melyben fekvőhelyek is voltak és kis vendéglőt rendezett be, ahol egyszerűbb ételeket is árúsított addig, míg 1928-ban fel nem épült az új faház.

A háború nemcsak a menedékházat tette tönkre, hanem az EKE működését is megbénította. A háború vége után az új államhatalom nem ismerte el az EKE jogi személyiségét s így a nagy múltú egyesület itteni osztályával együtt csak korlátok közé szorítva működhetett.

A BTE munkája. Az egyre fejlődő brassói (braşovi) magyar turistaság azonban nem bírta a tétlenséget. Az 1927 nyarán megindult erőteljes szervezkedés nyomán augusztus 31-én megalakult az EKE-fiók helyett a Brassói Turista Egyesület, mely működését alapszabályai jóváhagyása után a novemberi 3-i közgyűlésen kezdte meg. Első dolga a széleskörű taggyűjtésen kívül egy faház építésére szolgáló anyagi alap előteremtése volt. Sikerült is elegendő pénzt gyűjteni és 1928-ban felépült a ház, melyet július 15-én ünnepélyesen felavattak. Ugyanekkor megkezdődött az a nagyszabású akció is, melynek célja egy nagy téglamenedékház felépítéséhez szükséges anyagiak előteremtése.

Halász Gyula elnök, Puskás Kálmán alelnök és mások tevékenységükkel nyertek meg támogatásokat. A Brassói Népbank és igazgatója, Bartos Béla, Schütz Salamon kereskedő, Kocsis Béla gyáros nagyobb kölcsönökkel és adományokkal és sok tag 500 – 12000 lejes kölcsönével nagy szolgálatot tettek az ügynek.

Két év múlva már állott is a turistaszálló és augusztus 10-én 1500 - 2000 ember jelenlétében fel is avatták.

Székely Géza leírásából tudomást szerezhettük a brassói EKE munkásságáról, és a Nagykőhavason kifejtett tevékenységéről. Most visszatérünk az EKE-éhez.

A kolozsvári EKE elindítja az „ERDÉLY HONISMETETŐ FOLYIRAT,” című folyóiratot; „AZ ERDÉLYI KÁRPÁT - EGYESÜLET ÉRTESÍTŐJE,” szerkeszti: Merza Gyula, a folyóiratból a brassói EKÉ-vel foglalkozó közleményekből közlünk egy pár részletet.

ERDÉLY 1906. 7 – 8. szám.

Brassói osztályunk turistasági munkálatokat a múlt év folyamán a Nagykőhavason, a Hasadt-kőnél, a Dong-havason, a Döblen völgyben és a Csukáson végzet. Most ezen osztályunk, nehogy ereje szét forgácsolódjék, kizárólag a Nagykőhavásra vetette magát. E gyönyörű hegységet jellemzi a könnyű megközelíthetőség. Igazi turistasági eldoradoúl van teremtvé. Osztályunk e hegységet fel akarja úgy dolgozni és tárni, ahogyan külföldön szokásos. Menedékházat is akar ott építeni, mivel a leégett kiskirálykői menedékház után tűzbiztosításból megtérülten némi alappal is rendelkezik.

Kérjük a T. közgyűlést, hogy e célra folyó évben 500 koronát és a jövő évben szintén 500 koronát szavazzon meg.

ERDÉLY 1907. 3 – 4 szám.

Az EKE Brassó vármegyei osztályának közgyűlése. F. évi március hó 17-én d. e. 11 órakor a Magyar Kaszinó helyiségeiben tartotta az EKE Brassó vármegyei osztálya rendes évi közgyűlését.

A gyűlésen jelen voltak M. Kovács Géza az EKE főtitkára Kolozsvárról, Förder Sándor, Werzár István, Werzár Lukács, Lázár Lajos, Fanos László, Száva Pető, Fischer Sámuel, dr. Grünfeld Mór, Császár Béla, dr. Knörr Ferenc, Wédffv Győző, Gáll József, Hollosi Andor, Antal János, Hajos Andor, Kovács István, Szóts Gyula, Fest Sándor, **Halász Gyula**, özv. Dömjén Zoltánné, és dr. Bokor János stb.

Elnökölt Förder Sándor alelnök. Jegyzett dr. Bokor János titkár.

Förder Sándor szíves szavakkal üdvözölte a tagokat és a központ képviselőjében megjelent M. Kovács Géza főtitkárt. A megnyitó után M. Kovács Géza lendületes hazafias beszédében méltatta a turistaság fontosságát, a brassói osztály hivatását és a központtal való együtt működés szükségességét. Megköszönte a szíves fogadtatást és tolmácsolva a központ elnökség üdvözlését megígérte, hogy egész erejével a brassói felvirágoztatására fog törekedni....

Ezután dr. Bokor János egyesületi osztály titkára olvasta fel titkári jelentését.

A jelentés főbb adatai : Kirándulást rendezett az osztálya a Nagykőhavasra, Csukásra, a Szent-Anna tóhoz, a Lidérc hasadéokban. A kirándulásokon összesen 95-en vettek részt. A vezető szerepét legtöbbször maga az elnök és Preiszner Péter töltötte be. Sok történt a lefolyt évben a nagykőhavasi menedékház megvalósítása körül is, amely jelenleg az osztályunk főfeladatát képezi. E célra a pénz egy része már együtt van. A még hiányzó összeget kölcsönrel fogja az osztály fedezni. Kibocsátott 500 darab 10 koronás részvényt, amelyeket 1909-től kezdve vissza fog váltani. A menedékház felépítésével a magyar közönség a Nagykőhavasban olyan könnyen hozzáférhető turisztikai központot fog nyerni, amely alkalmas lesz nagyon annak turistasági nevelésére. A jelentés tudomásul vétele után hasonlóképpen tudomásul vette a közgyűlés Hollosi Andor pénztárosi, továbbá Verzár István és Száva Pető számvizsgálói jelentését, melyekért egyhangúlag köszönetet szavaztak.

Az indítványok során özv. Dömjén Zoltánné úrnő javasolta, hogy Brassó vidék turistasági szempontból érdekes helyei megfelelő magyar nevükön neveztesse. Az indítvánnyal a választmány fog részletesebben foglalkozni. Verzár István praktikus indítványára a tagdíjak beszédese körül M. Kovács Géza válaszolt felvilágosítással és megnyugtatóval szolgálva.

Miután még új tagok gyanánt bejelentettek és fölvetettek Szócs Gyula és Lauringer Ernő főreál iskolai tanárok, az üresedésbe jött tisztviselői állások betöltése következett.

Dr. Gombos F. Albin távozásával megürült elnöki állásra közfelkiáltással egyhangúlag **Halász Gyula** főreál iskolai tanárt, ellenőrnek Preiszner Pétert, jegyzőnek Fest Sándort, választmányi tagnak dr. Kozma Miklóst (Hosszufalu) választották meg.

Az új elnök meghatóttan köszönte meg az iránta kifejezett bizalmat, s a tagok és tisztikar támogatását kérve, fogadalmat tett, hogy az egyesület ügyeit buzgón, odaadással fogja szolgálni.

Javaslatára a volt elnököt, dr. Gombos F. Albint átiratban fogják üdvözölni s rövid de eredményes munkáját megköszönni. Ezután fogadták még a f. évi kirándulás tervezetét.

A közgyűlés miután még elhatározta, hogy gróf Mikes Zsigmond főispánt küldöttség útján kéri meg az EKE támogatására, a közgyűlés délbén véget ért.

Rákóczi menedékház terve.

Brassó vármegyének legkönnyebben megközelíthető és legszebb hegysége a Tömös-szoros felett emelkedő Nagykőhavas. E sűrűn látogatott hegyre brassói osztályunk II. Rákóczi Ferenc elnevezéssel még a folyó évben díszes menedékházat épít, hogy egyesületünk is lerója kegyeletét a nagy fejedelem iránt.....

Halász Gyula oszt. elnök levele.

Igen tisztelt Tagtárs Úr !

A Kiskirálykőn leégett menedékházunk helyett még ez év folyamán a Nagykőhavason II. Rákóczi Ferenc nevét viselő gazdasággal egybekötött, tűzbiztos, 4 szobából álló modern menedékházat akarunk építeni, hogy a nagy idegenforgalomnak örvendő Brassó megyei hegyek között a magyar turistaság számára egy gyönyörű festői hegységet lefoglalhassunk és ezáltal e végvidéken is kifejezésre juttassuk a magyar nemzeti eszme szeretetteljes hódító varázsát.

..... az édes magyar hazáért, a minden szép és jóért lángoló tagjainkhoz fordulunk azzal a hazafias kéréssel, hogy az építési költség hiányzó részének előteremtésével, illetőleg kölcsönadásával támogassanak bennünket a nagy munkában.

Tisztelettel kérjük Tagtárs Úr, szíveskedjék adományokat gyűjteni, a részjegyekből mentől többet ismerősei között elhelyezni, azoknak értékét beszélni és ezáltal a menedékház fölépítését lehetővé tenni. A részjegyek tulajdonosainak számos kedvezményt nyújtunk. Az adakozók neveit, mint a menedékház alapítóit megörökítjük.....

Nagy a mi hitünk, hogy a kiskirálykői menedékház fönix madárként fog a Nagykőhavason megújodni, mert erős a mi bizalmunk. Tisztelt Tagtárs Úr, hazafias buzgalmába és áldozatkészségben, ezért újólag kérjük, hogy a nagy és szép munkában bennünket jóindulatú támogatásában részesíteni szíveskedjék.

Brassó, 1907. március 1-jén.

Hazafias üdvözléssel :

Halász Gyula,
oszt. elnök.

Dr. Bokor János
oszt. titkár.

Huszonhat Brassó vidéki kirándulás.

Az EKE Brassó vármegyei osztálya rendszeres tervezetet dolgozott ki a f. év nyarán rendezendő kirándulásokról, melyeknek a sorrendje a következő :

Április 14-én: Ördögbérc, 21-én Cenktető, 28-án Honterus.

Május 5-én: Hollókő, 12-én Noa, 20-án Cenktető, 26-án Kereszthegy.

Június 2-án: Krizbai várhegy, 9-én Keresztényhavas, 16-án Nagykőhavas, 23-án: Pojána – Öderveg – Rozsnyó.

Július 7-én: Kiskirálykő, Krepatura, 14-én: Nagykőhavas, 21-én: Lidérc-hasadék, 28-án Kőte-barlang.

Augusztus 4-én: Csukás, 11-én Nagykőhavas, 18-án: Búcsecs, 25-én Tömös-Hasadkő.

Szept. 1-jén: Búcsecs – Sinája, 8-án: Szent Anna-tó, 15-én: Nagykőhavas, 22-én: én Nagy-Királykő.

Október 6-án: Pojána, 13-án Nagykőhavas., 10-én: Keresztényhavas, 27-én: Hősök sírja.

ERDÉLY 1907. 9 – 10 szám.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Árpád-ünnepe.

Brassóban. Az Erdélyi Kárpát Egyesület brassói osztályának egyetlen hívó szavára talpra állott Brassó város egész magyarsága.

Egymásután vonultak fel lengő lobogókkal a magyarság minden rétegének képviselői. A vármegye főispánját, gróf Mikes Zsigmondot, aki egyúttal a kormányt is képviselte, az összes állami hivatalok fejei és küldöttei, továbbá szász megyei és városi előkelő urak követték, köztük Hiemesch Ferenc polgármester, ki nemcsak maga vett részt az ünnepen, de a városi zenekart is készséggel bocsátotta a rendezőség rendelkezésére s a milléniumi emlék környékét is ünnepi díszben öltöztette. Gyönyörű

kép volt az, mikor a tanácsház terén összegyűlt több ezerfőnyi magyar, szászok és románok élén érdeklődése mellett d. u. 2 órakor zeneszóval a legnagyobb rendben és fegyelmezettséggel megindult. A Cenk-tetőre való fölvonulás az iskolák és testületek részvételével másfél óráig tartott.

Fenn az emlék körül s alant a hegy nyergén s sziklákon ünneplő sokaság tarkállott, káprázatos képet nyújtva, mintha egy új hódító sereg foglalná el az erdő koszorúzza bérceket. A rövid megnyitó beszéd után, melyet **Halász Gyula** főreál iskolai tanár az EKE Brassó megyei osztályának elnöke mondott, a Brassói Magyar Dalárda által énekelt Himnuszt az ezernyi sokaság levett kalappal zengte tovább s a gyönyörű imádságot a havasok bércei visszahangozták. A hazafias hev fokozódott mikor dr. Zakariás János országos képviselő, az EKE központ alelnöke, a brassói magyarságnak és székely népnek ez a lelkes, odaadó vezető férfia mondotta el megragadóan a szép, tartalmas ünnepi beszédét, mely a honfoglalás fősíges eseményét a mai nehéz elhatározó, de győzelemmel biztató küzdelemmel kapcsolta

össze. Mindeneket felülmúlt azonban hatásban Fái Flórának, a kassai színtársulat művésznőjének szavalata. Lehetetlen leírni azt az erőt, hevületet, mámort, át szelleműséget, mellyel az „Árpád síri álmát”-t, ezt a tüzes, lobogó rapszódíát fönn a magasságban, mindenkit megihletve és megbűvölve, elszavalta s amellyel tömegeket tudta csatába vinni a szabadságért, a hazáért.

Ami ezután következett, az a brassói magyarság békés, de biztosan hódító előrehaladásának volt bizonyossága. A főispánnak a nemzeti kormány nevében letett koszorúja s az a kívánsága, hogy Brassó városa fölött Árpád szelleme uralkodjék, nem maradt hatás nélkül. De az idők örvendetes jelének tekinthető az a koszorú, melyet Schullerus Ede árvaszéki elnök Brassó vármegye, s az, melyet Hiemesch Ferenc polgármester Brassó szab. Kir. város nevében magyar beszéd kíséretében tettek le a szobor talpazatára.

A brassói magyarság csakugyan nem ünnepelt még olyan szépen, egységesen, harmonikusan, mint azon az ünnepen, melyet az EKE brassói osztályának lehet érdemül betudni.

ERDÉLY 1908. 5 – 6 szám.

Egyesületi élet.

Kivonatok.

Az EKE válaszmányi gyűlése.

A közgyűlést az EKE május hó 21-én tartotta meg. A főtitkár jelentést tett a révai, a dévai, a szászvárosi, a háromszéki és a brassói osztályok működéséről és arról, hogy ügyvivőseket szerveztek Vajdahunyadon, Kovásznán és Algyógyon. Egyszóval az egyesület egész Erdélyben igen élénk működést fejtett ki. A gyergyói osztály végleges újjászervezése július hóra maradt a közgyűlés előkészítésével együtt. Az ülés este 7 órakor ért véget.

Az EKE révi osztályának közgyűlése.

Április hó II. rendes közgyűlését a Zichy-barlangnál lévő EKE turista vendéglőben. A közgyűlésen kb. 22 személy volt jelen.

Az EKE brassói osztályának közgyűlése.

Május hó 25-én: **Halász Gyula** elnöklete alatt számolt be rendes évi közgyűlésen Brassó megye EKE osztálya. A titkári jelentés szerint a múlt évben is eredményes működésre tekinthet vissza. Rendezett 12 kirándulást, a melyek úgy résztvevők, mint idő tekintetében nagyon szépen sikerültek. Az Árpád emlékünnepe alkalmából Brassó egyleteit, hivatalos világát, iskoláit stb. egy impozáns ünnep keretében egyesítette, a mely több ezer emberjelenlétében múlt évi szeptember hó 15-én a Cenktetön folyt le.

A közgyűlés felhatalmazta a választmányt, hogy a rendelkezésére álló anyagi eszközökkel a nagykőhavasi menedékház építési munkálatait még ez évben kezdje meg.

Az osztály vezetőségében változás nem történt, csupán három válaszmányi

tagsági helyet töltötték be.

Az EKE Hunyad megyei osztályának felolvasó estélye Szászvároson.

A múlt év őszén újjászervezett EKE osztály igen kiváló tevékenységet fejt ki. Nemcsak székhelyén Déván működik hangyaszorgalommal, hanem előadás rendezésével már Szászvároson is megkezdte akcióját, hogy a magyar turistaság eszméjének mentől több hívet szerezzen.

Az EKE szászvárosi osztálya.

Április hó 8-án megalakult az EKE szászvárosi osztálya. Az alakuló gyűlésen dr. Görög Ferenc főgimn. Tanár jelentést tett arról, hogy Szászvároson a magyar turistaság eszméjének sikerült több egyént megnyernie. Ezért tekintettel arra, hogy az alapszabály szerint taglétszám összegyűlt, semmi sem áll útjában annak, hogy az osztály megalakuljon. Elnök lett : Sárói Szabó Péter kir. közjegyző, alelnök : dr. Görög Ferenc főgimn. tanár, titkár : Guttenstein Frigyes adótiszt.

Az EKE felolvasó estélye Vajdahunyadon.

Az EKE április hó 27-én falra vetett képekkel kísért előadást rendezett a vasgyári vendéglő emeleti nagytermében. A felolvasáson, mely Erdély egyes szebb helyeit és néhány fürdőjét ismertette, nagyszámú előkelő közönség vett részt.

Az EKE második matinéja Déván.

A múlt év november havában rendezett első matiné sikerén felbuzdulva, s másrészt engedve a több oldalról nyilvánított óhajoknak, az EKE Hunyad vármegyei osztálya április 26-ra tűzte ki második matinéjét.

Az EKE szervezkedése Kovásznán.

Kovácsnán, a vulkanikus eredetű „Pokolsár” nevű fürdőjéről híres szép Erdély részi fürdőn május hó 10-én, történt az első lépés egy kovásznai szervezet létrejövetele érdekében. Az értekezletre dr. Zakariás János országos képviselő, az EKE központ alelnöke hívta meg az érdeklődőket és elnöklése alatt a gyűlés egyhangú lelkesedéssel mondta ki a szervezkedést. Az EKE központja nevében M. Kovács Géza főtitkár volt jelen és üdvözölte az új osztályt.

EKE ügyvivőség Algyógyon.

Dr. Görög Ferenc az EKE szászvárosi osztályának ügyvezető alelnöke április hó 21-én M. Kovács Géza EKE főtitkár társaságában kiszállott Algyógyra, hogy ott szervezze az egyesület ügyvivőségét és egyben megállapítsa ama turista munkálatoknak sorrendjét, amelyet az osztály Feredő-Gyógy környékén végezni óhajt.

Kirándulások Kolozsvárról.

Árpád-csúcs – Angyal-kút – Gerinc-séta – Magyar Gorbóra – Révi cseppkő-barlang.

ERDÉLY 1908. 7 – 8 szám. Ünnepi szám.

Az Erzsébet-lobogó égisze alatt.

Az EKE zászlaja és jelvénye.

ERDÉLY 1908. 9 – 12 szám.

GR. LÁZÁR ISTVÁN
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Elnöke.

GR. LÁZÁR ISTVÁN
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Elnöke.

Az „**ERDÉLY**” több mint 100 éves folyóiratokban tallózva, dióhéjban egy kis ízelítőt szándékoztunk nyújtani a hajdani brassói EK-É-ről, az EKE osztályokról és az EKE Központról, amely Kolozsváron székel.

E rövid közleményekben kitűnik, hogy a brassói EKE **Halász Gyula** elnökle alatt lelkes munkát végeztek. Úgy az elnök, mint a tagok nagy áldozatokat hozó munkát végeztek. Ez annak is köszönhető, hogy a tagok az elnököt megbecsülték, tisztelték, a tagok között is példaképes volt a tisztelet. A tisztelet összetartást, s ha van összetartás, akkor van siker is.

E hajdani brassói EKE, példaképe lehetne a mai turista egyesületeknek.

Hajdanában Brassóban két magyar turista egyesület működött. Az egyik az Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE), a másik a Brassói Turista Egyesület (BTE). Az EKE Magyarországon alakult, működött 1893-tól, a BTE Romániában alakult, működött 1927-től.

A Magyarországon alakult brassói EKE az új államhatalomban, Romániában

arra kényszerül, hogy új nevet adjon az egyesületnek, mivel a román törvényszék, **Székely Géza** is leírja a Turistaegyletek munkájában, nem ismerte el az EKE jogi személyiségét.

Székely Géza nem tér ki arra, hogy a brassói törvényszék miért nem ismerte el a brassói EKE jogi személyiségét. A valószínű okra próbálunk választ adni.

Brassóban párhuzamosan két Erdélyi Kárpát Egyesület nevű egyesület működött, a szász és a magyar. A szász EKE németül volt bejegyezve, a magyar EKE magyarul. A románra fordítva a hatóság elé két egyforma nevű egyesület került, a szászok 10 évvel hamarabb alakultak, ezért ők vihették tovább az EKE nevet?

A többi EKE egyesületeket is betiltották, hogy mi a valóság, nem lehet tudni.

1927, A BRASSÓI TURISTA EGYESÜLET megalakulása.

2015-öt írunk. Ezek szerint a Brassói Turista Egyesület 88 éve alakult meg. 1940 augusztusában még megjelent a „BRASSÓI TURISTA” valószínű, hogy ez volt az utolsó száma, mert, 1941-ben az egyesület már nem létezett, betiltották. A 13 év alatt az egyesület tagjai nagyon sokat tettek a brassói turizmusért, de úgy tűnik, hogy az utókor nem értékelte. Ezek a lelkes BTE tagok nagy része már a sírban vannak, a leszármazottakat viszont egyáltalán nem érdekli már ez a nagy hírű egyesület. Erre az a bizonyíték, hogy nagyon kevés visszajelzést kaptunk. **Halász Gyula, Székely Géza, Bartok György, Égető Albertés Lutsch Gyula, Förster Balázs és Szotyory Kálmán** családja kivételével. Amit az egyesület kemény munkával megvalósított, turista házak a Nagykőhavason – Bolnokon, ugrósáncok, véd kunyhók, utak, jelzések stb. az utókor nem becsülte meg és minden elpusztult. A turistaházak úgy a Nagykőhavason, mint a Bolnokon nem maguktól gyúltak ki, rossz indulatú vandál kezek gyújtották fel. Ma ha Nagykőhavason vagy a Bolnokon jársz, akkor lától olyan romokat, ami azt bizonyítja, hogy itt, valamikor szorgalmas kezű turista egyesület működött.

Térjünk vissza a 13 év alatt kiadott folyóiratokhoz.

1929-ben, jelenik meg az „**ERDÉLYI TURISTA**” **Halász Gyula és Székely Géza** szerkesztésében. Három évig szolgálta az egyesületet.

1933-ban a „**BRASSÓI NAPLÓ**” Főszerkesztője **Halász Gyula**, helyettes szerkesztő **Székely Géza**.

1936-ban, „**A NAGYKŐHAVAS PIATRA-MARE LEÍRÁSA**” című könyvet adja ki **Székely Géza**, ez az első magyar nyelvű leírás a havasról.

1939-ben, a „**BRASSÓI TURISTA**” című havi folyóiratot adta ki a Brassói Turista Egyesület szerkesztő : **Székely Géza**. Sajnos mindössze 13 szám jelent meg.

Újabban megjelent könyvek:

1967-ben, „**A SZÁZADIK ÉV KÜSZÖBÉN**” című könyve jelenik meg, **Halász Gyulának**, amelyben 95 éves korában élete emlékeit írja le, „**EMLÉKEK**” alcímmel.

2012-ben, II. kiadásban, kis példányszámban napvilágot lát **Székely Géza** nagy sikerű könyve a Nagykőhavasról, de mivel sok sajtóhiba van a könyvben, a könyv bevonásra kényszerül. Átdolgozás után, a könyv újból napvilágra kerül, amelynek nagy része ajándékba kerül az érdeklődőkhöz.

Az alábbiakban a kiadványokban tallózva, jelentetünk meg különböző témájú közleményeket.

Előjáróban színén **Székely Géza** írását közöljük az 1936-ban megjelent Nagykőhavas című könyvéből:

Tudnivalók a BTE-ről.

Régi bevált szokás szerint mindegyik hegy vagy hegycsoport egy-egy turistaegyesület működési területét képezi. Az illető hegyen az egyesület utakat jelez és készít, forrást foglal, menedékházat épít, kikutatja a hegy minden részét, megállapítja földtani képét, összegyűjti jellemző kőzeteit, növényeit stb., vagyis teljesen föltárja és az érdeklődést ráirányítja.

Városunk környékén testvéri megegyezéssel osztozkodtak meg az egyesületek a havasokon való turistaműködés kérdésében. A legrégebbi egyesület, az 57 éves Siebenbürgischer Karpathen-Verein brassói osztálya a Keresztényhavason, a Búcsecs északi, a Királykő északi és nyugati részén munkálkodik. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület annak idején először a Kiskirálykőn és a Csukáson dolgozott, majd az SKV-vel cserélve a Kiskirálykő helyett a Nagykőhavásra terjesztette ki munkálkodását. **A Brassói Turista Egyesület, mely az EKE utódjaként alakult meg,** természetszerűleg átvette a hegyek örökségét és azóta a Nagykőhavason és a Csukáson dolgozik a turistaság érdekében.

A BTE 1927 augusztus 31-én alakult meg és Halász Gyula régi EKE elnököt választotta meg elnökéül. A jogi elismertetést dr. Takács József szorgalmazására két hónap alatt megtörtént és a november 3-án tartott újabb közgyűlésen végleg megalakult az egyesület, megválasztotta első tisztikarát és 50 tagú választmányát. (A BTE mint jogi személyiség a brassói (Braşov) törvényszék II. osztályán G. 2203927 sz. határozat alapján van elismerve és beírva a Registru special 12/1.-195. oldalán 1927-ben).

1928-ban a tagok száma már elérte a 400-at, áprilisban pedig a készpénz állománya 96.000 lej volt. Elkészültek a nagykőhavasi új útjelzések, folytak a nagy sikerű kirándulások s már július 15-én házat is avattak – a jelenleg is álló nagykőhavasi kisebb menedékházat. Ugyanekkor megkezdődött a nagy ház építéséhez szükséges téglá égetése is. A következő évben már tető alá került a turistaszálló, 1930-ban pedig avatásra került a sor.

A BTE nagy munkát fejt ki a Nagykőhavason. A régi utak kijavítása, új utak készítése, jelzése, menedékházak, síugrósáncok építése, újabb szépségek, érdekességek feltárása (Létrás-út, Jégbarlang stb.) mutatják a fejlődést. A tagok állandó tájékoztatása céljából és a turistaeszmé terjesztése érdekében 1929-ben magas színvonalú folyóiratot adott ki „**Erdélyi Turista**” címen, mely három éven át töltötte be hivatását **Halász Kálmán és Székely Géza** szerkesztésében.

Az egyesületet 20 tagú tisztikara és 50 tagú választmányja vezeti. Örökös tiszteletbeli elnök **Halász Gyula**, (megjegyzésünk 1936-ban) elnök Aronsohn Arnold, ügyvezető alelnök Kocsis Béla. A tisztikar minden héten, a választmány minden hónapban gyűlésezik.

Az egyesület a Károly király-utca (volt Kapu-utca) 42 sz alatt iroda helyiséget

tart fenn. Itt vezetik az üzleti könyveket, a nyilvántartásokat, itt történik minden jelentkezés kirándulásokra, szobafoglalásra és itt szerezhető be az egyesületre vonatkozó minden felvilágosítás. Hivatalos órák szombat délután, vasárnap és hétfő kivételével 8 – 1 és 3 – 7 óráig.

Az egyesületbe belépni szándékozónak belépési nyilatkozatot kell aláírniuk. Ezt két régi tag ajánlásával a tisztkar elé terjesztik, ez pedig a választmány elé viszi határozat végett. A nyilatkozathoz egy igazolvány fényképet kell mellékelni. Évi tagsági díj 120 lej, mely négy részletben is fizethető. Családtagok tagdíja 60 lej. Tagsági könyv ára 20 lej. Alapító tagsági díj 2000 lej. A tagokat megillető kedvezményeket csak azok élvezhetik, akik nincsenek tagdíjhátralékban.

A BTE által rendezett kirándulások tervét és egyéb közleményeket a helyi napilapokban és az Ostersetzer-cég (Búzasor 7.) oldalkirakatában levő hirdető táblán hozza érdeklődők tudomására.

Az egyesület jelvénye a gyopár, melynek közepén a BTE betűk állanak. Az alsó Brassó (Braşov) városnak kék alapon álló aranykoronás és fagyökrös címere van. Ára 100 lej, ugyanez kis alakban 70 lej.

Az egyesület irodája útján gondoskodik nagyköhavasí vezetőkről, valamint arról is, hogy levél, csomag, hátizsák, sí, koffer stb. felszállításáról a Nagyköhavasíon tartózkodó vendégek számára. Csomag szállítás a Nagyköhavasíra 80 lej. Legalább 5 pár sí szállítása esetén egy pár szállítási díja 30 lej.

ERDÉLYI TURISTA

A BRASSÓI TURISTA EGYESÜLET KIADVÁNYA

Az első szám 1929. Márciusában jelent meg.

A bevezetést **Halász Gyula** írta. Ebből idézünk.

Összetartással és kitartással.

„A Nagyköhavasíon megépíteni a menedékházat is könnyebb lett volna, mint kiadni a Turista-egyesület első közlönyét.... Mit bizonyít az, hogy Turista-egyesület immár nemcsak menedékházat épít, hanem folyóiratot is ad ki, hogy fönt is a hegyen, lenn is a völgyben, neki tárva mellét a szabad, a végtelen természetnek, vagy egy kis szoba négy fala között meghúzódva, feladatokat vállal és teljesít ?....

Azért kell, hogy hittel, meggyőződéssel, hűséggel és szeretettel álljunk a Turista-egyesület zászlója mellett s a legnagyobbat és a legkisebbet, amit a közös célért kell tennünk, tegyük egyazon örömmel, **összetartással és kitartással.**”

A Brassói Turista Egyesület megalakulása. 1927.

Az EKE Brassó megyei osztálya.

A Brassói Turista Egyesület, amikor megalakult, tulajdonképpen nem volt új egyesület, hanem a már évtizedek óta fennálló Erdélyi Kárpát-Egyesület Brassó

megyei Osztályából alakult át. Az EKE fiókja a század elején létesült és azóta keretét képezte a brassói magyar turista mozgalomnak. Dr. Zakariás János, majd utódjának dr. Gombos F. Albinnak elnöklése alatt már intenzív turista élet fejlődött ki Brassóban amely **Halász Gyulának** 1907 az elnöki székbe való ültetése 1910-ben már olyan eredményt mutathatott fel mint a nagykőhavasi menedékház felavatása....

A világháború megakasztotta ezt a munkát, a tagok szétszóródtak, az érdeklődés ellanyhult s a havason pompázó még egészen új menedékház taláta tüzéségi tűz, úgy, hogy csak üszkők maradtak és kopár falak meredtek az ég felé.

Majdnem tíz év gondok és tépelődések között telt el. 1925 tavaszán azonban már újra aktivitásban kellett lépni. A régi menedékház romjai mementóként meredtek az építők felé. A régi vezetők és az újabb generáció feltámasztották az egyesületet.

Az első taggyűlés, a rendezett búcsesi, királykői, Szent-Anna-tavi és más kirándulások nagy sikere és népszerűsége megmutatta, hogy a háború utáni emberben fokozottabb mértékben él a vágy a természet után. **Halász Gyula** a régi lelkesedéssel vette át újra az vezetését. Segítő társai voltak az egykori tagok közül: Lázár Lajos, Förder Sándor, Aronsohn Arnold, Vertán János, Révész József, Schütz Salamon, Tesztyánszky Sándor, Verzár Kálmán, akik egészen 1927. nyaráig vezették az ügyeket, megerősítve Puskás Kálmán, Orbán Balázs, Székely Miklós, Feyér Árpád, Halász Kálmán, Preissner Imre, József Domokos, Kocsis Béla fűrészgyáros, **Székely Géza**, Csiki Ferenc és mások odaadó munkájával. A tagdíjakból és adományokból ebben az időben már jelentékeny összegek folytak be és komoly formában szóba került a nagykőhavasi menedékház újjáépítésének a kérdése.

Az 1927. év nagy változást hozott a brassói magyar turista-életbe. A kolozsvári központtal való kapcsolat nehézsége, a megváltozott viszonyok és az, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület működésében gátlásokkal küzdött, arra az elhatározásra bírták a brassóiakat, hogy a régi kereteket elhagyják és egy önálló turista-egyesület alakítsanak. Ebben az időben kapcsolódott bele a turista mozgalomban Dr. Takács József, aki teljes energiáját áldozta az új egyesület megalakítására, elismertetésére és megszervezésére.

Az alakuló közgyűlés.

Ilyen előzmények után nagyszámú érdeklődő jelenlétében tartotta meg 1927. augusztus 31-én a Brassói Turista Egyesület alakuló közgyűlését, amely egyúttal a régi alakulásnak az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó megyei Osztályának a megszüntetését is kimondta.

Az elnök **Halász Gyula** néhány szóval ismertette a világháború utáni turista-helyzetet s annak a szükségességét, hogy a régi kapcsolatot megszakítsuk és egy önálló turista-egyesület alakítsunk saját alapszabályokkal. Az erre vonatkozó határozati javaslatot Dr. Takács József terjesztette elő.

A végleges megalakulás.

Az egyesület tervét siker koronázta. A megtett lépések meghozták az elismertetést, s alig két hónapi átmenet után már november 3-án össze lehetett hívni az újabb közgyűlést, hogy az egyesület véglegesen megalakuljon.

Dr. Takács főtitkár ismertette az elismertetés nehéz munkáját s Zajic Arnold jegyzőnek eredményes tevékenységét. Ezen munkának a gyümölcse a brassói

törvényszék ama végzése, amely elismeri az egyesület jogi személyét. A közgyűlés örömmel vette tudomásul a működést gátló nehézségek elhárulását és dr. Takács Józsefnek és Zajic Arnoldnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A télsport-szakosztály megalapítása.

A novemberi válaszmányi ülés elfogadta Halász Kálmán határozati javaslatát a télsport-szakosztály megalakulására vonatkozólag s ezzel egy olyan kezdeményezés kapott organikus keretet, amely elsősorban a sízésnek a propagálását tűzte ki céljául a Brassó magyarsága körében.

Az évi közgyűlés.

A Brassói Turista Egyesület legutolsó közgyűlését még az 1927. év november 3-án tartotta, amikor az egyesület véglegesen megalakult. Az ezután következő közel másfél évben az egyesület ügyeit a válaszmány és a tisztikar intézte.

Nagy és nehéz feladat hárult ebben az időben úgy az egyesület vezetőségére mint a válaszmány tagjaira. Az ők munkájuk rakta le újólág a brassói magyar turistaság alapjait, oly gonddal és lelkesedéssel, hogy a fejlődés útja most már biztosítottnak látszik.

Az egyesület vezetősége és válaszmánya nyugodt lelkiismerettel állhat a tavasszal megtartandó közgyűlés elé.

A Brassói Turista Egyesület alapszabályai.

Rövid kivonat.

Az egyesület neve románul :

Societatea Turistică din Braşov.

Magyarul :

Brassói Turista Egyesület.

Az egyesület célja : a természet szépségei iránt való minél nagyobb érdeklődésnek a felkeltése, elsősorban Nagykovács minél intenzívebb látogatása.

Az egyesület székhelye : Brassó (Braşov)

Az egyesület politikával nem foglalkozik.

Az egyesület tagjai lehet bárki, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül testületek és jogi személyek.

A tagok alapító és rendes tagok. Alapító tagok azok, akik az egyesületnek 2000 lej összeget fizetnek.

Rendes tagok azok, akik a közgyűlés által megállapított tagdíjat fizetik. Alapító és rendes tagokat a válaszmány vesz fel, két rendes vagy alapító tag ajánlatára.

Mint az alapító, mint a rendes tagok, tagsági igazolványt kapnak, melynek révén az egyesület mindennemű tevékenységében (kirándulások, előadások, estélyek stb.) megfelelő előnyt élveznek.

A rendes tagság évi díja 120 lej. Az alapító és rendes tagok családtagjai a rendes tagsági díj felét fizetik.

A tagság megszűnik : halálozás esetén, önkéntes kilépéssel, a nem teljesített kötelezettség miatt való törléssel vagy az egyesületből való kizárással olyan magatartás miatt, mely az egyesületre káros.

A törlés és kizárás azonban csak a közgyűlés határozata alapján történhetik.

A Brassói Turista Egyesület tisztkara és a választmányi tagjai.

Elnök: Halász Gyula.

Ügyvezető alelnök: Puskás Kálmán.

Alelnökök: Lázár Lajos, dr. Muntean p.

Főtitkár: Dr. Takács József.

Titkárok: Székely Géza, Halász Kálmán, Preissner Imre.

Jegyzők: Zajic Arnold, Jeddy Lajos.

Pénztáros: Orbán Balázs, Kelemen István.

Ellenőrök: Kovács Gyula, Kovács József.

Jogtanácsos: Dr. Farkas Lajos.

Főgondnok: Aonsohn Arnold.

Másodgondnokok: Dr. Fischer Gyula, Székely Miklós.

A nagykehavasi menedékház gondnokai és az egyesület adminisztratív ügyeit intézi: Verzár Kálmán.

Választmányi tagok : Bartók Árpád, Bartos Béla, Bartók György, Bordeaux Árpád, dr. Buna János, Csiki Ferenc, Darkó András, Darkó István, dr. Debreczi Béla, Durighello Leonhardt, ifj. Feyér Árpád, Feiler Dezső, ifj. Filipánits István, Filipánits Istvánné, dr. Fischer Béla, Förder Sándor, Gröf György, Horoviz Ernő, Ince László, Joó Győző, József Domokos, Kabdebó Béla, Király Lajos, Kocsis Béla, Kollár Gusztáv, Kovács Béla, dr. Kovács István, Márkus Miklós, Meisel Rezső, dr. Nagy László, Ostersetzer Károly, Preissner Ilonka, Popp János, Puskás Gerő, Puskás Kálmánné, Révész József, Scholtz Károly, Schütz Salamon, Singer Árpád, Sipos Ferenc, Spitz Rubens, ifj. Szemlér Ferenc, Székely Miklósné, Tersztyánszki Sándor, Veres Károly, Vertán János, Verzár István, Zorn Antal.

Alapító tagok : dr. Buna János, Csiki Ferenc, Deutsch Zsigmond, Durighello László, Kamaryt Sándor, Király Lajos, Neol. Izr. Hitk., Révész József, Rom. Kat. Egyház, Schütz Salamon, Székely Miklós, Székely Miklósné.

A hajdani BTE fontosabb volt vezető személyei. A további két volt elnökről: Puskás Kálmánról és Aonsohn Arnoldról, nem rendelkezünk fényképpel.

Halász Gyula

Dr. Takács József

Székely Géza

Bartók György

A Brassói Turista Egyesület rendes tagjai.

Adler Arnold,	Boldizsár Ferenc	Dr. Dénes Sándor	Florea Nae	Herskovits László
Adler Nándor	Boldizsár Ilonka	Dénes Ferenc	Fodor Miklós	Hertl Károly
Albrecht József	Borbándy István	Dézszy Árpád	Fodor Pál	Hertl László
Andrássy Antal	Bordeaux Árpád	Dézszy Árpádné	Fodor László	Herzum Tamás
Andrea Alfréd	Boross László	Dima Sándor	Folberth Pítzi	Hilgers Károly
Arató József	Borsos Béla	Dímbu Irén	Fölkel Oszkár	Himesch Fritz
Arányi Imre	Bozin Endre	Diwisch Alajos	Förder Sándor	Hirsch László
Aronsohn Arnold	Bozin Endréne	Dobolyi Gyula	Foris Ferenc	Hirsch Herma
Aronsohn Eszti	Both Sándor	Dobri Jenő	Frenkl Jenő	Hirschfeld Jenő
Aronsohn Gábor	Both László	Domby Lajos	Frenk Didi	Hobán Irma
Aschauer József	Dr. Botos István	Donszky István	Fuhrmann János	Hobán Gizella
Ascher Henrik	Bölöni Aladár	Draudt Hermann	Fulz Fredi	Homoródy István
Ascher Henrikné	Brätfăleanu Viktor	Dressnandt Konrád	Furó Gyula	Hornung Albert
Asztalos Dezső.	Broszek Mór	Dressnandt Fritz	Fülöp Kálmán	Horovitz Béla
Bács Sándor	Broszek Mórné	Dressnandt Frigyes	Füredi Miksa	Horovitz Ernő
Badó Stefi	Broszek Ottó	Durighello Leonard	Dr. Füzsi Bertalan	Horváth Irén
Dr. Bajkó Zsigmond	Buday Róza	Duschenes Herta	Gábor Eugenia	Hummel János
ifj. Bajkó Zsigmond	Buday Teca	Egri Margit	Gál Ágoston	Hunyady Lajos
Bajkó Ferenc	Budaker Emil	Egyed István	Gál György	Hunyady Lajosné
Bajkó László	Dr. Buna János	Einzig Bernát	Gál Gyula	Imecs István
Bálázs Sándor	Buna Jánosné	Einzig Jenő	Gál Mihály	Imecs Jenő
Bálint András	Burger N.	Einzig Rudolf	Gál István	Imecs Béla
Bálint András	Burger N.-né	Eizer Edit	Gál Pál	Imreh Béla
Bálint László	Butyka Viktor	Elekes Olga	Gál Samu	Imreh Kálmán
Balló Lajos	Coleşa Vasile	Előpataki Tibor	Galambfalvi György	Imreh Kálmánné
Bara István	Crişan Aurel	S. Eller Gizella	Galambfalvi Gy.-né	Imreh Károly
Barabás Elemér	Csapody Vera	S. Eller Ginda	Geller Sándor	Incze György
Barabás Albert	Csató Anna	S. Eller Ida	Dr. Gergely József	Incze László
Barabás Endre	Csákey Zsófia	Engelsmann Béla	Godhard Jucika	Incze Lászlóné
Barabásné Szonda K.	Czakó József	Epstein Ferenc	Goldfinger Jenő	Incze Róza
Bartha Ilona	Czeizner László	Erdélyi Oszkár	Goldsmann Miksa	Incze Teréz
Bartha Jenő	Czirbus István	Dr. Erdélyi Ferenc	Gothar Bözsi	Indecsek Vilmos
Bartha András	Cseh Benő	Erdélyi Mancsi	Gothar Rózi	Indecsek Vilmosné
Barti Géza	Cserey Gizi	Erdő János	Göllner Hermann	István Béla
Bartók Árpád	Csia Pál	Égető Albert	Dr. Grauenfels Alfréd	István Jenő
Bartók György	Csikó Ferenc	Farkas Nándor	Dr. Grauenfels A.-né	Izsák Pál
Bartos Béla	Csikó Ferencné	Farkas Jenő	Grauenfels Cecilla	Jakab Antal
Bárony Sándor	Csikó János	Farkas Márton	Grauenfels Gábor	Jancu Aurél
Bársan Jenőné	Csikó Vilmos	Dr. Farkas Lajos	Grauenfels Mór	Jancsó Mihály
Bató Dénes	Csikó Vilmosné	Fazakas Zsigmond	Graf Georg	Jánossy István
Bár Mór	Czink Gerő	Féder Vali	Griffel Ferenc	Jánosi József
Beke Vilma	Csiszár István	Feiler Dezső	Grosz Gyula	Jánosi Sándor
Benedek László	Chósz Rózsika	dr. Fejér Emánuel	Grosz Hilda	Jeddy Lajos
Benedek Dénes	Csomortán József	Fekete Frigyes	Grossmann Rózi	Jóó Győző
Benkő Tera	Csuha Mihály	Fekete Hilda	Grün Ottó	Jónás István
Béres József	Csutak Endre.	Fekete Magda	Grünfeld Béla	Józsa Elek
Bernád Ignác	Dankó József	Fekete László	Guth Gyula	József Domokos
Bernáth Béla	Dankó Károly	Ferencz Károly	Guth György	N. József Zoltán
Bernhard Albert	Daray Béla	Ferencz István	Gutt Ottó	József Gyurka
Bernhardt Dezső	Daray Ferenc	Ferenczy Oszkár	Gutt Fritz	Jurák Artur
Beron Ede	Darkó András	Feyér Árpád id.	Gyenge József	Jurák Ferenc
Berkovics Imre	Darkó István	Feyér Árpád ifj.	György Ernő	Kábdebó Béla
Binder Jenő	Dániel Viktor	Feyér Árpád legifj.	Haider K.	Kábdebó Zoltán
Biró István	Dávid Frigyes	Filip János	Hajdu József	Kacsó Sándor
Biró Tibor	Dávid Lajos	ifj. Filipánits István	Halász Endre	Kádár Albert
Blau Miklós	Deák Ferenc	ifj. Filipánits Istvánné	Halász Gyula	Kádár Mihály ifj.
Blau Jenő	Deák Ferencné	Fina Antal	Halász Gyuláné	Kahána Bernát
Bobancu Eleonora	Dr. Debreczy Béla	Fina Antalné	Halász Kálmán	Kahána Sámuel
Boda Sámuel	Debreczy Edit	Finyák Árpád	Dr. Harmath Zoltán	Kahána Samuel
Boditzky Béla	Demeter Zoltán	Dr. Fischer Gyula	Hazai Andor	Kamner Alfréd
Bodó Ferenc	Derzsi Áron	Dr. Fischer Béla	Hegyi Lajos	Kamner Samu
Bodola Gyula	Deutsch Ármin	Fischer Jenő	Hermann Tusi	Kárpáti Gyula
Bodor Vilmos	Deutschné Holitska M.	Fleischmann Elemér	Hermann Leó	Kárpáti Gyuláné
Bodor Dénes	Dr. Deutsch Ernő	Fleischmann Alajos	Dr. Herskovits János	Kaul Keresztély
Bogdán Károly	Deutsch Zsigmond	Fleischmann Vilmos	Dr. Herskovits Jánosné	Kelemen István
Bogdán István				Kelemen Lajos

Kelemen Sándor	László Géza	Nagy Lajos	Raátz Albert	Stoinescu D. (Bukarest)
Kelen Albert	László István	Nagy Lajosné	Raátz Béla	Stoklász Pál
Kelen Ilonka	László Margit	Dr. Nagy László	Raátz Elemér	Stössel Artur
Keresztes Antal	László Zoltán	Nagy Samu	Rancher Emil	Stössel Róbert
Dr. Keresztes István	Lázár Lajos	Nagy Sándor	Ráduly István	Svéd Irén
Kertész Jenő	Lázár Sándor	Nagy Szendi	Ráduly József id.	Svéd Zsigmond
Kertész Mancsi	Lehmann K.	Navrea Dragos	Ráduly József	Szabó Béni
Kertész Ella	Lengyel László Béla	Negrus Eugen	Re László	Szabó József
Kinczler Katalin	Lengyel László B.-né	Németh István	Reimer József	Szabó Károly
Király Lajos	Dr. Lendvay Sándor	Némethy Gyula ifj.	Reményik Frigyes	Szabó Ilus
Király Albert	Dr. Lendvay Sándorné	Nikodémusz Károly	Dr. Révész Izsó	Szabó Béla
Király Albertné	Linz Vilma	Nimands Vilmos	Révész József	Szabó Béláné
Kis Jenő	Loy Imre	Nussbaum Vilmos	Dr. Rheindt Albert	Szántó Böske
Dr. Kiss Kálmán	Loy Sándor	Nyul Ernő	Richlovich Antal	Szántó Rózi
Kiss László	Lőrincz Bianka	Óbráth Lipót	Richlovich László	Szántó Vilmos
Kiss Lajos	Lőrincz Tibor	Oláh János	Dr. Ritter Sámuel	Szalay István
Kisgyörgy Sándor	Lőw Ferenc	Oláh József	Dr. Ritter Sámuelné	Szász József
Klára Imre	Lusztig Ignác	Orbán Balázs	Rodzievitz Béla	Száva Gerő
Klees Albert	Lusztig Ignácne	Orbán István	Rodzievitz Jenő	Száva Pető
Klein Gyula	Lutz Frigyes	Orghidan Jancu	Ronsi Boris	Szávai Aurel Béla
Klein Albert	Machold Ferenc	Orendi Alfréd	Roscovitz Jenő	Szegő Jenő
Klein Frigyes	Magyari László	Orosz Szilárd	Rosenberg Dávid	Szegő László
Klein I.	Dr. Magyari Jenő	Osterseizer Alfréd	Rosenberg Mór	Székely Géza
Kocsis Béla szerk.	Maibaum Gyula	Osterseizer Károly	Rösner Alfréd	Székely Gizella
Kocsis Béla gyáros	Mandl Jenő	Oltean George	Rosner Róbert	Székely János
Kocsis János	Marmont Hans	Oltean Tudor	Róth Rezső	Székely Miklós
Kocsis Sándor	Marmont Franz	Paál András	Róth László	Székely Miklósné
Koch Gyula	Markus József	Paál Andrásné	Dr. Róth Vilmos	Székely Miklós
Kohn Jakab	Márkus Miklós	Palikó Ferenc	Rotter Edit	Dr. Szele Béla
Kohut József	Martinek Artur	Páll István	Rotter József	Szemplér Ferenc ifj.
Kollár Gusztáv	Martinek Arturné	Páncél István	Rotter János	Dr. Szigeti Vilmos
Komenyitzky Benedek	Maszyik Gyula	Papp Anna	Rottenari Antal	Szobovics Endre
Kónya Erzsébet	Máté Rózsika	Papp Dénes	Rozsonday József	Szobovics Kálmán
Kónya Gábor	Mátyás Ignác	Dr. Papp Endre	Rozsonday Józsefné	Szőcs Katus
Kónya Pál	Mauzer Gusztó	Papp Gyula	Rückert Jakab	Szőts Tibor
Kónya Sándor	Mayai Margit	Papp István Frigyes	Salamon Lipót	Scheder Henrik
Korányi Ferenc	Méhes Géza	Papp Ilonka	Samhammer Amália	Schenk Gyula
Kósa Albert	Meisel Piri	Papp Lajos Vilmos	Samhammer Raimund	Dr. Schlesinger S.
Kosza Böske	Meisel Rudolf	Papp Mihály	Sándor Áron	Dr. Schlandt Ottó
Kovács Adolf	Merva Etus	Papp Vince	Sándor Albert	Schmidt Alfréd
Kovács Béla	Merva Vilmos	Papp Virgil	Sára Aladár	Schmidt Artur
Kovács Gyula id.	Mies Bertalan	Papp Zoltán	Sebesi Izsó	Schmidt Károly
Kovács Gyula v. titkár	Miets Lajos	Páter István	Dr. Seidt Gusztáv	Schmidt Móric
Kovács Gy. könyvelő	Mihály Ábrahám	Pataky Lajos	Simay Viktor	Schmidt Róbert
Kovács Jenő	Mikes Imre	Péter István	Simon Gyula	Schmidts János
Kovács József	Miklós István	Pfoff Elly	Özv. Simonisné	Schnell Mici
Kovács Józsefné	Miklós Istvánné	Pitta N.	Singer Árpád	Scholtz Károly
Kovács Lajos	Miller Jenő	Petri Georg	Singer Árpádné	Scholtz Magda
Kovács Margit	Misza Ferencz	Petres Anna	Singhoffler Géza	Schultz Salamon
Dr. Kovácsy Ernő	Mitók Etelka	Piesslinger Károlyné	Sipos Ferenc	Schütz Salamon
Dr. Kovács István	Mitók Mariska	Polgár Erzsébet	Sipos Ferencné	Schwartz Dezső
Kovácsnay Rezső	Moldován Elly	Polgár Mancsi	Sole Dávid	Schwecht Karl
Dr. Kozma Miklós	Molnár Dezső	Polgár László	Sole Izsó	Schwetter Albert
Dr. Költze Károly	Molnár Lili	Polgár Zsigmond	Sole Jakab	Dr. Takáts József
Köpe Árpád	Molnár János	Popp Ioan	Sole Miksa	Tamás Ferencz
Krausz Leo	Molnár Mihály	Popp Romulus	Spitz Rubens	Tana András
Krämer Károly	Moni Gyula	Popp Romulusné	Springer Lajos	Tárnok István
Kretsch Gyula	Moravetz Vilmos	Popovics Miron	Springer Lipót	Telcer Sándor
Krenger Elemér	Moszer Ilona	Preissner Mite	Spuderca Miklós	Telcer Sándorné
Kristóf András	Dr. Muntean Péter	Preissner Imre	Sugár László	Terdiman Marcel
Kristóf Rózi	Mühlbacher Hans	Preissner Ilonka	Ífj. Sükösd Béla	Tersztánszky Sándor
Krupka Géza	Nagy Árpád	Puskás Gerő	Sükösd József	Teutsch Henrik
Krüger Walter	Nagy F. Antal	Puskás Kálmán id.	Stadler József	Tischler Brunó
Kugler Brunó	Nagy Ferenc	Puskás Kálmánné	Stein István	Tompa Sándor
Kugler Rezső	Nagy Ferencné	Puskás György	Steinberger Anci	Tolnai József
Kustán Jenő	Nagy Ferenc	Puskás Kálmán ifj.	Steinberger Imre	Tolnai Ilonka
Kustán Zoltán	Nagy János	Pünkösti Mihály	Stern Lili	Tóth József
Kustán Zoltánné	Nagy József			Tóth Kálmán

Tóth Sándor
Tóth Juci
Török Béla
Török György tanár
Török József
Török Jenő
Török Gyula
Trebits Albertné
Tritsch Oszkár
Tury Mihály
Tutsek Andor
Ifj. Tutsek Jenő.
Uhr Rózsika

Uhr Bözsi
Uhr Iluska
Uhr Rezső
Ujsághy József
Vágner Irén
Vágner Kálmán
Vágó András
Vajda Gyula
Váradi Rózi
Vargyasi Lajos
Weimann Leó
Weimann László
Weisz Miklós

Dr. Weisz Menyhért
Weiszfeiler Feri
Welkens Nándor
Veres Vilmos
Veress Károly
Vermessy Sándor
Vertán János
Vértess Sándor
Wertheimer N.
Verzár Kálmán
Verzár István
Verzár Sándor
Verzár Gyula

Veszprémi Jenő
Weszter Károly
Westemear Viktor
Widmann Ottó
Vikos József
Dr. Willer József
Wiener Aladár
Viola Albert
Vogt Marcel
Wonner Ilonka
Wusinszky András
Zajic Arnold
Zajzon Géza

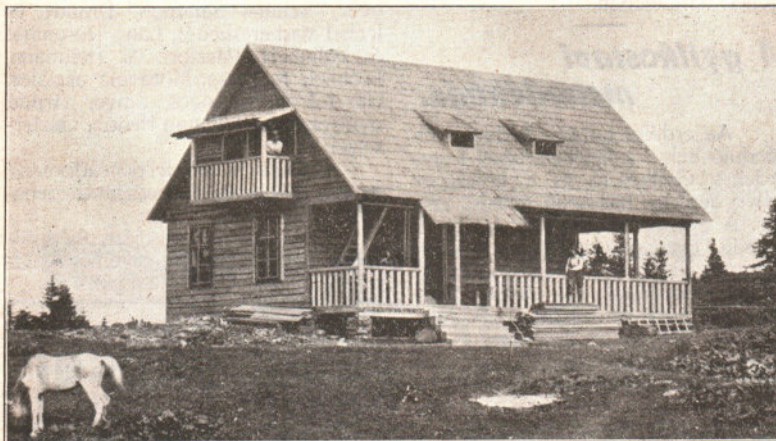
Zajzon István
Zajzon Rózsika
Zakariás Béla
Zakariás Béláné
Zakariás Erzsébet
Zakariás Géza
Zamhammer Frigyes
Zaminer Endre
Zavicsa Böske
Zoor Károly
Zorn Antal
Zsigmond László

Összesen 730 rendes tag

A nagyköhavasí menedékház első esztendeje.

A Brassói Turista Egyesület ujonnan épített menedékházában a gazda tisztjét pályázat útján Vikos József bacsfalusi lakóssal töltötte be, akit egyelőre 1929. május hó 1-ig terjedő próbaévre alkalmazott. A Vikossal kötött szerződés szerint reá van bízva a menedékház őrzése és gondozása, a télen-nyáron való fenntartózkodás. A menedékház jóvédelme megoszlik az egyesület és a gazda között, a felügyeletet azonban az egyesület minden dologban gyakorolja.

A menedékház összevétele az egyelet anyagilag érintő dolgokból az elmúlt fél év alatt összesen 67.945 lei volt, mely összeg hónaponként a következőképp oszlott meg: Julius L. 25.017, — aug. L. 15.163, — szept. L. 14.477, — okt. L. 3.902, — nov. L. 4.163, — dec. L. 4.223. — A legerősebb hónap a július volt. Erre a hónapra esett u. i. a menedékház felavatási ünnepsége. Szembetűnő a három utolsó hónapnak erős visszaesése, amit az esős idő beállta és a komoly tél hiánya tesz

Az ujonnan épült nagyköhavasí menedékház látképe.
(Carmen fényképészeti műterem felvétele.)

A köhavasí menedékház konyháját Vikos József felesége látja el két felnőtt leánya segítségével. Az ő főztjük ellen senkinek sem volt eddigelé kifogása, ellenben sokan egyenesen azért rándulnak a Nagyköhavasra, hogy ott egy jó ebédet, vagy vacsorát fogyasszanak el.

Az ételek és italok ára, kivéve a bort, sört és ásványvizet — melyeknek a hasznából az egyesület is részesül — teljesen a gazdádé. A belépő és hálódíjak, a képes-kártyák jóvédelmének egyrésze, valamint az éjjeli fűtés (tagoknál 5 lei, nem tagoknál 10 lei), a gazdát illeti.

érthetővé. Amint az igazi tél bekövetkezett és a szők őrök áldozhattak sport-szenvedélyüknek, a kirándulási kedv ismét fellendült és különösen a karácsonyi ünnepek alatt volt nagy élénkség a Nagyköhavasón. Kétségtelen, hogy a kedvező időn kívül a karácsonyi szünnepok is hozzájárultak a látogatottság fokozásához.

A turistaháznak az egyeletre legtöbbet hajtó anyagi forrását a belépő és hálójegyek képezték. Ezeknek forgalma hónaponként a következő volt:

Hónapok	Gyermekek belépő-jegy a 5 Lei	Felnőtt belépő-jegy a 10 Lei	Tanuló háló-jegy a 15 Lei	Tagsági háló-jegy a 30 Lei	Nem tagsági háló-jegy a 60 Lei
Jul.	3	31	12	53	6
Aug.	25	124	4	15	22
Szept.	3	148	26	39	24
Okt.	2	35	7	8	4
Nov.	54	35	53	4	4
Dec.	0	7	3	22	20
Össz.:	87 drb.	380 drb.	105 drb.	141 drb.	80 drb.

A képes kártyák forgalma összesen 495 darab volt.

Italok forgalma:

Hónapok	Bor	Sör	Ásványvíz
Jul.	117'5 lt.	347 üveg	128 ltr.
Aug.	79 "	217 "	80 "
Szept.	74'5 "	151 "	81 "
Okt.	22 "	37 "	24 "
Nov.	24'5 "	16 "	23 "
Dec.	28 "	6 "	15 "
Össz.:	345'5 lt.	774 üveg	351 ltr.

A Turista Egyeletnek tisztán haszna 6 hónap alatt a menedékházból 22.325 lei volt.

Menedékházi illetékek:

1. *Belépő díj* 10 lei, gyermekeknek, tanulóknak 5 lei. Tagok nem fizetnek belépő díjat, idegenek is csak abban az esetben, ha a menedékház konyhájából nem fogyasztanak. Nem tagok abban az esetben sem fizetnek belépődíjat, ha hálójegyet váltanak.

2. *Hálási díj.* Idegen felnőtteknek 60 lei tagoknak 30 lei, tanulóknak és gyermekeknek 15 lei.

II. Rész.

Menedékház-avatás a Nagykőhavason.

Az EKE nagykőhavasi értékes, szép menedékházának elpusztulása után 12 évnek kellett eltelnie, míg az a csodálatos, szépségekben oly meglepően gazdag havas újra egy megszállásra, alkalmas épületet kapott, ahová jó érzéssel térhet be a fáradt turista.

Itt Brassóban az EKE örökében lépő egyletünknek nem is volt nagyobb gondja megalakulása után, mint segíteni a nagykőhavasi nyomorúságos helyzetben, melynél fogva lehetetlen volt, hogy a havasra vágyó turista egy napnál több időt is tölthessen ott.

A választmány, mivel egy nagyobb építkezéshez szükséges pénzzel nem rendelkezett, arra adott felhatalmazást a vezetőségnek, hogy egy blokkház építésére tegyen intézkedést, átmenetileg biztosítva menedéket a turistáknak addig, míg a régi menedékház újból felépülhet.

A blokkháznak indult hajlék azonban egy szilárd, komoly épületé lett, egészen fából épülve s ha nyomja is fejünket a bú, mint legtöbbször az adósét, legalább egy jelentékeny értéket képviselő, állandó jellegű menedékházunk van már a Nagykőhavason, berendezve minden szükséges kellékekkel.

A deszka és más anyagok felszállítása ugyan nagy nehézséggel járt a teljesen rossz szekérút miatt s bár egy részét lelkes turisták vállon vitték fel, az építkezés csak 1928 júliusára nyert félig – meddig befejezést s így lett egyletünk történetében nevezetes nap az **1928 év július 15.-e**, menedékházunk felavatásának napja.

1928 július 14, szombat. Már a kora délutáni órákban Brassóban a Kapu-utca sarkán autóbuszok várják a menedékház felavatására igyekvőket, akik csoportokba verődve tárgyalták a következő nap várható eseményeit. Az idő gyönyörű szép, brassói viszonylatban nagy meleg van és mégis közel 100-ra tehető azoknak a száma, akik az első éjszakát a menedékházban töltve, pihenten akarnak részt venni a felavató ünnepségen. A tömösi szorosban a hegy lábánál fekvő „Malomdombok” -nál szombat délutántól vasárnap késő estig a szokottnál is nagyobb forgalom van. Turisták mindenütt és minden épkézláb ember a Nagykőhavásra igyekszik. Fenn a menedékház (Kb. 1600 m. magas) egy méhkas képét mutatja. Percről percre érkeznek fáradt turisták, akik mindannyian szállást akarnak. Noha az éjjeli szállás előzetes jelentkezéshez volt kötve, mégis rengetegen vannak, akik erről nem tudva bejelentés nélkül jöttek fel. Benn a házban és kinn a szabadba asztalok mellett víg társaság van együtt, majd nagy pásztortüzek gyúlnak fel s mellettük vidám pohárcsengés közben telik el azoknak az éjszakája, akiknek benn nem sikerült elhelyezkedniök.

De hát nyáron a bokr is szállást ad, s a feljöttek között vannak nomádok és tűz imádok is, kik örömmel áldozzák fel szokott alvásuk kényelmét azért a külön élvezetért is, melyet a főjós(ka) ki-kitörő lelkesedése nyújt. A polgáriasabb elem jó része pedig csendes székely miklósi muzsikaszó mellett élvezzi a nyár éj boros örömeit. A még polgáriasabb rész merész kísérletet tesz bejutni Orpheus birodalmában, ami azonban csak kevésnek sikerül. Biz ez éjszaka, ha a magas menny

holdas, csillagos is vala, nem leve a nyugalomnak éje, már csak az éj minden órájában érkező újabb és újabb turista csoportok zajgása miatt se.

Kora hajnaltól rajokba jönnek úgy Brassóból mint Hétfaluból a természet barátai, kik nemzetiségi különbség nélkül együtt örülnek az új háznak. Tekintve, hogy a Nagykőhavasról gyönyörű nap fölkelését lehet élvezni, még sötétben sokan elindultak a csúcs felé, hogy ennek a nem mindennapos látványnak részesei legyenek. Gyönyörű nap ragyog fel reánk. Minden arcon öröm és megelégedés, s a délelőtti kisebb sétákkal vagy a bácsfalusi zenekar muzsikájának élvezésével telik el.

Délben $\frac{1}{2}$ 12-kor a zene tust húz és kezdődik az ünnepség. Dr. Muntean Péter egyesületi alelnök román nyelvű beszédében élteti a királyt és a régens tanácsot, utána **Halász Gyula** elnök tartotta meg magas szárnyalású ünnepi beszédét, melyben Bácsfalu községének, mely a területet és a építéshez faanyagot ingyen bocsátotta rendelkezésre, Brassó városának, mely nagyobb pénzbeli adománnyal járult hozzá az építéshez, az egyesületeknek, intézményeknek és magánosoknak a természetben és pénzben nyújtott adományokért, úgyszintén az egyesület választmányának, tisztikarának és tagjainak, akik fáradságot nem ismerve mindent elkövettek, hogy végre a magyar turisták eme mentsvára felépülhessen. Majd hangoztatta, hogy az a munka, amelyet az egyesület végzett, a szolidaritás és testvériség munkája volt. A menedékház azért épült fel, hogy a különféle nyelveket beszélők itt értsék meg egymást idefenn, a fenyvesek és sziklák birodalmában, eltűnjenek azok az ellentétek amelyeket odalenn a politikai élet hullámai idéznek elő. Végül üdvözölte a megjelent közönséget és a testvér turista-egyesületeket. Utána a szász Karpathenverein, Skiverein, Bácsfalu község és mások üdvözlő beszédei következtek, melyek után a zenekar játékaival az ünnepség véget ért.

Déli 12-kor már élvezhette mindenki az ízletes borjú-pörköltet, **Halász Gyuláné és Puskás Kálmánné és Székely Miklósné** felügyelete mellett készült, kik egyúttal a vendéglátó háziasszonyok szerepét is ellátták. A vidám hangulat csak fokozódott a késő délutáni óráig, mikor kedves és felejthetetlen emlékekkel, de fájó szívvel tért mindenki a hazavivő útra, megválván a szép, havasi tájtól.

Puskás Kálmán.

A nagykőhavas menedékház felavatásán résztvevő Brassó Turista Egyesületi tagok csoportkép.
(Carmen lényképzésműterem felvétele.)

Síverseny a Nagykőhavason.

A Brassói Turista Egyesület téli sport-szakosztálya megalakulásakor maga elé tűzött programjához híven szükségesnek tartotta egy házi síverseny megrendezését, így kívánván alkalmat adni az egyesület sízőinek, hogy erejüket egy komoly erőpróban összemérhessék. Színhelyül a nagykőhavasi menedékház melletti telep volt kitűzve, idejéül pedig február 24-ike vasárnap.

Az egyesület versenyre szóló felhívása a tagok meglehetősen, nagy érdeklődését váltotta ki, olyannyira, hogy a versenyekre nem kevesebb mint 42 nevezés érkezett, a jelentkezésekkel egyidejűleg pedig a verseny rendezői minden szükséges előkészületet megtettek, hogy a küzdelem sima lebonyolítását semmi se akadályozza.

A rendezők és a versenyzők egy része már napokkal előbb felment a Nagykőhavásra, míg a társaság zöme a szombati napon vágott neki az útnak, hogy a másnapi erőpróban pihenten állhasson fel.

Ugyanakkor, amikor Brassó városában már a nyomai is alig látszanak a hónak, fenn a havason mindent beborít a helyenként többméteres hólepel. Meglepetés is éri a rendezőket, az ősszel elkészített 2 méteres ugrósáncot teljesen ellepte a hó, sebtében egy újat kellett föléje tákolni.

A szombat késő éjszaka is egyre érkező turistákat vidám hangulatú társaság várja a menedékházban, kora reggel pedig majdnem egyszerre kel fel a szállás minden egyes lakója. Az ugrósánctól a Nagy tisztásig húzódó erdőt színes zászlóknak a sora kígyózza be, áll már a cél is, megindul az akadály verseny küzdelme. Egymásután ereszkednek be a célhoz a szenior versenyzők, nem respektálva az indítási sorrendet, jönnek a juniorok is, s végre élénkebb kép, fel tűnnek a női versenyzők is, az erdő tekervényei, csapdái után a meg nyugtató egyenesbe érve.

Az ugrósánc teljes felkészültségben várja a versenyzőket, széles vörös sáv – közepén az egyesület monogramjával – jelzi az elugrás helyét. A városból újabb társaságok érkeznek, a nézők ellepik a lefutás két oldalát, rég nem látott eleven élet van a menedékház melletti réten.

Lezajlik a lesikló verseny is. A menedékháztól a Medveszakadékiig ereszkednek le a versenyzők a nagy lélekjelenlétet igénylő meredek erdei úton. A célnál még egy utolsó nagy csoportosulás támad, azután szétszéled a társaság, ki erre, ki arra kormányozza magát a hazavivő úton a téli sportot űző embernek egy egész világot jelentő – deszkákon.

A Siebenbürgischer Karpathen-verein évi beszámolóját.

A múlt év őszén tartotta meg a szász Erdélyi Kárpát Egyesület évi rendes közgyűlését Nagyszebenben. Az egyesület elnöke, Kepp tanár hatalmas beszámolójában az egyes osztályoknak a turistaság terén kifejtett működését ismertette, majd javaslatára a gyűlés Miklós régenshereceget az egyesület dísz

tagjává választotta.

A gyűlésen oly irányú javaslat is elhangzott, hogy az egyesület vonja működési körébe Hargita hegységeit is. Erről azonban még véglegesen nem határoztak, a kérdést azonban függőben tartották.

A szász Kárpát Egyesület egyes osztályának taglétszáma 1928-ban a következő volt : Beszterce 246, Szászváros 90, Bukarest 173, Csernovic 59, Fogaras 167, Nagyszeben 1952 !, Brassó 1491 !, Lupény 94, Medgyes 201, Szászsebes 129, Segesvár 145, Zsil-völgye 438.

Az egyes osztályok közül a brassói, a keresztényhavasi turistaházain hajtott végre lényeges változást, amennyiben a pavilon épületet kényelmesebbre rendezte be, azonkívül a forrás vizét is bevezette a főépületben. Az osztály kezelésében levő másik ház a búcsecsi máláiești-ti menedékház gyönyörű fekvése ellenére is a Tuing Club egyre erősödő konkurenciája következtében (utak kiépítése, Omul-i menház) mindinkább kiesik a főforgalomból.

A brassói osztály a szezonban 11 gyalog túrát rendezett összesen 207 résztvevővel és egy bulgáriai utazást egy ottani nagyobb hegyi túrával összekötve 36 tag részvételével.

Az egyesület tagjainak közel egyötödét magyar turisták képezték.

A Nagykőhavas tündére.

(A havasi boroszlán)

Mikor a korai húsvét nemcsak a kalendáriumban jelenti a tavaszt érkezését, de az időjárás is enyhe légáramlatokkal siet eltüntetni Brassó környékének hótakaróját, a virágvasárnapi és nagyheti „pálmaárusok” kosaraiban megjelenik a templomok előtt a fűzfabarka (pimpó), hóvirág és fenyőgallyak között az a néhány vesszőnyaláb is, mely mindenkor a legmagasabb árfolyamon cserél gazdát. Versenyez érette a korai napfényben sétáló közönség, mert első tekintetre a májusi orgonafa (borostyán?) virágjára emlékeztető lila vagy bíboros szirmaival megnyeri tetszését. Hát még az illata ! Talán legjobban az édes szóval lehet meghatározni azt a bódítóan hízelgő illatáradatot, amit más virágéval alig lehet összetéveszteni.

Nem is sejtik boldog tulajdonosai, mikor egy egész délelőtt folyamán hordozgatják, hogy hazánk egyik legmérgeesebb növényét dédelgetik kezükben szorongatva. Mert nevezzék bár csípős borostyánnak, gyalog olajfának, a **farkas boroszlán, (Daphne Mezereum L.) bizony nagyon mérges növény.** Ezt a tulajdonságát sokfelé népies neve közül néhány kifejezni is iparkodik, mikor a gonosz farkassal hozza vonatkozásban. A Brassó környéki hegyek árnyas erdeiben nem ritka. De ott van a völgyekben is, a patakok mellékét kísérő ligetek bokrai között s nem egyszer találkozunk vele a Tatrang partjának iszapos, homokos talaján mint a tavasz egyik igazi hírnökével.

A farkas boroszlán azonban csak egyik, általánosan ismert tagja annak az érdekes növény családnak, melyhez a Daphne nemben más. Ritkább fajrokonai is tartoznak. Ilyenek : a Daphne Laureola L. és a Daphne Blagayana Frey. (D. alpina) mely utóbbi a Nagykőhavast járó brassói magyar turisták között király-rózsa néven ismeretes.

A farkas boroszlán rég elvirított már és február – március havi gazdag virág díszét hordozó – de akkor még csupasz – fás szárain a csomókban álló levelek rég kifejlődtek, mikor a „**királyrózsa**” a hótakaró alatt még mély álmát alussza. Hozzá későn ér el a tavasz, minthogy állandó otthona a magas erdőség, és havasalji tájon van. (1500 – 1700 méteren a tenger színe felett).

De mikor a május meleg napokkal megy át a nyárelőbe, Brassó havasainak ez a szépséges tündére föl egészen a Búsecsig hamar feledi téli szunnyadását s alig nyújtózott, már virágot is fejleszt. Könnyen teheti, mert ruházkodásra alig van gondja, hiszen megőrizte múlt évi sötétzöld leveleit, melyek között a legifjabb, ágcsúcsi levélgallérban fakadnak bimbói apró sárga virágcsomókká.

Könnyű megértenünk a varázslatos hatást, – mely a reá bukkanó turistatársaságot elbűvöli – ha egyszer megismertük illatát, a havasi levegőnek ezt az illatos leheletét.

De ne legyen ez ok, esetleg mentség arra, hogy az elragadtatás hevében mindent feledve, kizárólagos cél gyanánt azt tekintsük fő feladatnak, hogy a szemünk elé kerülő területnek minden példányát levagdossuk. A „jut is marad is” elve lebegjen a turista előtt, különösen a menedékház közeli környékén, beleértve a Írott-kő aljából a Garcsin völgy felé induló teknős lejtő szirtes helyeit is. Nem vérbeli turista, aki csak a legkönnyebben elérhető helyeken, szinte kárpótolásul a följutás fáradalmaiért, aratást végez a tündérek földjén.

Ma is előttem van az a kínos látvány, melynek a Belváros egyik szűk utcáján pár éve akaratlanul is szemtanúja voltam. A kövezeten 2 óriás „királyrózsa” csokor hevert az utcaseprő gondjaira kárhóztatva s az ablakban a kettő is fölülmúló harmadik, csaknem kilós hervadó csokor szomorkodott konzervdobozba állítva, melyben „ápolták.” Futólagos becsléssel is könnyű volt megállapítanom a pusztulást, melynek ennyi virágos ág esett áldozatul. Pedig ez csak egy ház, egyetlen kirándulásnak volt rövid-életű dicsőítője.

Azok részére pedig, akik viszont abban fáradoznak, hogy élő példányt tövestől telepítsenek át házkörnyékük díszítésére, talán nem lesz érdektelen, ha röviden kijelentem, hogy igyekezetünk nem fog sikerrel járni. Két nagy akadálya van az áttelepítésnek s az egyik csaknem leküzdhetetlen. Nem lehet alacsony régióban, más szóval teljesen eltérő klímaviszonyok között megadni a növénynek a megszokott, nélkülözhetetlen élettényezőket. Nem kevésbé nehéz, bár nem leküzdhetetlen akadályt képez a növénynek eredeti szikla-talajából való kiszabadítása. Aki azonban mégis kísérletezni óhajt az átültetéssel, ne feledje, hogy ennek a csaknem „**örökzöld**” növénynek heverő és messze elnyúló szára, mely a távíró sodronyánál vékonyabb, olyan érzékeny földalatti tagozódással bír, melynek a kiszedéssel okozott minden sérülés halálos sebet jelent....

Ott él ám havasainkon a mi tündérünknek vetélytársa is : az **Erdélyi havas-szépe, a Rhododendron Kotschyi** Simk. (Rh. Myrtifolium Sch. Et Ky.) melyet már régen havasi „rózsa” névvel jelölnek más vidéken is, jóllehet a rózsákkal semmiféle rokonságban nincs, csakúgy mint a „királyrózsa.” ellenben a havas szépe egy Rhododendron faj, míg a mi „királyrózsánk” a Daphnék egyik ritka faja. A Daphnék pedig egy nemet képeznek, melynek jelölése a magyar boroszlán név van elfogadva. Ebből tehát a mi „királyrózsánk”-ra a régi latin fajnév – D. alpina alapján már adva is

van a magyar név : Havasi boroszlán. (A most érvényes tudományos név alapján : Blagay boroszlán).

Hogy melyik név lesz kelendőbb, az idő fogja megmutatni.

Addig azonban egyedüli fontosságú – s ebben nem lehet nézeteltérés turistáink között, – hogy amikor nagyköhavas menedékházunk környékén járnak, ne csak maguk érijék be egy-két virágszállal, de ezt másokkal is igyekezzenek megértetni.

Akkor majd vígan él sokasodik a Havasi boroszlán, mert minden tilalom-táblánál többet fog jelenteni, ha turistáink lelkébe edződik a jelszó :

„Ne bántsd a Nagyköhavas tündérét , a Daphne Blagayanát” !

Albrecht József.

Turista induló.

A Brassói Turista Egyesület pályázatán kitüntetett pályamű.

Testvérek, a hegytetőre fényes napsugár száll,
indulóra ver szívünk, e napra nyílt virágszál,
indulót dudál a szél a messzi hegytetőkön,
itt a bot, a hátizsák és indulunk mi rögtön.

Széles erdőt, roppant fákat
fényt, mit átaljárja,
bátor, füttyös turistákat
Isten is megáldja !

Már a város elmarad s a rétek szétterülnek,
izgató dal zeng a táj a víg turista-fülnek
s bár a por belepte már a napsütötte arcot,
hangjuk, mint a harsány kürtszó messzi, messzi harsog.

Út keményjét, rét puháját,
por, mi száll a tájra,
turisták izzadt ruháját
Isten is megáldja !

Láthatáron Köhavas, Búcsecs s a vén Csukás int,
várja testünk elnyugtatni hús havasi pázsit,
nappal ránk a Nap ragyog, de éjjel csillag int le
s mondhatatlan békét szórnak szikkadt szíveinkbe.

Éj hűvösét, nap melegét
s csillag milliárdja
ránk tekintő fénykeretjét
az Isten is áldja !

Atölel Kárpát gerince s benne nyugszik Erdély,
néha nap derül reá, de sokszor sűrű, vert éj,
ámde verheti vihar s zokoghat árva földje :
állunk rajta biztosan, mint erdők ifjú tölgye.

Édes Erdély, szép hazánkat
száz virágos tája
magyar szívű szeretőjét
Isten, Isten áldja !

I. Szemplér Ferenc.

Az 1930-as évben fejtette ki a Brassói Turista Egyesület tevékenységeinek a legnagyobb alkotását, amikor rövid idő alatt valóra vált a nagy vállalkozás a TURISTA SZÁLLÓ felavatása a Nagykőhavason.

**VISSZAEMLEKEZÉS
A NAGYKŐHAVASI MENEDÉKHÁZ
1930-BAN TARTOTT AVATÁSI ÜNNEPSÉGÉR.**

Imecs László.

Nagy ünnepük volt a brassói magyar turistáknak **1930 augusztus 10-én**, amikor avatásra került a Brassói Turista Egyesület nagykőhavasi menedékháza. A Csürkő-rét egy kis sziklafennsíkján, 1620 m. magasságban épült fel ez a hasznos turistalétesítmény, melynek megvalósításához a közintézményeken és vállalatokon kívül az egyesület tagságai is hozzájárult.

Az avató ünnepségre már az esemény előtti napon több száz turista indult el Brassóból és a környező falvakból. A gyalogos csoport – melyben e sorok írója is jelen volt – érintette a Csiga-hegyet, a Rakodó-völgyet, majd a Honterus-völgyet, a Noa-erdőt, Derestyét. Utunkat a Tömös völgyén át folytattuk a Malomdombokig. Innen a „Hétlétrás „ úton indultunk el, mert ez a legszebb. Változatos terep után elértük a kettéhasadt sziklafalat s nemsokára a vízesés robaja fogadott. Már az első létránál kaptunk egy kis frissítő zuhanyt a nyakunkba. Tovább haladva a függőhidakon át, sorra megmáztuk mind a hét létrát és kijutottunk a lomberdőbe, majd a fenyvesbe. Így értünk fel a Csürkő-rétjére, ahol már szép számban jelenlevő turisták áhítattal csodálták az új menedékházat. Azok akik kivették részüket a közös munkában, különösen büszkék voltak.

Ködös, borús vasárnap reggelre virradtunk; a nap csak pillanatokra tudott rátekinteni a Csürkő mezejére. Az avatási ünnepség 12 órakor kezdődött a Brassói Magyar Dalárda férfikarának énekével, majd **Halász Gyula**, a Brassói Turista Egyesület elnöke tartotta meg avató beszédét, kiemelve a közösségi munka nagy szerepét a turistahajlék felépítésében. Üdvözlő beszédet mondott Szabó Béni, Brassó város országgyűlési képviselője, majd a Touring Club Român, a főispáni és polgármesteri hivatal küldöttei, a Karpathen Verein vezetője. Az ünnepi műsorban elhangzott, saját, Farcádi Sándor költő alkalmas verse, majd a dalárda éneke és a bácsfalusi fúvószenekar játéka fejezte be a feledhetetlen ünnepséget, amelyen másfél ezer turista vett részt.

Az avatást követő napon az Írott-kőhöz kirándultunk. Mivel az idő kiderült, csodálatos panoráma tárult elénk.

A királyi köszöntő távirata.

A nagykőhavasi új turistaszálló felavatása alkalmából a Brassói Turista Egyesület táviratilag üdvözölte Őfelségét, II. Károly királyt. Őfelsége magántitkára útján, táviratilag fejezte ki köszönetét. A távirat magyar fordításban így hangzik :

Halász Gyula elnök úrnak, Brassói Turista Egyesület.

Peleş kastély.

Őfelsége a király szíveskedett felhatalmazni engem, hogy kifejezzem Önöknek

Őfelsége legmagasabb köszönetét, azért a szép üdvözlétért, amit a Brassói Turista Egyesület részéről Hozzá jutottak.

C. Dumitrescu, Őfelsége a király magántitkára.

1931 január 7-én, egy új magyar egyesület alakult Brassóban:

A Victoria Sport Club „Encián” Alapító : Tomcsáni Béla.

Az egyesület vezetői :

Tiszteletbeli elnök: **Tomcsáni Béla.**

Elnök: **Hild János.**

Főtitkár: **Ördög Sándor.**

Részletes leírást az egyesületről, az „**Encián**” rovatunkba találunk.

Orbán Balázs – ünnep a homoródalmási barlangnál.

Bányai János székelykereszturi geológus tanárnak az Erdélyi Turista legutóbbi számában megjelent felhívását a B.T.E. magáévá tette és elhatározta, hogy pünkösdkor a homoródalmási történelmi nevezetességű barlangnál ünnepséget rendez a legnagyobb székely kutató és turista **Orbán Balázs** emlékére s ez alkalommal

Orbán Balázs – barlangnak kereszteli el a híres barlangot. A Székelyföld minden részéből nagy érdeklődés mutatkozik az ünnepség iránt, melyen részt vesznek a brassói, erdővidéki, csíki, udvarhelyi, keresztúri és kolozsvári turisták. Az ünnepség részletes programját a napilapok hasábján közli a B. T. E.

A B. T. E. csíkszeredai sítanfolyama.

A csíkszeredai sízők egy kis csoportjának felkérésére a B.T.E. sítanfolyamot rendezett, mely várakozáson felül sikerült és mintegy 40 résztvevő sajátította el e nagyszerű téli sportot. A tanfolyam január hó 4-én kezdődött délelőtti és délutáni gyakorló órákkal a zsögödi hegyoldalon Ferenc Károly vezetése mellett, este pedig **Székely Géza** tartott vetített képes előadást a sízésről s a téli turistáskodásról. A két hétig tartó tanfolyamot Ferenc Károly a csíkszeredaiak legnagyobb meglepedésére vezette, a tanfolyam megszervezése Vámszer Géza tanár és Nagy Imre festőművész érdeme.

1931. Erdélyi Lapok

A Brassói Turista Egyesület március hó 26-án tartotta ez évi közgyűlését.

Brassó. A romániai turistaság természetes központjában, Brassóban működő magyar turista-egyesület megtartotta rendes évi közgyűlését nagy érdeklődés mellett. A havasok lábánál fekvő városban, melyben a turistáskodás szenvedélye évszázadokkal visszanyúlik a múltba, ma egész Romániában páratlanul fejlett turistaélet folyik télen-nyáron egyaránt. Itt vasárnap néptelenekké válnak az utcák és megtelnek a hegyek. Szép idő esetén 5 – 1000 ember vonul ki a város poros, bűzös, egészségtelen légköréből 1000 – 2500 méter magasságba, ahol nincs füst, por s ahol az emberek is **jobbak**, megértőek egymással szemben.

Tradíciója e városnak a turistáskodás. Már a régi Erdélyi Kárpát Egyesület is Brassóban volt a legműködőbb osztálya s amikor a háború után az EKE-t nem

engedték alapszabályszerűen működni, a brassói osztály megunva a tétlenséget önálló egyesületté alakult át. 1927 november óta működik jogi személyiségnek elismert egyesületként s ez idő óta bámulatos fejlődést ért el. 1928-ban már házat épít a Nagykőhavason, amelyben 60 – 80 turista találhatott szállást és ételt, italt télen, nyáron. A deszkaanyagot a tagok a vállukon hordták fel a havasra. Az avatási ünnepségen mintegy ötszázan vettek részt.

Az ideiglenes faház nemsokára szűknek bizonyult s az egyesület egy nagy emeletes téglaház építését határozta el. A költségvetés másfél millió lejre rúgott, de a fiatal egyesület merészen, mondhatni : vakmerően belevágott a nagy fába. És 1930 augusztus 10-én 1500 turista jelenlétében felavatták a nagy turistaházat, Románia legszebb, legmodernebb menedékházát. A Nagykőhavas egyik sziklaplatóján emelkedik, 1620 méter magasságban a tenger színe fölött. A Brassó-Predeal közötti vasúti vonalról jól látható a havas gerincén emelkedő épület.

1929-ben megindította Románia akkori egyetlen folyóiratát, a szép kiállítású, nívósan szerkesztett Erdélyi Turista című lapot, mely ez évben negyedik évfolyamában lépett. Ugyanabban az évben megalakította Románia egyetlen magyar síszervezetét, mely a Nagykőhavason sísáncot épített, versenyeket, kirándulásokat rendezett és népes tanfolyamokat tartott.

A Nagykőhavason 10 utat tettek járhatóvá és látták el szabályszerű jelzésekkel. Kiépítették a csodás Hétlétrás-szakadékot, ezt a bámulatos vízeséssorozatot, új utakat vágtak, útmagyarázó és jelzőtáblákat állítottak fel, vagyis mintahavassá alakították a Nagykőhavast. Így a forgalom szinte hihetetlen arányban növekedett. Azelőtt erre a hegyre 1000 – 2000 ember mászott fel évenként míg tavaly mintegy 14 – 15.000 emberre tehető azoknak a száma, akik megbámulták a Nagykőhavas szépségét. Az egyesületi tagok száma is rohamosan emelkedett, úgyhogy ma 1300 tagja van.

Ez a egyesület tartotta tegnap este közgyűlését, melyet **Halász Gyula** elnök vezetett. Megnyitó beszédében a romlott gazdasági helyzet következtében előállott lelkesedéscsökkenésre mutatott rá s reményét fejezte ki, hogy nemsokára újra feléled a régi lelkesedés. Kegyeletes szavakkal elparentálta az elhunyt Lázár Lajos alelnököt és Förder Sándor választmányi tagot, majd **Székely Géza** titkár olvasta fel évi jelentését az egyesület egész évi munkájáról, gazdasági vezetéséről, az elnökségben és választmányban beállott változásokról, a Nagykőhavason végzett útjavítási, útépitési, útjelzési munkálatokról, a forgalom emelkedéséről, a rendezett kirándulásokról. Ezzel kapcsolatban foglalkozott a székelyföldi turistaság impozáns ünnepségével, mely június 14-én zajlott le a Homoródalmási-barlangnál 3000 főnyi tömeg előtt, mely alkalommal az egyesület márványemléktáblát helyezett el a barlang bejáratánál **Orbán Balázs emlékére** a 18 számból álló műsor keretében.

Jelentése további részében foglalkozott az egyesület külföldi kapcsolataival és propaganda munkájával, melynek eredményeként **Székely Géza** titkárt kiküldötte volt a budapesti nemzetközi turistakongresszusra. Ez útnak volt az eredménye a budapesti Turisták Lapja című folyóirat erdélyi száma, melynek anyagát nagyrészt brassói és (Pap Lajos) nagyváradi turisták adták. A Brassói Turista Egyesület meghívott ötven turista-egyesületet kéthetes erdélyi túrára, továbbá részt vesz a Bukarestben rendezendő turistakiállításon nagy anyaggal. Kiad 3000 példányban ismertető füzetet a Nagykőhavasról és elkészíteti a Havas gipsz modelljét

A titkári jelentés végén beszámolt a taglétszámról. Az Erdélyi Turista folyóirat megjelenéséről, a télisport szakosztály rendkívül sikeres működéséről, a tanfolyamokról, a versenyekről, a kirándulásokról, a csíkszeredai előadásról és versenyről, csíki csoport működéséről.

A részletes jelentés után Bosin Endre pénztáros számolt be az egyesület anyagi helyzetéről. Ez év 285.018 lej nyereséggel zárult. Pénztári forgalom 5.834.620 lej volt.

A közgyűlés azután megadta a felmentvényt a tisztikarnak, majd **Halász Gyula** elnök a saját és a tisztikar lemondva Scolcz Károlyt kéri fel az új választás levezetésére, akinek indítványára a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel újra **Halász Gyulát** válassza meg elnöknek. A többi tisztséget s a választmányt a következőkből választotta a közgyűlés :

Alelnökök : Puskás Kálmán, dr. Nagy László, Munteán Péter.

Adminisztrációs titkár : **Székely Géza**, műszaki : **Halász Kálmán**, turista : **Bartok Árpád**.

Jegyzők : Szécsi Sándor, Szabó Károly.

Pénztáros : Bosin Endre. Ellenőrök : Niemandz Vilmos, Puskás Gerő.

Gondnokok : Scholcz Károly, Orbán Balázs, Singer Árpád.

Jogtanácsos : J. Szemlér Ferenc.

Orvos : dr. Fischer Gyula.

Adminisztrátor : Verzár Kálmán, ellenőr : Székely Miklós.

Választmányi tagok : összesen 50 tagot választott a közgyűlés.

Halász Gyula elnök az újonnan megválasztottak nevében megköszönve a bizalmat, ígérve további lelkes munkát, bezárta a közgyűlést, mely után a nagykőhavasi síversenyek győzteseinek adta át az érmeket.

Sz.

1931 tavaszán Vámszer Géza kezdeményezésére megalakult a Brassói Turista Egyesület „Csíki Csoportja”, Csíkszeredában, amely később az EKE Csíkszéki osztálya lett. Vámszer Géza Csíkban megszervezte a természetjárást, közadakozásból felépül a sutai síugrósánc és az egyesekői menedékház, amely 1932 nyarán épült fel és augusztus 14 rendezték meg a „házavató” ünnepséget. Az ünnepségen részt vett az újra alakult kolozsvári EKE központ, a brassói szász EKE, a gyergyói turisták és a Brassói Turista Egyesület, Csíki csoportjának központja.

Az „Erdélyi Turista” három évig szolgálta az egyesületet.

1933. augusztus 28-án, a „BRASSÓI NAPLÓ” című napilapot adja ki a SZERKESZTŐSÉG és KIADÓ HIVATAL. I. évfolyam. Brassó, Kapu-utca 6. Főszerkesztő : HALÁSZ GYULA, Helyettes Szerkesztő : SZÉKELY GÉZA.

1935. augusztus 1-jén, az „Encián” című havi folyóiratot adja ki a Victoria Sport Club.

1936-ban, Székely Géza megszerkeszti és kiadja a „Nagykőhavas” első magyar nyelvű leírását a havasról.

1939. júliusában, szintén Székely Géza kiadja a „BRASSÓI TURISTA” című havi folyóiratot, amelyből 13 szám jelent meg.

BRASSÓ NAPLÓ napilapból idézünk a BTE-vel kapcsolatos közleményeket.

Halász Gyula karácsonyi köszöntője. 1933. december 24. 149, szám.

S most, hogy a lapunknak juttatott ereklYESZÁMBAN menő írás jellemző sorait három évtized után kegyeletes szívvel közreadtuk, meg kell állapítanunk, hogy ez az írás nem csak stílusban, de tartalmában, gondolataiban sem halványodott el. Békesség a jóakarató embereknek és az a figyelmeztetés egy újság számára, hogy minden ellentétén és viharon át tisztelje a mások jogait, nyelvének, kultúrájának a kincseit, s hivatását a szeretet és együvé tartozás nagy kötelességében keresse, minden időre és emberekre szól – még mára is, még azokra is, akiknek most az Apponyi lelkével idealizmusával kell érvényesíteniök a karácsonyi szent parancsot : „Békesség a jóakarató embereknek !”

Óh, drága emlék, szépséges gyöngysorok, halhatatlan ígék, be szép karácsonyi ajándék vagytok számunkra, s mindazok számára, akik fogékonyak az emberi szolidaritás fölemelő érzése iránt, akik hittel hirdetik és tettekkel akarják tanítani: „Békesség a jóakarató embereknek !”

HALÁSZ GYULA.

További közlemények a BRASSÓ NAPLÓBÓL.

Elkészült a BTE bolnoki melegedőháza. 1934 február 1.

A várostól alig 8 – 10 kilométernyire fekvő Bolnok nevű hegyen, mely Bácsfalu község és a Malomdombok között emelkedik, mint ismeretes, sízésre kiválóan alkalmas rétek és lejtők fekszenek.

A Brassói Turista Egyesület az elmúlt év folyamán működési területét kiterjesztette erre a hegyre is és a rétek tulajdonosaitól nagyobb területet bérelt ki saját céljaira.

Az idén már a Bolnokon rendezték meg a BTE síversenyét s ez alkalommal száznál több síző látogatta meg a kittünő síző-terepet. Akkor úgy tervezték, hogy a készülöben levő ideiglenes melegedőházat felavatják, azonban közbejött akadályok miatt a ház nem készülhetett el teljesen s így a kis ünnepség elmaradt.

A vezetőség azóta nagy nehézségek árán felépítette a kis faházat és az újabb tervek szerint vasárnap adják át a forgalomnak. A házban állandó egyszerű meleg konyha is lesz.

Elkészült a BTE bolnoki ugrósánc. 1935 augusztus 17.

Románia és egyben Kelet Európa legnagyobb síugrósáncát építette meg a Turistaegylet.

Még az elmúlt év nyarán kezdett hozzá a Brassói Turista Egyesület egy nagyszabású síugrósánc építéséhez. Az ugrósánchoz szükséges területet a Bolnokon, a környék egyik legideálisabb síterepén vásárolták meg egyik bácsfalusi gazdától, majd neki kezdtek a munkálatoknak.

Először is a tagok „kalákában” mintegy közmunkaszerűen saját maguk

tisztították meg a terepet a kövektől, szikláktól és bokroktól, majd **Halász Kálmán** és Neusinger O. mérnök tervei szerint Zavicsa Géza mérnök személyes irányítása mellett megkezdték az ugrósánc földmunkálatainak elvégzését is.

Mintegy harminc földmunkást fogadtak, kik egészen október elsejétől az elmúlt év november végéig szakadatlanul dolgoztak, míg az időjárás meg nem szakította a munkát.

A tavasz beálltával ismét felvették a munkát és az elmúlt héten már annyira haladtak, hogy a turistaegylet vezetősége át is vette a kész földmunkát a vállalkozótól.

Milyen lesz az ugrósánc ?

A Brassói Turista Egyesület új ugrósánca, mint említettük a legideálisabb sí és ugró terepen épült fel a legmodernebb sísánctervek szerint. A sánctető és a lengő rész között talaj különbség 94 métert tesz ki míg a hosszúsága 220 méter, a kiásott föld és sziklatömeg 2500 köbméterre rúg.

Egyébként az új bolnoki síugrósánc nemcsak Románia, hanem egész Kelet Európa legnagyobb ilyen építménye lesz és szakértők szerint hatvanöt-hetven méteres síugrásokat lehet arról végrehajtani.

Az ugrósánc a F.I.S. nemzetközi sísövetség szabályai szerint készült el, így akár nemzetközi versenyeket is lehet rajta rendezni.

Az ugrósánc egyik érdekessége az, hogy a birói torony alatt melegedő és teázó lesz berendezve, úgyhogy a B.T.E. minden bizonnyal jelentős sportbeli és közönség sikert könyvelhet el a bolnoki ugrósánc megépítésével.

Előkészületek a bolnoki országos bajnoki versenyekre. 1937. február 14.

A BTE meghívja a királyi családot is.

Együttműködés az Enciánnal.

(Braşov) A sízők legnagyobb öröme pár nap óta sűrűn hull a hó. A városban mintegy 20 cm-re növekedett és olvad is, azonban a hegyekben 50 – 60 cm-nyi hullott és ez az ottani hidegben remek porhóként telepedett le.

Az év legnagyobb síversenyére tehát jó kilátásokkal biztat az idő. Jövő vasárnap ugyanis a BTE rendezésében országos síugró bajnoki verseny lesz, mely iránt már most óriási érdeklődés nyilvánult meg. Ami érthető is, hiszen ha kedvezőek lesznek a hóviszonyok esetleg 65 méteres ugrást is láthatunk.

A BTE nagy előkészületeket tesz a verseny megrendezésével kapcsolatban. Elsősorban meghívják a királyi családot s valószínű, hogy Károly király vagy a felépült Miklós herceg végig is nézi a versenyt. Ebben az ügyben most folynak az előrehaladott tárgyalások.

A versenyen természetesen megjelenik Jucobici tábornok a sísövetség elnöke, Palangeanu ezredes, Mihály vajda nevelője, a sísövetség alelnöke, Medeleanu őrnagy, Coja tanár és a szövetség más vezetői.

A közönség útbaigazítására Derestyétől kezdve falragaszok szolgálnak. A sáncnál pedig katonazenekar fogja szórakoztatni.

A rendezőség már megalakult s elnöke **Aronsohn Arnold** a BTE népszerű elnöke.

A verseny igazgatója : **Bartok Árpád.**

Sáncfőnök : **Zavicsa Géza** mérnök.

Indító : **Dr. Németh György.**

Érkezési felügyelők : **Lutsch Gyula mérnök és Jancsika Albert.**

Titkárok : **Zakariás János és Ördögh Sándor (Encián).**

Eredményhirdetők : **Boér Ignác és Ferencz Károly.**

Orvosok : **Fischer Gyula, Dobay Béla és Nagy Károly doktorok.**

A rendezőségnek tagjai között ott fogjuk látni az **Encián Sí és Turista Egylet** agilis tagjait is. Ugyanis az utóbbi időben a BTE és az Encián között lényeges közeledés történt, mely ezután szorosabb együttműködésben fog megnyilvánulni minden brassói turista őszinte örömeire.

A BTE-t munkájában az öreg cserkészek is fogják támogatni, ép úgy mint a múltban is többször, úgyhogy a nagyszabású verseny megrendezésében előreláthatólag semmi hiba nem lesz.

Az ugrósánc építését 1935-ben kezdték el építeni, a munkálatokat 1936 decemberben fejezték be, azonban a sáncot két év hóhiánya miatt csak 1937 február 21-én lehetett felavatni, írja Bartók Árpád.

Az avatást remek verseny keretében ünnepélyesen rendezte meg az egyesület. Jelen volt Filimon tábornok, Őfelsége Károly király képviselőjében, Jacobici tábornok, a Sísövetség elnöke és sok más előkelőség. Ekkor érték el Romániában a leghosszabb állott ugrást :54 métert.

A hatalmas sánc tehát megvolt, kitűnően bevált, azonban baj volt a levezető síúttal. Valamennyi út veszélyes volt, s gyakran fordult elő sítörés. Ezen segített az egyesület, amikor megépítette a háztól a mészégetőig a sí utat. Ez az út lehetőséget nyújt a kezdőknek is arra, hogy veszély nélkül juthassanak le a hegy lábáig. Felavatása 1938 január 23-án volt.

Ha a háztól elindulva kelet felé megyünk, a réteken felfelé, párhuzamosan az erdőhatárral, a Bolnok 1187 méter magas csúcsára juthatunk. A csúcs alatt vezet el az a út, mely a Nagykőhavásra vezet. Az egyesület most azt tervezi, hogy a jelenlegi és sízésre alkalmatlan út helyett, nagyjában ezzel párhuzamosan új összekötő utat épít a Bolnoktól a nagykőhavasi Nagyrétig.

1936. A BTE történetében egy nagy sikerű könyvet ad ki Székely Géza, ami több évi munkája : „A NAGYKŐHAVAS PIARA MARE LEÍRÁSA” Az első magyar nyelvű leírás a havasról.

A könyvből ismertessük az „Előszó és Téli sportélet” című rovatot.

Előszó.

Húsz évvel ezelőtt voltam először a Nagykőhavason. Már akkor, mint kis diákot, megkapott ezer szépsége, vadregényessége. Jártam útjait, úttalan völgyeit, gerinceit, háltam fái és sziklái alatt, borzongtam szédítő sziklafalain és viharos éjszakáiban. Hallgattam ősfenyveseinek zúgását és siketfajdjának dürgését. Elgyönyörködtem a hó alól kibúvó havasi boroszlánban és a tető vörös havasi-rózsa mezejében. Álltam az üszkös menedékházromokon és tíz év múlva vállamon hordtam

deszkákat az új házhoz. Jeleztem útjait, kopácsoltam létráit s betonba állítottam jelzőoszlopait. 200 – 220 nagyköhavasí útam alkalmával ötvenszer vezettem idegeneket és hallgattam elragadtatott felkiáltásaikat.

Évről – évre mint jobban érdekelt a Nagyköhavas és kezdettem kutató szemmel járni útjait. Később, mint a Brassói Turista Egyesület öt éven át titkára, hivatásomnak is tartottam, hogy alaposan megismerjem az egyesület munkaterületét és rendszeresen ismertessem bel- és külföldi folyóiratokban.

De mindez nem volt elegendő. Még mindig hiányzott a részletes, minden szempontra kiterjedő feldogozás és hiányzott egy részletes, mindent magába foglaló kalauz-szerű leírás. Ezt kérte valamennyi idegen, havas látogató. És így érlelődött meg bennem, évekkel ezelőtt a szándék a könyv megírására.

Azonban a munkához még mindig nem foghattam neki. Úgy éreztem, hogy még sokat kell tanulnom, látnom, járnom, érdeklődnöm, búvárkodnom, hogy a Nagyköhavashoz méltó művel állhassak a turistavilág elé. S hogy e várakozás és közben az állandó tanulás hasznos volt, azt e könyv megírása alkalmával tapasztalt sok nehézség lebírása alkalmával tapasztalhattam.

S most, újabb biztatásoknak engedve, útnak bocsátom ezt a sok gonddal, utánjárással, de ugyanannyi szeretettel megírt könyvem. Lassan készült, mert új utat kellett vágnom. E könyvhöz hasonló részletes hegyleírás tudomásom szerint magyar nyelven még nem jelent meg Romániában s a fejezetek sokfélesége mutatja, hogy hány különböző tárgykörből kellett az adatokat összeszednem és egységes művé formálnom. Feldolgozatlan anyag volt a Nagyköhavas s ez a mostani első részletes leírás sem tart számot a teljességre. Ehhez sok idő, nagy anyagi áldozat és megfelelő szakemberek rendszeres kutatása lenne szükséges.

A feldolgozásnál jobbnak találtam, hogy monografikus rendszer szerint csoportosítsam az anyagot. Kivételt csupán az utak leírásánál tettem, ahol a tárgy a kalauz-szerű leírást követelte meg. Az anyag legnagyobb részét a helyszínen szerzett és ellenőrzött adatok, valamint szakkönyvek alapos áttanulmányozása útján állítottam össze s úgy dolgoztam fel, hogy még akik sohasem jártak a Nagyköhavasra, azok is könnyen eligazodhassanak.

Hogy ez a munka könyvalakban megjelenhetett, sok hálával tartozom a Brassói Turista Egyesületnek, mely anyagi és erkölcsi támogatást nyújtott, a Barcasági Szász Múzeumnak, a Brassói Római Katolikus Gimnáziumnak, mely szakkönyveiket rendelkezésemre bocsátották, László Kálmánnak, aki a növényvilágról szolló fejezetet írta, dr. Fischer Gyula orvosnak, aki a Nagyköhavasról orvosi javallatot adott, Hüber Károly festőművésznek aki a címlap művészi rajzát készítette, valamint mindazoknak, akik az anyag összegyűjtésében segítségemre voltak, vagy fényképeiket, képducaikat rendelkezésemre bocsátották.

Köszönettel fogadnám, ha turistatársaim és olvasóim újabb adatokkal keresnének fel, vagy ha a könyv esetleges hibáira, tévedéseimre felhívnák figyelmemet.

Brassó – Braşov, 1936, december havában.

Székely Géza.

Téli Sportélet.

A Nagykőhavast sokszor télen is csaknem ugyanolyan nagy számban keresik fel a turisták és sportolók, mint nyáron. Nagy rétjei, enyhe lejtői, jó karban tartott útjai kitűnő sízési lehetőséget nyújtanak. Az itt rendezett versenyek pedig gyakran az ország legjobb sízőit gyűjtik össze.

Síterepei. A legjobb síterepeket a Bolnokon találjuk. Az itteni nagy kaszálók télen elsőrangú gyakorló pályákká alakulnak. Az északnyugatnak eső oldalakon a hó legtöbbször kitűnő minőségű, a lejtők pedig változatosságukkal minden sízőnek lehetőségeket adnak a tanulásra. A legmeredekebb oldalak váltakoznak lapos helyekkel s gyakran van olyan ellenlejtő, ahol még a kezdő síző is nehézség nélkül állhat meg. Nagyon kedvelt helyek a víznyelőgödrök. A menedékháztól felfelé és lefelé kb. 1 km hosszú változatos lesikló pályát lehet használni, melynek alsó, meredek része akadályversenyekre is kiválóan alkalmas hely.

A nagy ugrósánc. A bolnoki rétek közepén áll a BTE-nek 1934 – 35- ben épült nagy síugrósánc. Futófelületének teljes hossza 267 m.... ugrási lehetőség 40 – 65 m, és mint ilyen az ország legnagyobb sánc. Felugrási lejtőjének szöge 36 fok. A sánc elkészítési 160.000 lej. A kiemelt földmennyiség 1063 köbméter, a feltöltés 1069 köbméter. Mellette kisebb gyakorlósánc épült, 15 – 20 métert lehet ugrani.

A Bolnok forgalma évről-évre növekedik. Vasárnaponként néha 3 – 400 ember is ellepi lejtőit. Mióta a BTE felépítette kis melegedőházát, azóta látogatottsága tízszeresére emelkedett.

Jó sítérp van Türkös és a Garcsin-völgy, továbbá Csernátfalú és a Garcsin-völgy közötti hegynyereg oldalain, melyet főleg a csángó ifjúság használ.

A Nagykőhavas síterepei között első helyen említendő a Nagyrét, mely változatos lejtési viszonyaival kitűnő lesiklást nyújt. Legtöbbször jó minőségű, magas hó található itt, melyen keresztül-kasul lehet száguldozni aszerint, hogy milyen meredekségű lejtőt kíván a síző.

A legforgalmasabb sítérp a Csürkő-rétje, mely a menedékházak mögött terül el, a Bogja-tető és a Puskás-tető között. Mintegy 250 m. hosszúságú réten a legváltozatosabb lejtőalakulatok találhatók, melyek kezdők és haladók egyaránt használhatnak. A BTE menedékházában több pár felszerelt sí áll mérsékelt díjazás mellett a vendégek használatára.

A nagykőhavasi ugrósánc. A Csürkő-rétjének déli oldalán áll. 1928-ban építették a tagok. 1929-ben és 1931-ben lényegesen megnagyobbították, úgyhogy most 25 – 28 méteres ugrásokat lehet végezni rajta. A sánc úgynevezett „könnyű sánc,” ami azt jelenti, hogy az ugrások alkalmával, a versenyzők ritkán buknak. A környék legjobb gyakorló sánc, egyben az országban ez fekszik a legmagasabban kb. 1680 m. magasságban.

Síutak. A BTE a Nagykőhavas téli forgalmának fellendítése érdekében nagy anyagi áldozattal a főutat nagyjában párhuzamosan haladó, sok helyen rajta vezető síutat készített 1934-ben, melyen kellő óvatossággal még a gyerek sízők is lejöhetnek a Nagykőhavasról.

A BTE és a sísport. A Nagykőhavason a téli sportélet azóta lendült fel, amióta a BTE síszakosztálya (1928 november) megalakult. Az első versenyt

1929.febr. 23 – 24- én rendezték s ez alkalommal 70 – 80 sízó vonult fel a havasra. Ezután minden évben megrendezte a BTE magashegyi síversenyeit, futó, ugró, akadály és lesikló számokkal, szeniorok, ifjúságiak, nők, néhányszor pedig öreg fiuk és gyermekek számára is, mindig élénk érdeklődés mellett. E versenyeken gyakran indultak az országos bajnokok is.

A Nagykőhavast télen legelőször 1891-ben szász turisták járták meg. Sível legelőször 1905-ben dr. Gusbeth Sigfried mászta meg. Az ugyanez évben alapított Kronstadter Ski-Verein 1907-ben rendezte első csoportos kirándulását a

A január 28-iki és február 11-iki síugróversenyek színhelye :
a bolnoki nagy ugrósánc.

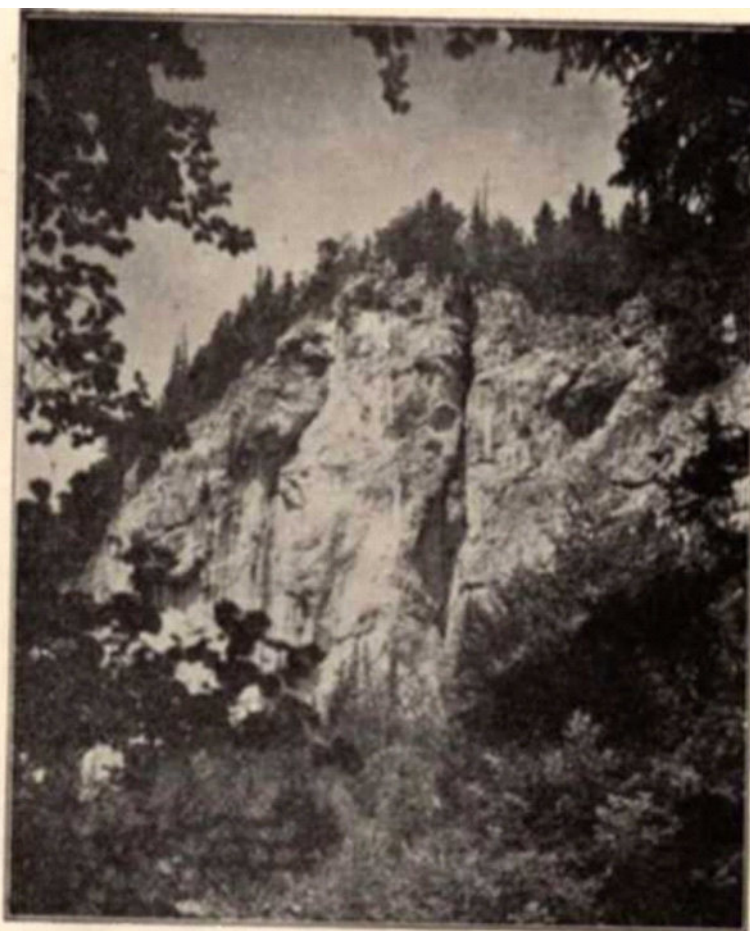
(Csiszár felv.)

Nagykőhavasra. Ezután minden télen felkeresték a havast és nyomukban már ebben az időben bekapcsolódtak a magyarok is a téli látogatók közé.

A BTE mint a Romániai Síegyesületek Szövetségének tagja, legjobb sízóit évről évre indítja az országos síbajnoki versenyekre s ezzel a brassói magyar sízóknek lehetőséget ad a fejlődésre.

Képek Székely Géza a „Nagykőhavas” című könyvéből.

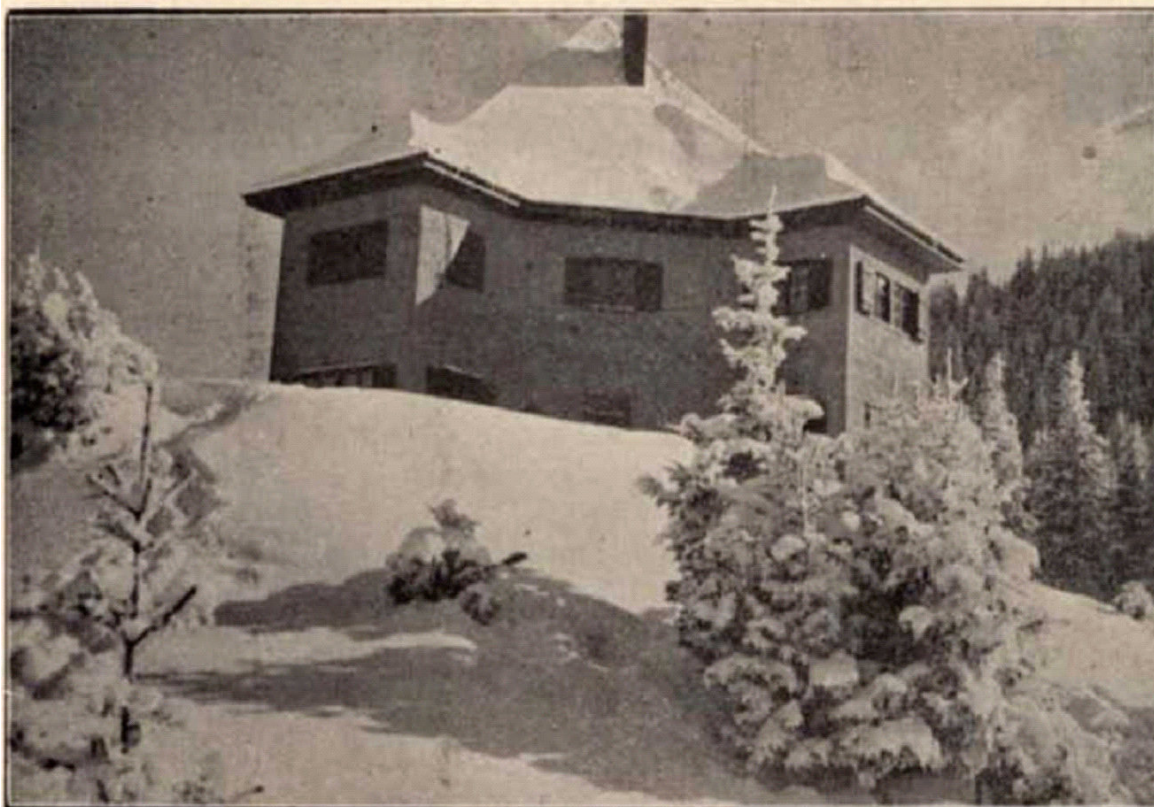
A Medveszakadék 76
méter magas mész-
sziklafala.
(Puskás Gerő felv.)

A Vályús-forrás. (Lehmann Károly felv.)

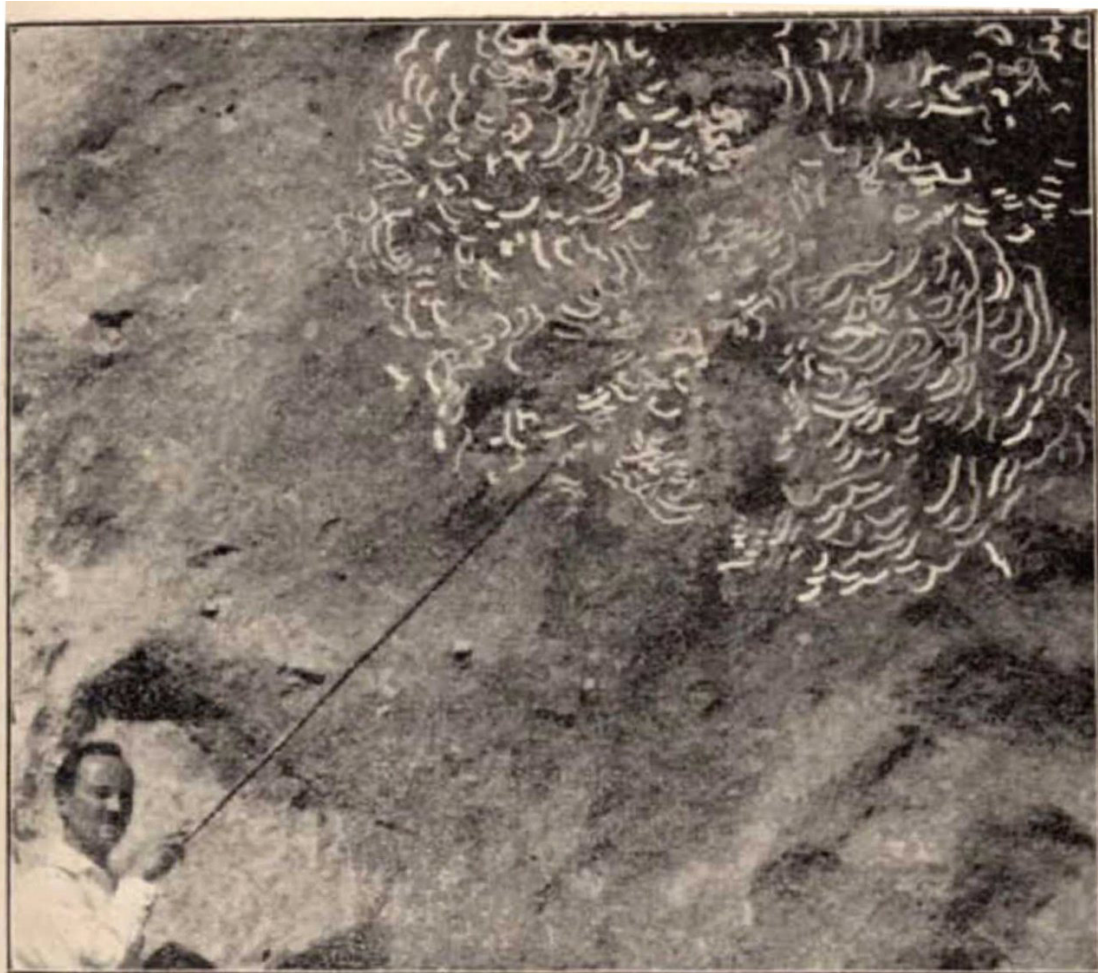
A második és harmadik létra. (Puskás Gerő felv.)

A nagykőhavasi turistaszálló. (Lehmann K. felv.)

A nagy ebédlő, jobbról a kis ebédlő. (Puskás Gerő felv.)

Az Irottkőre telepedett zuzmók. (Bányai János felv.)

A bolnoki menedékház. (Székely Géza félv.)

BRASSÓI TURISTA

A nagyközhavasi gyűlés résztvevőinek egy része. (Bartók Á. felv.)

Felső sor balról-jobbra: Bojér Sándor, Kiss Vilmos, László András, Szinte Jenő, Szabó Árpád, Ostersetzer Alfréd, Veress Benedek, Tódor József, Vogel Endre, Farkas Endre, alsó-sor: Balázs Gyula, Jónás Miklós, Balázs Gyuláné, Koch Gyula, Balázs Géza, Bartók Árpád, dr. Takáts József, Bartók György, Székely Géza, Szalay István, Tüdös István, Lutsch Gyula, Bogdán Gyula és dr. Gruber József.

Készül a bogrács-gulyás (Bartók Árpád felv.)

III. Rész.

1939. július hó.

Székely Géza elindítja a „BRASSÓI TURISTA” havi folyóiratot.

BEKÖSZÖNTŐ.

Hozzád szólok turistatestvérem ebben az ünnepi órában, amikor újra megjelenik rég nem látott, kedvelt turista folyóiratod. Hozzád, aki tizenkét évvel ezelőtt harmincegy néhány magaddal ott voltál az első közgyűlésen és hozzád, aki egy évtizeddel ezelőtt lelkesen fogadtad egy megindítandó folyóirat tervét. És Neked is szólnak e sorok, aki hordtad a deszkát a menedékházhoz és Neked is aki csak filléreidet áldozhattad a turistaság oltárára. Hozzátok is szólok Ti névtelen százak, több évtizeden át jóban-rosszban velünk voltatok, kitartottatok a gyopáros jelvény mellett s azokhoz is szólok csak évek, vagy csak hónapok, vagy hetek óta álltok a régi seregében, hogy új erőiteket, fiatalságotokkal friss vért hozzátok az ernyedni induló erekből.

És nektek is üzenek, kívül állóknak, akik vasárnaponként ezrével kerekedtek fel s járjátok az Isten legszebb templomát, a szabad természetet s néha elgondolkodva Isten ragyogó alkotásain, nem is sejtitek, mennyire igaz, lelki turisták vagytok, ha nem is látunk kalapotok szalagján egy mákszemnyi egyesületi jelvényt sem.

Régen nem szoltunk hozzátok, idestova nyolc éve, hogy utoljára történt.

Akkoriba másként gondoltuk el a jövőt. A tíz év előtti első indulás, mint akkoriba sok minden, fényes, nagyszabású volt, talán kissé erőinken felüli és a jövőben nem látó. Három évig tartottuk a szoros kapcsolatot a betűk erején és varázsán át s e három év alatt mind akkori egyetlen erdélyi magyar turista folyóirat nevelt, hatott, tanított, szórakoztatott az Erdélyi Turista. Betöltötte hivatását úgy, mint azelőtt és azután is kevés hasonló folyóirat.

Aztán megszűnt a lap. Az egyesület anyagi ügyei mindenkit a fedélzetre rendelték. Minden munka egy célra összpontosult s ez nem a folyóirat fenntartása volt. Fényűzés is lett volna, ha másképp történik.

Nyolc éven át hallgattunk; nyolc éven át ezerszer kellett felelnünk arra a kérdésre, hogy miért is hallgattunk el. És szomorúan kellett végig hallgatni azok panaszát, akik mohón áhítoztak a turista kultúra, irodalom üdítő vize után.

Most újra itt vagyunk.

Nyolc éves álomból ébresztett fel az új idők harsonálja. Nyolc év kényszerű hallgatás után most újra tele tudóval szólalunk meg. E nyolc év alatt tervek érlelődtek, eszmék születtek, új szellem bontogatta a csiréit s ha voltak is olyan idők, amidőn rossz napok borúlátóbbá tettek, mégis bíztunk abban az őserőben, mely a legnehezebb pillanatokban csodát művelt.

Ilyen csoda a Brassói Turista megjelenése is.

Sokszor beszéltünk róla ; közgyűléseink állandó visszatérő terve és tárgya volt.

Csak a megvalósítás hiányzott mindig.

Ez év tavasza nemcsak a természetbe, hanem a Brassói Turista Egyesületbe is új életet hozott. Az új elnök és az új tisztikar lázas buzgalommal látott hozzá pótolni elmulasztott dolgokat s lelket igyekezett verni a csüggedőkben. Munkát adott a tétleneknek, teret nyújtott a dolgozni akaróknak és régi programpontok megvalósítására belefogott sokféle munkában.

Nagy hiánya volt az egyesületnek, hogy nem volt megfelelő sajtószerve, amelyben célkitűzéseinek megfelelően végezhetne volna munkáját. A Kolozsvárt megjelenő **Erdély** című folyóirat állandó zavarai, szerkesztőváltásaival, bizonytalan idejű megjelenéseivel s a földrajzi távolság miatt nem lehetett a alkalmas a BTE céljainak. A Brassóban megjelenő **Encián** elfogadása hivatalos lapnak nem lett volna szerencsés megoldás a két lapkiadó egyesület egymástól még elválasztó elvi különbségek miatt sem, nem is beszélve arról, hogy a BTE nem köthette le magát egy más folyóirat mellé.

Az idei termékeny tavasz végre megérlelte a lap kiadásának tervét is. Mint poraiból feléledő Főnixmadár lép ki újra a világba, a **Brassói Turista**. Új köntösben, új tartalommal, új eszmékkel, megfiatalodva, a kor új eszméitől felfrissülve. „Új szelek bögetik” a brassói magyar turistaság fáját s e szelek fogják vitorláinkat duzzasztani.

Zászlónkon új jelszavak is vannak: a nevelés, irányítás, tanítás, szórakoztatás mellett célunk a nagy népi tömegek bevonása a turistakultúrába. Magasztos cél s hisszük, hogy a mi új vezetőség irányítása mellett folyó mozgalom sikerrel fog járni.

E magasztos munkához kérjük támogatásokat s hiszük, hogy felhívásunkra ugyanolyan lelkesedéssel fogtok válaszolni, mint ahogy eddig mindig tettétek, legyen bármilyen kérése is az egyesületnek.

Székely Géza.

A B. T. E. tisztikara -a legutolsó

Örökös tiszteletbeli elnök:	Halász Gyula
Elnök:	Dr. Takács József
Alelnökök:	Dr. Szele Béla Szabó Béni Dr. Dobai Béla
Főtitkár:	Bartok Árpád
Főgondnok:	Bodor Vilmos
Turista titkár:	Székely Géza
Turista segédtitkárok:	Bartok Mihály László Zoltán László András Balázs Gyula Róna Jenő Vogel Endre
Gazdasági titkár:	Bartok György
Gazdasági segédtitkár:	Nesinger Otto
Műszaki titkár:	Flischmann Elemér
Műszaki segédtitkár:	Lutsch Gyula
Nagykőhavasai gondnok:	Förster Balázs
segédgondnokok:	Papp Ernő Erőss Zoltán Bojér Sándor Veress Benedek Both József Csákányi Balázs
Bolnoki gondnok és pénztáros:	Baló Lajos
segédgondnokok:	Papp Jenő Dániel Antal Tüdős István Szabó István Both László Balázs Géza Szabó Árpád
Számvizsgálók:	Dr. Farkas Endre
Jegyzők:	Dr. Kéry Béla
Szertárosok:	
Jogtanácsos:	
Orvos:	

Nagykőhavasí képek.

Írta: Bartok Árpád.

Képzeljük el azt, hogy a Brassói Székely Társaság nagytermében ülünk. A nézőtér elsötétedik, majd a terem közepén álló óriás fényképezőgéphez hasonló szerkezetből fehér fénynyaláb ugrik ki s a szemközti fal fehér lepedőjén megjelennek a vetített-képek.

E sorok írója ott áll a vászon előtt és miközben percről-percre változnak a közönség elé kerülő képek, a következőket mondja:

Mai első turista estünk előadásának tárgya: a Brassói Turista Egyesület működési területének és 10 éves munkájának ismertetése.

Az egyesület működési területe még az Erdélyi Kárpát-Egyesülettől örökölt jogon a Nagyköhavas és a hozzátartozó kisebb hegyek.

Induljunk hát egy kiadós sétára, egyelőre a Nagyköhavasra.

Első képünk a Tömösi-szorost ábrázolja a Brassót és Bukarestet összekötő vasúti vonallal. Szemben a Búcsecs, környékünk legmagasabb hegye, balra a mi Nagyköhavasunk, jobbra a Keresztényhavs hegyes csúcsával.

A második képen a Malomdombokat látjuk szemben a Nagyköhavas tömbjével. A Malomdomboktól indul ki a Főút, mely szekérrel is járható, a Cigány-út, a Létrás-szakadék és a Medveszakadéki-út.

Haladjunk felfelé a Főúton. Harmadik képünk a Főúton levő és a könnyen fáradó turisták által annyira kedvelt Sétatér. Ez az első stáció. Itt szoktuk kipihenni az első nehéz kapaszkodók fáradalmait.

Negyedik képünk a Medveszakadék hatalmas sziklatömbje. A Főútból egy kis kitérővel könnyen a szakadék széléhez érhetünk, ahonnan csodás látvány tárul a szemünk elé. A mélységben kis csermely csörgedez. Ide hallik a Hétlétrás-szakadék vízeséseinek zúgása. Balra és szemben a Nagyköhavas. Látjuk a havas legmagasabb pontját, a Csűrkövet és menedékházunkat.

A Főúton továbbhaladva a csorgókhoz érünk. A forrást Bacsfa község tárta fel és már az 1880-as években a havason legelő állatok itatására használták. Olyan hideg a vize, hogy csak kortyonként iható.

A menedékházhoz érkezünk. A maga nemében egyik legszebb erdélyi ház. A háttérben látható a Nagyköhavas csúcsrészlete, mely a menedékháztól kb. 1 óra járásra van. Most utunk a Boglyatető felé vezet, amely nevét jellegzetes alakjától kapta. Innen köröskörül remek a kilátás.

A Boglya-tetőtől jobbra haladva, hirtelen megszűnik a fenyvesek birodalma. Tovább már csak apró borsika él. Utunk a Likas-kő mellett vezet el. Kopár mészkő sziklából képződött természetes alakulat, kapu formában. Egyik nevezetessége havasunknak és kevés turista van, aki ne sétálna el alatta.

Tovább haladva, amint képeink mutatják, a Nagyköhavas egyik legcsodálatosabb részéhez értünk. Itt láthatjuk a menedékháztól a predeáli oldalig vezető útszakaszt. Utunk a Nagyköhavas igen csodálatos sziklája alatt halad el. Ez az

Írott-kő, magassága 88 m. és teteje a Nagykőhavas csúcsával vetekszik. Nevezetessége, hogy majdnem sima és függőleges falán egy zuzmó-faj arab-török íráshoz hasonló figurákat képezve telepedett le.

A tetőgerincen végighaladva és délnyugatra fordulva, a Nagykőhavas 40 holdnyi, többé-kevésbé lejtős fennsíkjára érkezünk. Július és augusztus hónapokban a havasi rózsától égő piros a tető és mandula-illatú messzi földön a levegő. A kilátás a világ minden tája felé páratlan.

A csúcstól déli irányban indul az út a Tamina felé. Magas sziklafalak között szűk szoros, zúgó vízesésekkel.

A Nagykőhavas egyik legjellegzetesebb és leggyönyörködtetőbb útja a Létrás-szakadéki út. Az út létezéséről már öreg vadászaink beszéltek, de a vízeséseknél az átvezető utat egy lelkes kutató társasága, Prox Alfréd, Samhammer Raimond és Frigyes és Setzer Hubert fedezték fel, majd egy pár turista barátjuk bevonásával 1929. augusztus 3-án tették járhatóvá. Az út Malomdomboktól kiindulva a Sipoly-völgyben halad és 50 – 60 perces gyaloglás után érkezünk a csodálatos, szép magas sziklák közé.

Két-három méter széles nyílást hagynak az egymással párhuzamosan haladó sziklafalak a dörgő zúgással zuhanó bővizű vízeséseknek és létráknak. Mintha egy kútból másznánk ki, úgy érezzük magunkat. Egymás után következnek 4 – 6 – 12 méter hosszú létrák s mellettük a habzó, tajtékozó vízesések. Télen jégfalak képződnek, melyek túlvilágias kékes színben pompáznak.

Íme, végigszaladtunk a Nagykőhavas néhány útján, bemutatva jellegzetesebb szépségeit. Most vessünk egy kis történelmi visszapillantást a Nagykőhavas múltjára.

Az első ház a Siebenbürgischer Karpathenverein építette 1884-ben, azon a helyen ahol most a mi kis menedékházunk áll. Felavattak 1885. július 14-én. Amint azonban azt a Karpathenverein 1930-ban kiadott évkönyvében is megjegyzi, a hétfalusi csángók igen nagy ellenszenvvel fogadták a szászok térfoglalást és miután lassanként a házról a vas és fém dolgokat leszerelték 1908-ban leégett.

Ez a ház volt a havason a turistakultúrának első jele.

A ház leégése utána a nyilvánvaló ellenszenv következtében a Karpathenverein lemondott arról, hogy a ház újra felépítse, így barátságos megegyezés folytán a már megalakult Erdélyi Kárpát Egyesületnek adta át a Nagykőhavast, mint turista kultur területet a leégett menedékház romjaival együtt. Ezek után építette meg az EKE a leégett Karpathenverein-ház helyén 1909-ben az első turista házát. Ez a ház szintén fából épült és szintén ideiglenes jelleggel. Érdekes megjegyezni, hogy ennek az első EKE háznak gondnoka már a Molnár házaspár volt és bekapcsolódásukra, valamint további szerepükre érdemes lesz megemlítenem a következőket: Írott adatok nem állnak rendelkezésünkre, de az elbeszélések szerint, valamint abból a tényből kiindulva, hogy az Erdély című folyóirat 1910-ben megjelent egyik közlése szerint az 1908-ban leégett Karpathenverein-ház után az EKE a mostani nagy házunk helyén építette meg az első turista nagy házát, arra engednek következtetni, hogy a Karpathenverein után, nem az EKE épített, hanem a Molnár házaspár. Ez az élelmes házaspár építette meg a maga számára üzleti céllal a kis turista házát, melyet az EKE csak 1910-ben vett át, majd kárpótlásul Molnárt és feleségét az új nagy

menedékházban gazdának is választotta.

Az EKE első nagy házát 1910-ben július 3-án avatta fel kb. 400 turista jelenlétében.

Vessünk egy pillantást az akkori turistákra.

Elnök ekkor Halász Gyula volt. Az épületet Karácsonyi mérnök tervezte. Építője ugyanazon Gödrinek az apja volt, aki a mi házunkat építette.

Akkoriban a nők óriási szalmakalapot viseltek és bizony majd a földet seprő ruhájukban nem a legkellemesebb lehetett a hegymászás. Élt akkor egy hölgy, aki az akkori ott jelenlevő elmesélése szerint tízen húzták felfelé a hegyoldalon, hogy a házavatáson jelen lehessen.

Nagykőhavasi fotómontázs – Bartók György

Bolnoki képek.

Írta Bartok Árpád.

Forgassuk tovább a Nagykőhavas hegytömbjéről felvett filmet.

Mutassuk be ezután a BTE működési területének, a Havasnak egyik előhegyét, a külön fejezetet érdemlő Bolnokot.

Elevenedjék meg először a múlt, azután egy séta keretében nézzük végig érdekességeit, szépségeit.

A Bolnok turista szempontból nem tekint nagy múltra vissza. Történelme alig van s ha van is, jelentéktelen, ismeretlen. Mint turisták és főleg mint sízők, a százok járták először az 1900-as években.

A háború után is főleg sízők keresték fel remek terepeit, rendszeres látogatásról azonban csak alig hat év óta beszélhetünk.

A Bolnok meghódítása és képletes birtokbavétele 1933-ban történt meg. A BTE akkori vezetősége felismerte a Bolnok előnyös helyzetét és szépségét s nagy lendülettel kezdett munkához. Az első pillanatban mint a Nagykőhavas előtere került megvizsgálás alá. 1933 augusztusában egy bizottság szált ki a Bolnokra dr. Takács József akkori főtitkár vezetésével terepszemlét tartani, miként lehetne ezt a szép kirándulóhelyet gyalog és síúttal összekötni. Ez volt az első komoly bolnoki honfoglaló lépés.

Az első lépés után már gyors iramban következnek az események. Még ugyanazon évben egyesületünk Bartok Árpád akkori titkár vezetésével megrendezte az első bolnoki síversenyt. A verseny csak lesiklásból állott. Hajlókunk a mai menedékházunk alatt elterülő kis erdő déli szélén levő fák alatt volt s itt főzték Molnár János és felesége a teát meg a virslit a versenyzők és nézőközönség részére és árulták a Pozsár-völgyből felszállított friss forrásvizet.

A déli pihenőn, elragadtatva a gyönyörű, sízésre igen alkalmas rétekről, elhatároztuk egy melegedő azonnali felépítését. A munka még ezen a télen megindult és Kotz Mihály, Molnár János veje, az egyesület által vásárolt anyagból saját költségén mint első gondnok megépítette az első BTE menedékházat, jobban mondva melegedőt, mely egy szobából és konyhából állott. A kis házat 1934 február 24-én avattuk fel.

Most induljunk el sétánkra és nézzük végig a bolnoki képeket.

A Derestyét és Bácsfalut összekötő vashídtól elindulva utunk a Tatárhányáson halad a Bácsvölgye felé. A Tatárhányás a Tömösi-szorost elzáró 3 – 4 m. magas földtöltés, melynek eredete az akkori itt élő magyarok, hogy elzárják a víz lefolyását, a Tömösi-völgyben keletkező nagy túval a tatárok beözönlését megakadályozzák. Erről a földhányásról gyönyörű kilátás nyílik a Búcsecsre.

Végighaladva a Tatárhányáson a Bács völgyébe érünk.

Igen érdekes geológiai alakulatot láthatunk. Balra Brassó város kőbányája, ahonnan vulkanikus eredetű kőzetet bányásznak. Pár méterrel feljebb a kőzet már növényi eredetű és kőszén-kutató munkák folynak. Szenet már nagyobb darabokban találtak itt.

A Bács völgyéből visszafelé nézve szép kilátás nyílik Bácsfalura valamint a Barcaságra és Lempesre. Tovább menve a völgyben a tisztáson jobbra fölkanarodva egy 100 – 150 m. hosszú serpentin s egy kis fenyőerdőn áthaladva a Bolnok tisztására érünk. Rögtön szembetűnik a Keresztényhavas csúcsa. Utunk innét egész a házig gyönyörű, hegyi virágokkal dúsan díszített kaszálókon halad. Ezeken a csodaszép réteken haladva érünk a BTE menedékházához. Az első ház, amit már említettem, 1933-ban épült és 1934 februárjában avattak fel.

A kis ház hamarosan szűknek bizonyult és már a rá következő évben, 1935 nyarán kétszeresére nagyobbítottuk

A Bolnok megkedvelőinek száma, amint az előre látható volt, nemsokára annyira megnövekedett, hogy házukhoz 1937-ben egy újabb, de most már minden igényt kielégítő ebédlőt építettünk, melyben 150 ember kényelmesen helyezkedhet el. Ennek az ebédlőnek szépítőmunkálatai az idén fejeződött be, s hozzá hasonló nagyságú és kilátású nincs még egy az országban.

A Bolnok szépségei remekül érvényesülnek az étterem sarkos ablakaiból

körülnézve. A ház maga mintegy 1020 méter magasságban, füves gerincen áll s a közelben a kilátást semmi sem zavarja.

Ha a háztól elindulva kelet felé megyünk, a réteken felfelé, párhuzamosan az erdő határral, a Bolnok 1187 méter magas csúcsára juthatunk. A csúcs alatt vezet el az út, mely a Nagykőhavasra vezet. Az egyesület most azt tervezi, hogy a jelenlegi sízésre alkalmatlan út helyett, nagyjában ezzel párhuzamosan új összekötő utat épít a Bolnoktól a nagykőhavasi nagy rétig.

Utunk véget ért. Nagyjából vázoltuk a Bolnok szépségeit. Leírt szavakkal a szépségeket visszaadni nem lehet. Képekben bemutatni is csak hiányosan lehet. Itt az a leghelyesebb megoldás, hogy megismerjük kellemes szépségeit, ha személyesen felkeressük és a helyszínen gyönyörködünk.

A nagykőhavasi menedékház. (Fischer J. felv.)

A Bolnok a BTE menedékházával. (Székely Géza felv.)

Kirándulás a Sziriu-tóhoz.

Írta. Dr. Takács József.

1937 év telén és tavaszán érdekes hírek keringtek a BTE berkeiben egy „Sziriu” nevű tóról. Nem is tóról, hanem valóságos tengerszemről szólt a híradás. A bodzai hegyekben, óriási magasságban fekszik, annyira messze és eldugott helyen, hogy állítólag turistaszem még nem is látott s csak hegyi pásztorok regélnek csodás titkokat a tengermélységű, meseszépségű havasi tóról.

Egyikünk is hallott egyet, a másikunk is mást, míg végre **Székely Géza** ösztönzésére elhatároztuk, hogy egyesületi kirándulást rendezünk ehhez a titokzatos tóhoz. **Székely Géza**, akit a legjobban izgatott a tó problémája, nem vehetett részt s így a vezetést **Bartok Árpád** alelnök vállalta – térkép alapján. Óvatosságból azonban felkértük Wengritzky bodzai kereskedő tagtársunkat, hogy tartson velünk. Ez a felkérés azután nemcsak a térkép-szakértelem támogatása szempontjából, de az ellátás és szállás kérdésében is, igen üdvösnek bizonyult.

1937 június 27-én szombaton délután a nagy állomáson volt a gyülekező. Az első csoportban, mintegy tízen, innen indultunk a bodzafordulói motoros vonattal, az öt tagból álló második csoport csak este indult Brassóból gépkocsival **Aronsohn Arnold** akkori elnökünk vezetése alatt.

Gyönyörű szép völgyben kapaszkodott fel a motoros vonat és a híres, 4 km. hosszú keresztvári alagúton keresztül érkeztünk meg Bodzafordulóra. Az állomáson Wengritzky barátunk várt. Amíg mi egy rövid étkezéssel és egypár fröccsel

felüdítettük magunkat, azalatt ő két fakó szekeret kerített, amiken elhelyezkedve nekivágtunk a Krasznára vezető 14 km. hosszú poros útnak. Itt kellett éjszakáznunk és idevártuk éjjelre Aronsohnéket is, hogy másnap gyalog elindulhassunk a Sziriu-tóhoz.

Azt mondtam, hogy „poros út”! - Ezzel még nem mondtam semmit. Poros utat még láttam. De ilyen, a földön fél méter vastagságú portengert, a levegőben egy helyben lebegő porfelleget azonban még soha sem élveztem. Aztán, ha még csak azokról a porfellegekről lett volna szó, amit más járművek vertek fel, még hagyján. De vigasztalanná tette a helyzetet az, hogy saját gebéink fáradtan vonszolták a lábukat a vastag porban és az így vastagon felszálló por egy pillanatig sem nélkülözött, mert az kizárólag nekünk, a szekéren ülőknek szolt. - Meg is jegyezte epésen a hátam mögött ülő Bartók Gyuri, hogy „itt is kétszer voltam, most először és utoljára”!

Wengritzky Jóska váltig vigasztalta a társaságot, hogy hát itt Bodzán két véglehet kell megszokni. Hogy itt vagy portenger van, vagy sártenger. És hogy mi elég szerencsések vagyunk, mert ha sártenger lenne, az eső is verne és a fölreccsenő sártól mocskosabbak lennénk, mint amilyen porosak most vagyunk. Ebbe belenyugodtunk s nemsokára felülkerekedett a hagyományos turistahumor és jókedv.

Kedélyes hangulatban érkezünk meg Krászna-telepre, amely arról nevezetes, hogy itt volt a régi határ és a vámhivatal.

Mihelyt valamennyire leráztuk magunkról a port s a Bodza patakban annyira kimosakodtunk, hogy kinek-kinek az ábrázatát meg lehetett ismerni – Bartók Árpád felállította a társaságot és a fakó szekerekkel együtt keresztül-kasul lefényképezte.

... a fakó szekerekkel ... (Bartók Árpád felv.)

Ezután egy elég nehéz és komplikált kérdést kellett megoldanunk.

A társaság többsége úgy döntött, hogy a szabadban éjszakázik, nomád tűz mellett. Egy ilyen nomád letelepülésre alkalmas helyett kellett tehát keresni, egyebek között négy fő kellekkel: legyen szép pázsitos, füves térség, patak mellett, bővében a potya tüzelőanyagnak és a kocsmától ne legyen túl messze. Wengritzky segítségével a kérdést teljes mértékben megoldottuk. Esményien szép és kedves helyet találtunk a Bodza patak mellett az erdő szélén. Két hatalmas tüzet raktunk olyképpen, hogy megháláscéljából a két tűz közé feküdhessünk és a meleget két oldalról kapjuk. Mint koronázatlan – nomád főnök elsősorban a fiatalságot hajkurásztam tüzelőanyagért, de

komoly eredmény nélkül, szégyenére a mai destruktív fiatalságnak. Szerencsénkre velünk volt egy öreg nomád, Balázs Géza, aki korát meghazudtoló fürgeséggel és szorgalommal köbméteresen hordotta össze a fát.

Óriás hasábok, sőt egész rönkök kerültek a tűzre s a felcsapó lángok bevilágították a környéket. Csodálatosan szép, csendes nyári éjszaka volt, amelyet a békák és tücskök egyhangú zenéje egészített ki. Bartok Árpád megint felállította a népeket és u. n. éjjeli felvételt készített rólunk. Azaz, hogy csak készített volna, ha – mint később kiderült, a lemezeket nem tette volna fordítva be a gépbe.

Ezt azonban mi akkor nem tudtuk és utána (egyeseink távoztak, hogy a kocsma szénapadlásán aludjanak) abban a boldog tudatban kezdtük meg a nomád istentiszteletet, hogy a szituáció fényképen is meg van örökítve.

Körülültük a tüzet, előkerült egy Ady-kötet és sűrű nyári csillaghullás és egy-egy pohár bor-ital közepette különösen mély értelmet nyert magyar népünk legnagyobb zseniének bűbajos zenéjű sorai.

Jóval éjfél után tértünk nyugvóra, – amikor is „Lord” kutyám vette át a szolgálatot, éberem őrködve az alvó tábor nyugalma fölött.

Hajnal 5 órakor az egész társaság talpon volt.

Az éjszaka folyamán megérkezett az Aronshon-csoport is egy motoros járművön, ami nem volt sem teherkocsi sem luxus-kocsi, hanem inkább afféle rabszállító alkotmánynak (hivatalos nyelven „dubá”-nak) látszott. Érdeklődésünkre megnyugtattak bennünket, hogy az út porát illetőleg nekik is ugyanazon élvezetekben volt részük, mint nekünk.

Még az alvásnál is rövidebb reggeli után átléptük a Bodza-patakot és a Krászna-patak mentén nekivágtunk a hatalmas bükkfaerdőkkel borított magaslatoknak. Kellemes erdei utakon, enyhe emelkedésekkel, jó hangulatban haladtunk célunk – a Sziriu-tó felé! Életemben nem láttam olyan hatalmas bükkfaóriásokat, mint ezekben az erdőségekben. Méteres átmérőjű és fenyőmagasságú bükkfák szögelték az égnek – s horrendum dictu – a társaságunkban – nem nevezem meg őket – átallották ott nyomban köbözni az erdő óriási katonáit, számígtatva, hogy hány öl tűzifa kerülne ki egyikből-másikból. Méltó botránkozására – természetesen – az ideális gondolkozású turista lelkeknek.

Közben mentünk, mentünk és mentünk! A meleg mind nagyobb lett, a fák pedig kisebbek, míg végül elfogytak és úgy tíz óra tájban már teljesen kopár havasi legelőkön vezetett utunk. Itt-ott egy-egy eszténa, szanaszét legelésző juhok és szarvasmarhák. Minduntalan előkerült a térkép és a vezérkarbeható vitákat rendezett a további útírányt illetőleg. A helyzetet két tényező komplikálta: egyszer az, hogy amint az erdőből kiértünk, útról többé szó sem lehetett. Másodszor az, hogy elképzelésünkben egy fantasztikus sziklák által szegélyezett, ősfenyvesek között fekvő kristálytiszt vízű tengerszem volt kialakulva! Viszont itt, ahol járunk, ameddig a szem ellátott – pedig messze ellátott, mert sem erdő, sem sziklák nem állták útját, – mindenütt csak kopár legelőket láttunk.

A vezérkari megbeszélés vége az lett, ami hasonló helyzetben mégis a legbiztosabb eligazodás alap szokott lenni: Wengritzky Jóska megkérdezte egy csobántól, hogy egy „Sziriu” nevű tengerszem merre fekszik? Megfigyeltem a csobánt. Először nehezen értette meg, hogy egy ilyen nagy és „előkelő” társaság, mit

is keres e sivár kopárságok közepette, s amikor végre megértette, hogy „mit” és déli irányban mutatott a botjával, akkor látszott az arcán, nem érti, hogy „miért”?

Ez a „miért” feletti elgondolkodás kezdett meglátszani a mi arcunkon is, mert déli irányban sem láttunk mást, csak kopár hegyeket és völgyeket a végtelenségig.

E látványtól, a melegtől és kissé a fáradságtól is elcsendesedve folytattuk utunkat a mutatott irányban, míg egyszer csak megálltunk!

Hát ez mi?

Egy kopár hegy aljában elterülő vizenyős, sáros, békafüves rétről volt szó, amely, kiszáradt vízfenék képét mutatta. Láthatólag úgy keletkezett, hogy földcsuszamlás elzárta a völgyet s a lecsuszamlott föld mint természetes gát állta útját a hegyekről lefolyó esővíznek. Víz kevés volt benne, de látszott a nyoma, s kétségtelen, hogy ott régebben álló víz medre volt. Ez a víz azután kiszáradt, vagy az omladéokban szabad lefolyást talált.

Szakszerű geológiai fejtegetéseim kapcsán, amit a társaság illő tisztelettel hallgatott meg, oszladozni kezdtek az illúzió fellegei a lelkekben a Sziriu-tavat illetőleg. Szent-Anna, Gyilkos, Bulea-tó-szerű jelenségekről való színes ábrándok isten veletek.

Igaz, hogy most már mintegy volt, hogy milyen ez a Sziriu-tó, csak már itt legyen.

Néhány percnyi út után itt is volt!

Nemsokára felérkeztünk egy hegyhátra és alattunk – lankás, füves oldal aljában – ott csillogott a déli napfényben a keresett Sziriu-tó. Az imént látott völgyzárlathoz teljesen hasonló jelenség azzal a különbséggel, hogy ebből nem párologott el a benne összegyülemlett esővíz. Nagyságára körülbelül negyede a Szent-Anna tónak, mélysége: a nyár szárazságához képest, derékig, vagy azon alul érő. A nyugati szegélyét alacsony, cserjésbokrok fedik, amelyek között a környéken legelésző marhacsorda optimistább tagjai szerettek volna védő árnyékot találni a június-végi forró napsugarak ellen.

Mindezeket egy szemvillanással befogtuk már a hegyhát tetején és máris örvendtünk a megérkezésnek, a pihenésnek, az esedékes étkezésnek és hát a Sziriu-tónak! Alig, hogy nekiláttunk a letelepülésnek a füves, lankás oldalon, sebtében kivállott a társaságból Aronsohn Noldi és mire feleszméltünk már rohant is fürdőruhában lefelé az oldalon és másodpercek alatt a Sziriu-tóban lubickolt. Még egy páran követték példáját, a hölgyek közül is, sőt még Sipos Feri lehúzta a cipőjét és a jobb lába nagyujját belemártotta a Sziriu-tóban. Igaz, hogy mindjárt vissza is rántotta egyrészt a nála közismert víziszony miatt, másrészt azért, mert a tó tele volt szalamanderekkel.

Azután megkezdődött az általános étkezés, miközben szellemes és kevésbé szellemes, de jobbra ironikus megjegyzések hangzottak el a Sziriu-tóról, úgyis mint „tengerszemről.” Bartok Árpád, az örök optimista, itt is különvéleményt jelentett be. Vitatni kezdte, hogy ez a tó nem is olyan pocsolyaszerű jelenség, mint ahogy mi látjuk, sőt – az ő véleménye szerint határozottan érdekes. Később egyrészt a pihenő lustálkodás, másrészt a teli gyomor kedélyjavító hatása alatt és különösen amikor egy kis keleti szél kezdte fodrozni és szépíteni a víz tükkrét, – már enyhült a kritika hangja a Sziriu-val szemben, s már mindnyájan gyönyörködtünk is benne.

Az idő kitűnően telt és alig vettük észre, hogy közben sűrű fellegek kezdtek felsorakozni a nyugati ég alján. Mire összeszedelőzködtünk a visszafelé indulásra, már nyilvánvaló volt, hogy megver az eső. Bemenedültünk ugyan a záporosó zöme elől egy esztenába és felfeltuk a csobán ordakészletét, de ez nem mentett meg attól, hogy Krásznaig bőrig ne ázzunk.

Itt aztán egy kiadós, az összes készleteket kimerítő étkezés után az egész társaság felkerekedett a fent vázolt „dubá”-ba és elindult hazafelé Brassóba. Bodzafordulón Wengritzkyéktől áfonyapálinkával és süteményekkel fűszerezett bűcsút vettünk, szerencsésen és igen jó hangulatban meg is érkezünk.

Orbán Balázs is ellátogatott a Sziriu-tóhoz, vagyis a Szilon-tóhoz.

A Nagy-Tatár és Szilon havas fejezetből idézünk.

„A Nagy-Tatár csúcsán nyáját legeltető öreg csobán, de bár mennyire látszott is ismeri a havasok regevilágát, még se tudott felvilágosítást adni egy a Nagy-Tatáron levő békasóból faragott keresztöredékre.... valamint semminemű ígérettel sem tudtuk rávenni, hogy nyáját elhagyva, elkalauzoljon a Szilon tavához, melynek hollétét bodolai vezetőnk nem tudta. Az előbb beszédes öreg utasításul azt adván, hogy a tó a Szilon főcsúcsának háta mögött van, haladó nyája után iramodott. Ekként csak magunk, találomra indultunk el egy juhnyájak nyomdoka alkotta keskeny ösvényen, mely előbb a Szilon patak sűrű fenyvese erdővel benőtt völgyületébe szállott alá, onnan pedig roppant meredek oldalakon, a magas meredek Szilon (románul Sziriu) 5268 láb magas ormára hatolt fel. Mi az öregtől vett utasítás következtében a tetőormot megkerülve, annak háta mögött (keleti oldalán) kerestük a tavat. Találtunk is egy náddal benőtt nagyon kevés vizet tartalmazó tavat, vagy inkább mocsárt ; várakozásunkban csalódva, már-már sajnálni kezdtük a fáradalmas feljövételt, s legalább egy szép kilátás által kárpótlandók magunkat, míg kimerült lovaink a mocsár körül falatoznának, felindultunk a Szilon tető-ormára ; de mily nagy volt meglepetésünk és örömünk, midőn az előbb említett mocsártól csekély távolságra az addig egy hegyhát által elfedett valódi Szilon tavát pillantottuk meg.

Olyan váratlanul meglepő s oly meghatóan szép volt ily magasságban e gyönyörű tó, hogy mi örömkialtásokkal iramodtunk le hozzá ; közeledtünkre nagy csapat, ottan kedvtelve tollázkodó kőszáli sas rebrent fel, melyek szokatlan elzavartatásukat feletti haragjokat éles süvöltésükkel adták tudtunkra.”

(Megjegyezzük: egyes irodalomban a Szilon tavát Sasok tavának is nevezik. Ezek a sasok állítólag a Zăganu hegységben fészkelnek és onnét keresik fel kedvelt Szilon tavat).

Érdekességből azt is megjegyezzük, hogy az újonnan alakult BTE is ellátogatott a Szilon tavához és minket is megtévesztett a Szélkaputól nem messze levő mocsár. Hazafelé minket is jól megvert az eső.

A Szilon vagy Sasok tavának és a mocsárnak fényképeit alább közöljük:

Erdély határán.

Írta Székely Géza

A Magyar Turista Szövetség irodalmi pályázatán 60 aranypengővel jutalmazott I. díjat nyert leírás.

Ez a kirándulás úgy kezdődött, hogy lekéstem a vonatot. Nem kellemes kezdet, de tehetek én arról, hogy a brassói állomás felé menő egyik autóbusz ép az orrom előtt szaladt el és hogy a másik jó negyedóra múlva indult el és hogy nem volt a városon végig egy olyan feltételes megállóhely, ahol vagy fel, vagy le ne szállott volna valaki. Ugyebár nem tehetek arról, hogy még láttam a kijáratnál döcögő „háromszékit,” hogy még éreztem a füstjét és hogy hallottam a dübörgését, de utolérni még halvány reményem sem volt. Rázta a vonat a váltókat, a lámpákat, s vitte társamat Kézdivásárhely felé, míg én végérvényesen lekéstem. Mint mondani szokás: ezt megállapítani pillanat műve volt, ép úgy, mint félóra alatt határozni és nekiindulni útnak – gyalog. Így gondolkoztam: majd csak jön valami autó s utolérem a megszökött vonatot.

Déli egy óra volt. Augusztus és felhőtlen ég. Országút és por. Tizenkét kilós hátizsák.

Istenkísértés volt nekivágni az útnak. De éltetett a remény. Hogy jön egy nekem való alkalmatosság. Jött is, nem egy, tíz, húsz. Olyan porfelhőt vágta, hogy szinte bicskával kellett utat vágnom magamnak. Minden jó lett volna, csak egy kis hiba csúszott az irányban: az összes gépek Brassó irányában robogtak. Nagyokat nyeltem a porból ilyen fordított világ láttán és keserűen poroszkáltam be a szászhermányi keresztút csárdájában, ahol száz szál gyertyát ugyan nem, de egy liter ásványvizet rendeltem és mulattam hat óráig, a következő vonatig.

Sötét éjszaka, tizenegy óra körül érkeztem meg Lemhény állomására. A falu már édes álmát aludta, csak a kuvaszok lestek városi nadrágra. Krumpliföldön rövidíték utat a faluba, közben szállás iránt érdeklődöm útitársaimtól. Ajánlottak egy jó helyet, Bementem a gazdához, de mivel más hálóhelye nem volt, felajánlotta nekem az ő külön bejáratú, egyedülálló húszszemélyes autóbuszát.

Érezze magát otthon benne – mondotta, – egész merejében rendelkezésére áll, csak a kapcsolókhoz ne matasson.

Kiküldött nekem egy párnát s jó éjszakát kívánt magamra hagyott. Benzinnel kevert bórszag, kutyavonítás, tehénbögés kísért ágyamban. Legénylakásom nem volt

lefüggönyözve s így csupán bakancsomtól szabadítottam meg magam. Hogy miképp sikerült a kemény, félhengeresen domborodó keskeny ülésen elhelyezkednem és elaludnom, az örök rejtély marad előttem. Ellenben azt, hogy egy félóra múlva lehengeredtem, azt könnyen megértem. Másodszori lefekvéskor jól odaszorítottam magam az ágy hátához, azaz a karószéria oldalához s az oldalamra feküdtem. Amikor pedig fordulni akartam, mindig egészen fölkeltem s felállva fordultam meg, hogy a másik oldalamra fekhessek. Egyébként egész jól aludtam. Végre eljött a rózsaszínű hajnal is és kiléptem billegő éjjeli rezidenciámból.

Kora reggel volt. Gyűjtötték a csordát s a tehénnel egy időben engedtek ki engem is a kapun. Térkép és iránytű s egy pár kérdés után egy óra múlva a Feketeügy malmok sorát hajtó vizénél ballagtam északi irányban. Társamról, aki a déli vonattal valószínűleg elment, semmi hír: senki sem látta.

Egyedül vágtam neki az ismeretlen útnak. Útmutatóm a Feketeügy volt. A nagy esésű patak mentén régi, romantikus festők vásznára való szebbnél szebb, bemohásodott öreg malmok sorakoztak. Meg-megálltam, el gyönyörködtem a ritkán látott képben, aztán annál szaporábban szedtem a lábam. A széles völgy is kezdett keskenyedni. Messziről kékesen integetett felém egy kopár, lapos hegytető: jól ki kell lépnem, hogy délután hét órára visszaérkezzem. Jobbról-balról erős hegyoldalakat hagytam el. Hosszú kopár gerincek vonultak párhuzamosan a vízzel a Nagy-Sándorbérc felé. 600 – 800 méter magasságban járok, az oldalláncok 900 – 1300 méter magasságig emelkednek fokozatosan, a völgy mindjobban szűkül, a szekérút mind keskenyebbé válik, elhagyom a nagy vízi fűrészt s a nagy esésekkel szaladó, erősen csobogó patak egyhangú zúgását a szokatlanul nagyszámú madársereg éneke élénkíti.

Már két és fél órája vagyok úton, jöhettem 13 – 14 kilométert és türelmetlenül várom a térképen jelzett erdészházat. De már látom, hogy egy kilométernyire a völgy kétfelé válik egy beugró hegy előtt. Még tíz perc és a kis erdészház előtt vagyok. Itt válik a völgy kétfelé. Mindkét oldalról bővizű patak bújik elő s az úttal szemben meredek éles gerinc emelkedik. A térkép szerint itt vezet el az én utam. Már indulok is, de az erdész kutyái utamat állják. Kijön az erdészné, egy kedves bőbeszédű, jószívű néni. A kutyákat elcsitítja és részletesen elmagyarázza az utat s miután megtudtam, hogy társam errefelé sem ment keresztül, most már végérvényesen rájöttem, hogy ezúttal szóló-túrában lesz részem, vagyis ballaghatok, kutathatok utat estig – egyedül, ismeretlen vidéken, a Kárpátok egyik legismeretlenebb, legjáratlanabb részén.

De izgatott az ismeretlen hely varázsa. Nagy Sándor-bérc! Nemere! - milyen sokszor hallott nevek, régi határhegyek, új táj kilátás az ismeretlen Moldova felé s mit bántam én, hogy egyedül vagyok: gondolkodás nélkül vágtam neki a meredek hegyélnek és másztam, haladtam jó tempóban felfelé, az 1308-as magaslat felé, hűvös, lombos erdőben. Hamarabb mint gondoltam, elérkeztem egy nagy, kopár fennsíkra. Megtaláltam a térképen jelzett esztenát, majd megkerestem a legmagasabb, legjobb kilátást nyújtó pontot, az iránytű segítségével beállítottam a térképet és a vidék szemlélésében merültem.

Eddig soha nem látott, új jellegű, különös körkép állott előttem. Se távol, se közel élőlénynek semmi nyoma. Falvak, városok messze-messze, még a legközelebbi

község is tizenöt kilométernyire fekszik, behúzódva a hegyek alá. Isteni csend, isteni levegő, bőven zuhogó napfény, puha gyeppázsit, apró fenyőbokrok – ki ne állana meg legalább egy röpke órára, ki ne dőlné le öt-hat órai gyaloglás után egy kis pihenésre és ki merülne el egy ilyen pompás környezet kellős közepén a természet csodás szépségeinek élvezésében? A tökéletes nyugalom, tisztaság, világosság földjén éreztem magam a Kárpátoknak egy eldugott pontján, melynek talán neve sincs, csak egy szám az ismertetője: 1308 m.

Nyugodtan terült rá a vidékre a meleg augusztusi nap. Szél se mozdult, csupán a hegyoldalak balzsamos, ózonos levegője cserélődött ki csendben a fennsík melege, pára nélküli levegőrétegével. Nyugodtan, szélesen, laposan, terültek el a törpefenyők mellettem s ameddig a szem ellátott, komoly, lapos, egyenletes hegyhátak, hegygerincek hullámozottak a láthatár széléig. Hegy és völgy, erdő és rét, fenyves és lomberdő, fény és árnyék váltakozott fenséges ritmusban. Bákó-tető (1205 m.), csengő-ponk-tető (1398 m.), Nagya Sándor-bérc (1639 m.), Nemere (1653 m.), a legközelebbi csúcsok keletre és északra tőlem, délre és nyugatra pedig a Feketeügy, az Ojtoz és a Kászon patakától határolt sok-sok kisebb hegy, völgy, fennsík.

Nehezen válok meg a különös panorámától, mely Erdély délkeleti szögletét mutatja, szívesen maradnék itt a visszatérés idejéig, de hív a Nagy Sándor-bérc sziklás csúcsa. Újra a vállamra kerül a nehéz hátizsák s füttyöreszve indulók a süppedő gypen a völgy felé. Lelépek a vert útról egy gyalogösvényre, a völgyből kifelé ezen mászom a fenyves felé. Itt ezerfelé ágazik az ösvény. Melyikre lépjek? A kilátást elfogják a nagy fák. Megyek egyenesen előre a mind sűrűbbé, vadabbá váló erdőben.

Eltértem az úttól és most keverhetek. Elő az iránytűt. Beállítom magam északi irányba és úgy török előre az ősvadonban, olyan helyen, ahol talán soha ember nem járt. Vastag, süppedő mohaszőnyegen járok. Ledőlt fenyőóriásokon megyek át. Rálépek és térdig süppedek a korhadt fában. Szakállzuzmók ölik a fákat s vastag moha lepi be a törzset. Se embernek, se állatnak semmi nyoma. Itt még nem járt fejszés ember. Csupasz lábaim és karjaim véreznek a sűrűséggel vívott harctól s az ősréngeteg még mindig tart s még messzi van a térképen jelzett gerinc. Egy kis völgy vízmosásos árokhoz érek. Forrás csobogása hallszik. Isteni zene. Kis ösvény vezet a vízhez. Nem emberek verték, hanem a vadak. Jót iszom és gyerünk tovább.

Ritkul az erdő és egy nagy málnavészben jutottam. Vörös volt a hely a málnától – jó dolguk lehet itt a mackóknak – s én se sokat teketóriáztam, alaposan nekiláttam a málnászásnak. Kipihenve, felüdülve hagytam el az irtást s utána sűrű erdőben jutottam. Vígán törtem magam előre, mert már látszott a gerinc s ott meg kell találnom a csúcsra vezető utat.

Valóban, bejutottam egy széles szekérútban, mely a Csengő-ponk irányából vitt a tető felé. Az öreg fenyves néhol már ritkulni kezdett, már lehetett látni a határgerincet, már rétecskék törték meg az erdőt s miután elhagytam a régi határ közelében állott romokban heverő pénzügyőri házat – nemsokára a határhalmoknál állottam, melyek felvezettek a tetőre: a sziklás Nagy Sándor-bérc csúcsára.

Nagy kopár rétet hagytam magam mögött s előttem hirtelen, merdeken, sziklásan törött meg a domború fennsík. A csúcson állottam, az 1639-es magaslaton és nem tudtam merre nézzek először. Moldovát nézzem, vagy a Nemerét? Az Ojtoz

határhegyeket, vagy a Kászoni medencét? A lábaim előtt heverő gránáttölcseket, vagy a távolság ködébe vesző csiki határhavasokat?

Meredek mély völgyek sora állott előttem. Egészen keletre az Ojtoz vize szaladt a moldvai síkság felé. Valahol közel alattam ered a Slănic vize, mely párhuzamosan az Ojtozzal halad Slănic sósfürdőn és községen át a Târgul-Ocna felé, hogy ott belehaljon a Trotusba. Tovább északabbra ott látom a Doftana szűk völgyét s a Trotus völgyében a két víz találkozásánál Doftana községet. Egészen északra az Úz vágja kettőbe a Kárpátok gerincét s a Csíkban eredő patak sok harcot látott hegyoldalak között Dărmanești mellett sok ágra szakadva ömlik a Trotusba. Messzire még egy nagy völgy sötétlik: Gyimesi-szoros.

Előttem számtalan moldvai község. Târgu-Ocnát egy kis hegy eltakarja és nem látszik Szalács sem, amint a háromszékiek nevezik Slănic-ot s a Sós fürdőt, ahonnan annak idején rengeteg sót csempészték Erdélybe. Bacaut egy 990 méteres, húsz kilométer hosszú hegylánc a Berzunt takarja el s a Szereth völgyét csak sejteni lehet, valahol a láthatár szélén. Az előtér rengeteg fenyvestől sötét. Közvetlenül előttem, az egész hegyoldalon, a nagy fennsíkon a gránáttölcsek, beomlott fedezékek százai pusztították el a gyept s tették kőhalmazzá a tető környékét. Nagy harcok dúltak e fontos stratégiai pontért. Lépten-nyomon gránátszilánkokba botlom, amint egyik gödörből a másikba mászom – de gyorsan menekülök a rossz emlékektől s a Nemerét veszem szemügyre.

A főhn, a Számum, a Bóra, a Szirokkó testvére: a Nemere, erről a hegyről kapta a nevét. Velőig ható hideg szél a híres Nemere, mely végigseper a háromszéki rónán s a brassói havasokon hal el. Veszedelmes szél, mely Orbán Balázs szerint is kóberes szekereket emel fel a levegőben s vág földhöz, háztetőket hord le és visz magával. Most csendes a Nemere hegy, nem kell félnem a haragjától: szembenézek vele, hisz alig van tőlem két órányira.

Nagyrészt kopár hegyoldalak zárnak körül egy mély völgyet. Négy hegycsúcs áll őrt a zárt völgy felett melyből csak egy patak szalad ki a hegykoszorú egyik csorbájára. 1319, 1627, 1653 és 1419 méter magasságba emelkednek a csúcsok, a völgy alján 300 – 600 méter mélységben folyik a patak. A székelyek szerint ez a katlan a „Nemere-lika” és innen bújik elő a mindent elsöprő szél. A négy csúcs körülbelül tizenkét négyzetkilométernyi területet zár be, melyek a Nagy Sándor bérccel együtt a Csík, Háromszék és az Ó királyság találkozóhelyének legmagasabb pontjai.

A természettudósokra hagyom a magyarázatot, hogy miért indul ki innen a Háromszéket végigsöprő Nemere, mely gyakran jéggel veri végig Esztelnektől Zernestig a földeket. Talán több rosszat is mondanak erről a szélről, mint a mennyi rosszat valóban tesz és nem is hiszek el mindent, amit csacska szájak mondanak. De saját két szememmel láttam és megfigyeltem, hogy a Nagy Sándor-bérc oldalán, a Nemere felé eső északi részen az összes fenyőfák csaknem csupaszon néznek a Nemere irányába, mintha levagdosták volna az ágakat és csak a Nagy Sándor felé eső felükön hagyták volna meg. Féloldalas, torz fenyők, csonkák, csököttek – csak ilyenek élnek a Nagy Sándor-bérc északi felén, ott ahol a Nemere útjában állanak. Tehát mégis olyan veszedelmes ez a szél?

A Nap delet mutatott, ideje már enni és aztán tovább indulni. Több mint egy

órát töltöttem a csúcson és hosszabb, kacsARINGÓsabb úton érek vissza, ahol könnyen egresbe mehetek, keverhetek órák hosszát, míg újra megtalálom ezer erdei ösvény között a helyes utat, hogy 7 órára újra Lemhényben lehessen. Szerettem volna a Nemerére átmenni, de az legalább 4 – 5 órát jelentett. Még egyszer körülnéztem és visszaindultam.

Zsákom még mindig legalább tíz kilót húzott, de azért szaporán lépegettem egyedül visszafelé ugyanazon az úton, mely a csúcsra vitt fel. Egy negyedóránnyira jobbra tértem és nyugati irányba haladtam lejtős szekérúton irtások között. Majd egy rétre értem, melyről legalább hatfelé vezettek az utak. Melyikre lépjek? Melyik visz a Somkőnyaka irányában? Köröskörül az erdők minden kilátást elvesznek. Előveszem az iránytűt, beállítom és rálépek az egyik szekérútra. Félórát megyek s irtásba kerülök. Vége az útnak. Vissza. Indulok egy másik ösvényen, felfelé egy kis hegyre. A kopár tetőn végignézek. Úgy látszik jó helyen járok, mert déli irányba fordul az út s így halad végig a gerincen. Elérem az 1204-es magaslatot, ahonnan kitűnő kilátás nyílik a Nagy Sándorra és a Nemerére, a Veresviz platójára s a Kászon földjére. Jobbra elhagyom a Somkő-nyakát és megkezdődik egy különös, hosszú gerincvándorlás, párhuzamosan a Feketeügy folyásával, négy-ötszáz méter magasságban a völgy felett. Három órán át egyfolytában mentem jó erdei szekérúton hegynek fel, hegynek le. Megmásztam legalább harminc kis gerincscúcsot, feleannyit kikerültem jobbra-balra. Mentem kilométereket egyenesen s másztam vagy ereszkedtem ugyanennyit. Sűrű erdőkön vitt az út, kellemes árnyékban s kimerülve vonszoltam magam magas, kopár kaszálókon, égető napsütésben. Sehol egy iható forrás. Egy marhacsorda közelében poshadt, békás vízhez mutatták meg az utat. Inkább szomjaztam, mintsem innen igyam. Ha reggel óta kibírtam, még egy pár órán át tűrök.

Hat kilométeres sebességgel lépkedem, de alig látszott a haladás. Már unni kezdtem a folytonos hegyet-völgyet, kacsARINGÓt, a Nap már késő délutánt mutatott s én még mindig csak a Bakó-tető magasságában voltam s a falu tornya igen messziről integetett. Keveset szemlélődtem, alig-alig állottam meg egy-egy jó kilátóhelyen, hogy végignézzek a háromszéki rónán, a berecki határhegyeken s az alája húzódó községeken. Pedig, hogy kellett volna egy kis pihenő a lábaimnak is, a vállaimnak is! De nem akartam elkésni és még egy éjjelt autóban tölteni. Inkább újra kiléptem s mikor az utolsó emelkedést is elhagytam, szaladásra fogtam a dolgot. Kimerülve érkeztem be Lemhénybe. Az első embertől azt kérdeztem, hogy elérem-e a vonatot.

Ha siet, eiszé eléri! - volt a válasz.

S én újra szaladtam, a kapuba kiült öregasszonyok, politizáló férfiak s enyelgő fiatalok nem kis bámulatára. Girbe-görbe falusi utcákon zavartam a rucákat, tyúkokat, malacokat s a tegnap még rövid falu, mintha háromszorosára nyúlt volna. Végre a faluszéléhez értem s a krumpliföldön túl megpillantottam az állomást. Még egy kilométer és jaj, a vonat már az állomáson vár!

Elborult szemmel, összerázott aggyal, nagyokat botladozva futottam. A fák mögött nem mozdul a vonat, úgy látszik meglátták, hogy integettem. Lassabban szaladok, kimerültem, látom, hogy társam, aki nem késett la a vonatról, integet erre újra loholni kezdek s mikor száz méterre vagyok az állomástól, akkor veszem jobban

szemügyre a vonatot, mely nem más, mint a fák mögé magasan rakott fekete talpfacsomók sora.

A vonat még Berecken van, ne siess! - fogadott társam nevetve.

Csurom vizesen érkeztem be Lemhény megállóhelyére. 40 – 50 kilométeres túra után még öt-hat kilométert szaladni meleg nyári napsütésben, nehéz zsákkal – igen kiadós izzasztókúra volt s mondhatom, jólesett a megálló őrének szívessége, aki langyos vizet adott mosakodásra s utána még jobb a vedres kút hideg vize tusnak. De már jött a vonat s félig vizesen ugrottam fel, most már teljesen felfrissülve, pihent társammal együtt.

Megtudtam tőle, hogy ő még szombat este egy lemhényi társasággal bement Slănic-fürdőbe, majd egyedül vissza is jött. Összejárt ő is ötven kilométernyi utat, járt a Nagy Sándor közelében, de nem tért ki a fürdőbe vezető útból. Nyugodt útja volt a Feketeügy baloldalán húzódó Csengő-ponk – Bakó- tető gerincen és csaknem párhuzamosan haladt velem mintegy öt-hat kilométernyi légvonal távolságban.

Éjfél után, leragadni készülő szemekkel érkeztünk Brassóban, első útkutató kirándulásunkról, mely kalandosan ugyan, de mégis csak három utat ismertünk meg, olyan utakat, melyeken turisták eddig alig jártak. Láttam a Nagy Sándort közeli, a hírhedt Nemerét távolról, benéztem Moldovába s lábaim előtt terült el Délkelet-Erdély nagy része. Lábamat feltörte a hosszú út, vállamat a nehéz zsák, lefogytam két-három kilónyt, éjjel alig aludtam, nappal alig pihentem, eltévedtem, kengyelfutóként szaladtam, izzadtam, szomjaztam.... de most, hogy itthon vagyok, mégis azt mondom: **megérte.**

A Nemerében van egy olyan szikla, amit „Petőfi ülőkövének” neveznek.

Ezzel a sziklával kapcsolatban legenda is született, amely szerint Petőfi nem esett el a segesvári csatában, hanem elmenekült. Petőfi a Kárpátok szelleme lett. A Petőfi ülőkövének legendáját az interneten megtaláljuk.

Az újraalakult BTE tagjai is megjárta a Nagy Sándort.

Esztelnek községből indultak el és az Asztag-kő érintésével érkezett ki a Nagy Sándor-bércre. Lefelé azon az úton jött, amelyiken Székely Géza ment fel. A csúcson tapasztaltuk a kiszáradt erdőt. A Feketeügy szorosában, az erdészháztól nem messze egy forrás felett egy kifaragott sziklára lettünk figyelmesek. Egy női akt alakot ábrázolt. Alatta a sziklába vésve ezt volt olvasható:

„Igyál a forrásból és ne a pohárból”

A Nemere asszonyának neveztük el. Miután Zsigmond Jutka meghívott, hogy a BTE tábort szervezzük Lemhényben, tőle megtudtuk, hogy a „Nemere asszonyát” édesapja Zsigmond Albert faragó mester faragta 1960-ban.

Elhatároztuk, hogy rendben tesszük a forrást. A sziklába faragott mesterművet a mohától megtisztítottuk és Jutka elkészítette az új táblát, mivel a régi már nehezen volt olvasható. A sziklára felcsavarozott új táblát, ez olvasható:

LEÁNY KÚT
Igyál a forrásból és ne a pohárból
Faragta
ZSIGMOND ALBERT
(Berci) 1960-as évek végén

A Brassói Turista Egyesület turisztikai folyóirataiban, amelyek 1929 és 1939-ben jelentek meg, sok érdekes figyelemre méltó közlemények jelentek meg, egy párat említünk:

Siketfajd dürgése a Nagykőhavason, A Nyugati-fal megmászása télen, Féljünk-e a viperától? A Nagykirálykő zombolyainak feltárása, A „Pokol” barlang, A Nagykőhavason át a Tóth Pál-tetőre, Ébred a határ, Három nap a Retyezáton, A bazalt-templom, A Csukás és a Nagykőhavas között.

Az utóbbit 1936-ban „A Csukás és a Nagykőhavas között” Székely Géza öt társával: Jakab Irén, Török Mária, Jancsika Albert, Lutsch Gyula és Blau Jenővel járta be két nap alatt esős időben.... Székely Gézának az egyik legszebb, fantasztikus, humoros leírása. Az útvonal: a régi határ mentén: Bratocsa-nyereg – Bobul Mic – Kecse-láb – Predeuț-hágó – Paltin-csúcs – Tóth Pál-tetőn keresztül a Nagykőhavasra.

Az újraalakult BTE több alkalommal is szervezett kirándulásokat a Csukás és a Nagykőhavas közötti, Gohotiș néven ismert hegyekre. A főbb hegyek: Lovak-havasa – Roska – Kecseláb – Gyergyel-sziklák – Bobul Mic – Bobul Mare – Grohotiș-csúcs (1768 m.) -Urlat – Ciora – Prisciu – Vajda. Érdekességből megemlítjük, hogy a Kecselábon egy érdekes púpos tévéhez hasonló szikla van. A régi határ a Babeș hegy gerincén haladt. Székely Gézáék nem másztak ki a Babeș-ra, főleg az eső miatt és másrészt, mert nagyon meredek a felmászó út. A hegy alatti határ-vadászok útján mentek tovább.

Az újraalakult BTE egy szép őszi napon kimászott a meredek hegyoldalon a patkó alakú Babeș-ra. Nem bánták meg, mert az 1685 m. magas csúcson egy régi határoszlopot találtak, pont olyant, amilyent Székely Géza a Nagy-Sándor csúcsán fényképezett le. Hazafelé is volt élmény, mert a hegy lábánál egy határkövet-halmot találtak, a fejrészét egy más alkalmi kirándulással találták meg.

IV. Rész.

Ne pusztítsuk a havasi virágokat!

Gárdonyi: „A virág Isten művészete”

Írta Veress Benedek.

Hol lassabb, hol gyorsabb ütemben, de bizony az idő telik, sőt eltelik. Bizony-bizony már több mint negyven éve, hogy járogatom a nagy, a szép, a gyönyörű természetet. Sokszor és sokat barangoltam ez idő alatt. Járok mai nap is virágfakadás idején, mint lombhulláskor is. Sok szép madárnóta, sok gyönyörű virág gyönyörködtetett és gyönyörködtet ma is és nyújt ingyen panorámát. – Láttam a Csukás szikláin gyönyörű gyopárt és milyen sok szép királyrózsát a Nagykőhavason! Láttam szép bársonyos, kék enciánt tavaszi bolyongásaim útján. Igen, sok szép enciánt láttam negyven évi bolyongás alatt, de annyit együtt sem, mint 1940 május hó 17-én, pénteken a brassói hetivásáron. A szó legigazibb valóságában, kosárszámra árulták a cigányok.

Még vigasztaló, hogy nem hivatásos és egyik, vagy másik egyesület jelvényét viselő turisták hozzák forgalomban ezeket az ártatlan szépeket. Bűnösöknek azonban bűnösök vagyunk e téren mi turisták is. Nem járunk elől jó példával. A helyett, hogy példaadással ezeket a cigányokat, vagy azokat a pásztorokat, kik már a brassói pályaudvaron is kínálgatják csokorban kötött gyönyörű gyopárjainkat a helyett, hogy ezeket jobb belátásra akarnók vezetni, **elől járunk és mi is sokszor taroljuk flóráinkat. Néha valóságos virágirtást visz végbe egy-egy turistacsoport!** Én a virágokat igazán szeretem és nem igen kerülök haza túráról csokor nélkül, de szedek kankalint, nefelejcsét, ibolyát. Azt amiből mindig és mindenütt sok van. Ezeket nem fenyegeti az eltűnés veszélye,

„Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet”. – Igaz! De nem az szereti a virágot, ki azt lelketlenül letépi és hazaviszi, vagy éppen eladja. Az szereti igazán a virágot, ki ott a nyíló helyén tudja élvezni őket. Az, aki ott kigyönyörködteti benne magát és ott hagyja. Ott hagyja és nem tépi le, hogy az az ártatlan virágocska is tudjon tovább örülni az őt körülvevő természeti szépségeknek, az életnek. Ott hagyja, hogy még máskor is és még sokan láthassák és gyönyörködhessenek benne.

Vannak turisták, de szerencsére inkább csak kezdők között akadnak, kik igen nagy dicsőségnek tartják, ha túrájukról hazatérve egy hatalmas királyrózsa, vagy éppen gyopár csokor van felköteve hátizsákjukra. Pedig bizony nem dicsőség, de szégyen ez turista pajtásom! Ha csak pár szálát viszünk is valakinek, az is kedves megemlékezést jelent.

Nő és férfi, öregebb és ifjabb turistatestvérek! Baj van e téren! Sok szép és már igazán ritkaságszámba menő hegyi virágunk kiveszőben van. Kiirtottuk, kipusztítottuk azokat. – Ne tegyük tovább! Kíméljük, sőt óvjuk, szeressük azokat! Nem sokat és nem lehetetlent kér tőletek a BTE, csak azt, hogy ne bántsátok, kíméljétek hegyeink flóráját!

Van virágvédelmi törvény, de avval nem sokra megyünk. Azt ki lehet játszani. Minden turistazsákban nem lehet belelátni. Nem törvény, de szív és lélek kell ide s ha

ez van, ugye e téren sem lesz baj.

Nem lehet megállapítani, hogy ki hány szálát hozzon; hozzon annyit, amennyit nemesebben dobogó turistaszíve megenged. Soha ne az legyen egy kirándulás célja, hogy a természetet gyilkoljuk, szépségeitől megfosszuk. Ez nem turistáskodás. Ez vandalizmus. Az igazi turista célja nemcsak az egészség, nem csak az egészséges testedzés, de a természeti kincsek, a természeti szépségek védelmezése, ápolása is.

Az 1939 június 13-iki minisztertanácsi jegyzőkönyv határozatot hozott, mely szerint a havasi-gyopár, hévízi-tündérrózsa, fekete-bíborka, piros-bíborka, valamint a királyrózsa néven ismert havasi-boroszlán mellett az alábbi virágoknak a városokban, pályaudvarokon való árusítását is megtiltja: pünkösdirózsa, bazsarózsa, kockás-liliom, keskenylevelű-nárcisz, fülevelű-nőszirm és a tiszafa.

A törvény csak törvény, a határozat is csak határozat marad, ha azt nem betartani, de kijátszani igyekszünk.

Nagy baj aztán itt az, hogy a hivatott ellenőrző közegek nem is ismerik e virágok legtöbbszörét. Nem találom szégyennek, hogy én például az előbb felsorolt virágok közül nem tudom, hogy melyik viseli a bazsarózsa, vagy papucsvirág nevet is. Biztosan ismerem e virágokat, de más néven.

Turisták, természetjárók!

Legyünk jó példaadók, vegyük észre, lássuk meg, hogy a minden virágocska Isten teremtménye és már ezért is szeressük és védelmezzük azokat!

Megjegyzésünk a Veress Benedek virágvédelmi írásával kapcsolatban. Sajnos igaza van, amikor azt írja, hogy „egyes turista csoportok valóságos virágirtást visz végben.” „Sok szép és már igazán ritkaságban menő hegyi virágunk kiveszőben van.” Sajnos vannak hivatalos és nem hivatalos olyan turista csoportok. Ezek a turista csoportok túráikat az újságokban hirdetik és amikor védett virág túrát hirdetnek nem hívják fel a figyelmet arra, hogy a VIRÁG VÉDETT, LESZAKÍTÁSA SZIGORUAN TILOS! A BTE jó példát mutatott, minden védett virágtúrára nyomatékosan felhívta a virág védelmére a figyelmet, a jó példát Brassóban csak a BL turistái követték.

Hogy kiveszőben vannak védett virágai? Nem kiveszőben vannak, hanem kivannak pusztítva. Ezek a természetre nagyon káros tömeges kiránduló csoportok a védett virágainkat kipusztították és hegyeinket szeméttel halmozták fel. Ezek a jelvényekkel teleaggatott kalapos turisták, miután sikerült mindenkit lehagyni és elsőként leülni, előveszik a pálinkás üvegüket és mindenkit berúgatnak, az üveget elhajítják, vagy bokorban vagy szikla repedésben rejtik el, persze, otthagyják nemcsak az étel maradványait, hanem minden fölöslegesé vált szemetüket is. Az utánuk jövő turisták mit gondolnak? Kik jártak itt? Vandálok vagy turisták. Tisztelet azoknak, akik nem tesznek ilyet.

kommentálás nélkül (Fotó: Brassói Lapok 2007 május 24)

Dr. Balogh Ernő EKE-elnök levele.

Megemlékeztünk arról, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület legutóbb tartott közgyűlésén az elfoglaltsága miatt lemondott dr. Tavaszy Sándor helyett dr. Balogh Ernőt választotta meg elnöknek. A Brassói Turista Egyesület ez alkalomból levélbe üdvözölte az új elnököt, akit a BTE-hez régi baráti kapcsolat fűz. Dr. Balogh Ernő a következő levélben válaszolt:

A BTE mélyen tisztelt Elnökségének, Brassó.

Igen tisztelt Elnök Úr! Kedves Barátom! Hosszúnak látszhat talán a fenti megszólítás – másnak, de nekem meg túl rövid, mert személyes jó ismerőseimnek, barátaimnak hosszú sora kíváncsoznék még az élre, kiknek meleg barátsága nekem igazi élő értéket jelent s akiknek szíves jó kívánságát szintén benne érzem az Egyesületnek hozzám intézett üdvözlő soraiban. Azt hiszem, jól emlékszem, hogy én sem a BTE-nek, sem az Egyesület igen nagyra becsült tagjainak külön személy szerint sem tettem semmi szolgálatot, de tőlük annál több szívességet élveztem. Így annál kitüntetőbb és értékesebb a szíves megemlékezés rólam, abból az alkalomból, mikor most az EKE úgy látta jónak, hogy engem állítson a leg-élen levők közé. Nagyon boldog lennék, ha ilyen minőségemben a két testvéregyesület között ezután is zavartalanul fennálló jó viszonyt, mely mindkettőnknek csak előnyére válhat, még bensőségesebbé és szilárdabbá tudnám tenni. A szorosabb személyi kapcsolatokon túl egyenesen kötelességemmé teszi ezt a magasabb érdek, – a közös cél, melyben a BTE valóban nemes előkelőségre emelkedett. És erről az előkelő helyről jövő megtisztelő üdvözlötésemet különösen becsesnek tartom s érte Neked, – Kedves Elnök Barátom – és általad a BTE minden tagjának hálás köszönetemet küldöm.

1940 április 17. A Brassói Turista Egyesület közgyűlése.

Új és áldásos korszak útjait járó egyesületünk egy évi sikereiről és mindenki elismerését kiérdemlő munkásságáról számolt be az április hó 17-én a Székely Társaság nagytermében a tagok rendkívüli érdeklődésére mellett megtartott rendes közgyűlésünk. Dr. Takács József rövid elnöki megnyitója után felkérte **Magyari László** természetjáró testvérünket, hogy az ezelőtt ötven esztendővel elhunyt **Orbán Balázs** életét és munkásságát méltó emlékbeszédét tartsa meg.

Magyari László a közönség érdeklődését és figyelmét mindvégig teljesen lekötő, magas szárnyalású, mesterien felépített beszéddel áldozott a nagy székely kultúr-harcos és úttörő emlékezetének. Meleg és találó színekkel vázolta fel a hálás utókor elé a népéért rajongó és önzetlenül buzgólkodó férfiút, különösen történeti és természetjárói tevékenységét domborítva ki. Az őszinte elismerés és megbecsülés fénycsóvjával világított reá a nagy székely törekvéseire, fáradozásaira és nagy értéket képviselő, kultúr-kincset jelentő munkáira. Röviden, tömören, de minden értéket feltáró szakszerűséggel boncolgatta a nép igazi barátjának és a természetjárás előharcosának eléggé soha meg nem hálálható működését.

A hallgatóság nagy tetszéssel fogadta, s szünni nem akaró tapsal köszönte meg az élvezetes, tanulságos és nívós előadást. A közgyűlés egyhangú határozattal határozta el, hogy **Magyari László** pompás beszédét teljes szövegében a jegyzőkönyvhöz fűzi, hogy így nyerjen az megérdemelt megörökítést.

(**Magyari László Orbán Balázs emlékezete** című írását nem közöljük, mivel megtaláljuk az **Orbán Balázs** című közleményben a főoldalon az első fejezetbe).

A napirend első pontja az előző közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása, majd a változtatás nélküli való elfogadása után annak hitelesítése volt.

Nagy figyelem közepette emelkedett szóra **Bartok Árpád** főtitkár, hogy jelentésében beszámoljon az Egyesület ez évi működéséről. Különösen érdeklődésre tarthatott számot a jelentés, mert hiszen tudjuk, hogy a múlt évben újjá szervezett tisztikar nagy lendülettel fogott hozzá az egyesületi élet újjá szervezéséhez. Az elmúlt év munkája kétségtelenül eredményes volt és a további fejlődés alapjául szolgálhat.

Az élénk tapsal jutalmazott kimerítő jelentés után **Bartok György** gazdasági titkár terjesztette elő a zárszámadásokat, amelyek a főtitkári jelentésben már érintett gazdasági természetű tevékenységének könyvelési adatait tartalmazták. Az egyesületnek sikerült gazdasági egyensúlyát a múltban is megtartani, habár a fokozottabb igények kielégítése után egyéb kötelezettségeinek teljesítésére nem igen maradt anyagi ereje.

Ince György ellenőr jelentése után a közgyűlés a zárszámadásokat elfogatta és a tisztikarnak, valamint a választmánynak a felmentvényét megadta.

Az elnök ezek után bejelenti, hogy a tisztikar és a választmány megbíztatása véget ért, s amikor köszönetet mond a beléjük helyezett bizalomért, tisztségét az egyesület rendelkezésére bocsátja. Felkéri **dr. Szele Bélát**, hogy mint korelnök vezesse le az új választásokat.

Dr. Szele Béla őszinte szavakkal méltatja a lelépő elnök munkásságát. Saját tapasztalataiból, a tagok véleményéből, de az egyesülettől távol állók meggyőződéséből is azt a következtetést vonja le, hogy az egyesület keresve sem találhatna alkalmasabb egyént az elnöki tisztség betöltésére, mint dr. Takács József, akinek több évtizedes turistamúltja az egyesülettel már teljesen egybeforrt. Javasolja dr. Takács Józsefnek újból elnöké való választását, amely javaslatot a jelenlevők lelkes tapssal és éljenzéssel fogadnak el.

Dr. Szele Béla az egyesület minden egyes tagjának támogatásáról biztosítja az egyesület újonnan megválasztott elnökét, s Isten áldását kéri további munkájára.

Dr. Takács József emelkedik ezután szólásra, hogy mint újonnan megválasztott elnök beköszöntőjét elmondja.

Bartok György gazdasági másodtitkár a napirend utolsó pontjaként terjeszti elő a jövő évi költségvetést, amelyet a közgyűlés változtatás nélkül elfogadott.

A két évre választott új tisztikar 40 személyt tölt ki.

A választmányi tagok 50 személy tesznek ki.

Új tagjaink serleggel való tagavató ünnepélyét a Nagykőhavason, május 26-án, vasárnap déli 12 órakor tartjuk, amelyre a már felvett, de még fel nem avatott tagokat, továbbá a következő új tagjainkat szeretettel meghívjuk:

Antal Árpád, Bordos Imre, Berenkey Kornél, Balogh János, Bordás Ödön, Barabás Vilmos, Balázs Károly, Bacsoni Géza, Baky József, Bartos Miklós, Benke Gábor, Bodola Sándorné, ifj. Csiki Ferenc, Elekes Endréné, Erdélyi Ilonka, Faragó János, dr. Fazakas János, Filipánits Lajos, Fénya András, Ferenzy Árpád, Gödri János, Horváth Sándorné, Harangozó Imre, Jónás Mihály, Kemenes Anna, Kerekes Lajos, Kósa Albertné, Kósa Albert, Mélász János, Müller Eduárd, Nágel Ödön, Oláh János, Papp Jenő, Rákosi Lenke, Simon Gábor, Simon Ferenc, Simon Samu, Schappel Hilda, ifj. Szócs János, Szőke Mici, **Szabó Jánosné, Szabó János, Szotyory Mária, Szotyory Kálmán**, Székela Jenő, ifj. Szele Béla, Tódor János, Tunya Lajos, Tóth Lajos, Tóth Nándor, Theil Frigyes, Ujvárossy Margareta, Ujvárossy Géza, Vajda Sándor, Weigner Ernőné, Weigner Ernő, Zárug István. –

Felkérjük régi tagjainkat és turistabarátainkat, hogy ezt a szép ünnepséget jelenlétükkel még bensőségesebbé tegyék.

Kirándulási naptár május hónapra.

1-jén: a munka ünnepén **Lempes,** vezető **dr. Takács József.**

5-én: vasárnap: **Krizbai vár,** vezető **Lutsch Gyula.**

10-én: nemzeti ünnep: **Piliske.**

12-én: pünkösd vasárnapján: **Pojána – Rozsnyói-szoros – Felsőtömös.**
Vezető Vágner Ödön.

13-án: pünkösd hétfőén **Brassó – Noa – Pergelt- tető – Malomdombok – Bolnok,** vezető **Balázs Gyula.**

19-én: vasárnap: **Spitzberg,** vezető **Koch Gyula.**

26-án: vasárnap: **Tagavatás a Nagykőhavason.**

Új utat fedezett fel a Nagykőhavason **Bartok Árpád** főtitkárunk.

Az út a Havast a Kőba-nyaka érintésével a Bolnokkal kötné össze s a Nagykőhavas egy olyan tájékának szépségeit fogja a nagyközönség előtt feltárni, amelyet eddig csak a merészebb turisták élveztek. Az út kellő kitakarítás és jelzés után a Főút és a Cigány-út erős versenytársává fog válni. Mihelyt az idő engedi, első közmunka napunkon ezt az utat akarjuk bejárni és kijelölni, hogy a nemsokára meginduló kirándulási idényben turistáinknak már rendelkezésére álljon. Ősszel majd síúttá való kiszélesítése lesz programon, s ezzel megvalósítjuk régi álmunkat, a Nagykőhavast a Bolnokkal síúttal fogjuk összekötni. Előre felhívjuk tagjaink figyelmét a napsajtóban közzéteendő értesítésünkre, amely a közmunkanap pontos idejét és tervét fogja tartalmazni.

A „Kőba”.

Írta: Dr. Takács József.

A Nagykőhavast járó turistáink népes seregéből sokan hallották már emlegetni a „Kőba-t,” Kőba-nyakát, Kőba-patakot, de elég kevesen vannak, akik be is járták a Nagykőhavasnak ezt a legnehezebben járható, de legszebb és legérdekesebb részét.

Annak idején ezelőtt 6 – 7 évvel, amikor lázasan kerestünk egy átjáró utat a Nagykőhavas és Bolnok között, azzal a hű óhajtással, hogy a síelésre is alkalmas legyen, a kezdetben szépen induló felderítés szívet vidító reménységei mindig hajótörést szenvedtek a Kőba irtózatos sziklái alatt. Ha nem is jelent abszolút áthághatatlan akadályt, de annyira megnehezítették és megdrágították volna a síút kiépítését, hogy le kellett mondanunk róla és meg kellett elégednünk egy meglehetősen nehezen járható ösvény jelzésével, amely a „Kőba-nyaka” szikla megmászása után nagyjából a gerinceken vezet a Bolnokig.

Vérbeli BTE-ista nem nyugodott bele ebbe az állapotba. Különösen **Bartok Árpád** és **Székely Géza** turista testvéreinket izgatta utóbbi időkben ez a probléma, míg azután a múlt év nyarán **Bartok Árpád** vezetésével indított több rendbeli felderítő bejárás eredményre vezetett. **Székely Géza, Bartok Mihály, Antal Zsiga** turista testvéreink vettek részt ezekben az igen fáradságos és a szó szoros értelmében „fejszével” való úttörő munkálatokban.

Azóta egy néhányszor magam is bejártam az újonnan felderített utat, amit ideiglenesen piros festékkel, itt-ott fejszecsapással már le is jeleztek, és elismeréssel kell megállapítanom, hogy a probléma meg van oldva.

Meg van oldva olyan értelemben, hogy a szóban forgó síutat, a Nagykőhavastól a Bolnokig, különösebb költség nélkül, közmunkával, mi magunk meg tudjuk építeni, – és ha Isten segít – igaz BTE-ista odaadással meg is fogjuk építeni.

A **Bartok Árpád** által választott megoldás lényege az, hogy sikerült egy egyetlen ponton az ős rengetegben átjárót találni a „Kőkeretek” meredek sziklapárányáiról át a Kőba-nyaka sziklái alá olyképpen, hogy sem sziklákat robbantani, sem átereszeket építeni nem szükséges.

Az út lefelé a nagykőhavasi nagy rétről a „Csűr” mellett megy be az erdőbe és

pontosan a jelzésen maradva elvezet – több gerincen való menedékes áthatolás után – arra az egyetlen pontra, ahol be lehet jutni, – egy pár igen szép szerpentinnel – a Köba-patak völgyébe, a baloldalon levő „Kőkertek” szikla párkányáról a Köba nyaka hatalmas sziklatömbje alá. Ezen a ponton, ahonnan a jégbarlang meredek sziklafala is jól látszik, néhány másodperces kitérővel, egy ideálisan fekvő kilátóhoz érünk, ahol egy pihenő hely építését terveznék, mert e helyről a tömösi és a Barca síkság felé olyan pazar pompájú kilátás nyílik, amit még a mi gyönyörű vidékünkön is ritkítja párját.

A Köba völgyébe leérve utunk két felé ágazik. Az egyik a Köba félelmetes égnek meredő sziklafala tövében halad, – járhatatlan sűrű erdőben – mint siút a Bolnok felé; a másik mint rendes nagyköhavasista turista út, állandóan a Köba patak völgyében vezet le a Malomdombokig. Ez az út szépsége és turista érdekesség tekintetében páratlan. A Köba-patak egyes helyeken eltűnik a föld alá, majd kedves csörgéssel újra felszínre tör; közben az út két oldalán szeszélyes alakú sziklatömbök, barlangok tarkítják a panorámát, úgy a turista állandóan változó természeti szépségekben gyönyörködhetik.

Ilyenképpen a terv tehát meg van és most azt végre is kell hajtánunk.

A munka műszaki részét **Bartok Árpád** főtitkár személyesen fogja vezetni, míg a közmunka napok megszervezését én vállaltam magamra.

Számításunk szerint 8 – 10 nap alatt, – ha turistáink megfelelő számban és munkakedvvel vesznek részt a közmunka napokon, – elkészülhet az út. Éppen ezért már most felhívom turista testvéreink figyelmét a napisajtóban közléteendő felhívásainkra a munkanapokat illetően.

Már most jelenhetem azonban, hogy amint az esős időjárás megszűnik, a munkanapokat azonnal megkezdjük és átlag minden második vasárnap fogunk dolgozni, hogy közben a kirándulásaink is – amennyire lehetséges – megtarthatók legyenek.

A mai viszonyokra való tekintettel a folyó évben semmiféle különösebb építő munka nincs tervbe véve a menedékházainkon, de ha ezt az utat – Isten segedelmével – megépítjük az év folyamán, akkor mégis büszkéek lehetünk arra, hogy a rendkívüli idő ellenére ez az év sem múlt el anélkül, hogy egy igen értékes turista alkotással ne gyarapítottuk volna a magyar turista kultúrát.

Tíz éves a nagyköhavasista menedékház.

Írta Veress Benedek.

1930 augusztus 10 kilométer kő turistaéletünk zajlásában. Kilométer kő, hol minden természetjáró megáll egy pillanatra ma, **1940 augusztus 10-én**, mert ez a nap jubileumi nap. Ma **10 éve** annak, hogy büszkeségünket, a nagyköhavasista turistaszállót felavattuk és átadtuk szeretettel a köznek. Nem áll módunkban ma e napot méltóképpen és mint ezt egy évvel előbb is terveztük megünnepelni.

Turistapajtásom! Emeld fel a fejed és tekint vissza 10 évre. Szakíts ki magad a mindennapi élet bujából, bajából, légy pillanatra csak turista s nézd és lásd ilyen szemmel az eltelt 10 évet. Bár az akkori megmozdulásunk egy általános magyar

társadalmi megmozdulás volt, ma nézzük turistaszemmel a dolgokat.

Az avatással kapcsolatban nem akarunk részletekre kitérni. Sokan, igen sokan vettek akkor részt, hisz csak az hiányzott, aki beteg volt, de ha ma méltóan ünnepelhetnénk és összegyűlnének mai barátaink, azt látnók, hogy még többen, sokkal-sokkal többen vagyunk. Kitartó munkával, szeretettel, jó magyar szívünkkel elértük azt, hogy 10 év, de különösen az utolsó 2 – 3 év alatt számban is gyarapodtunk, megsokszorozódott barátaink, tagjaink száma.

Ma jubilált házunknak nem csak az a célja, hogy az eső, a zivatar ellen menedéket adjon. Itt összejöve, valahogy egyeknek érezzük magunkat s itt, a természet szeretve leszünk, megtanuljuk az emberben az embert becsülni s jó lélekkel és nemes szívvel jó barátokká válunk és jó barátokat nevelünk is.

Menedékházunk vendégkönyvei sokaktól és sok szépet beszélnek házunkról, havasunkról, egyesületünkéről. Álljon itt pár bejegyzés:

„A Nagykőhavason éreztem először a természet szépségét.”

„Őszinte szívemből gratulálok a Brassói Turista Egyesületnek gyönyörű menedékházához, mint az erdélyi magyar turistaság legszebb teljesítményéhez.”

„El vagyok ragadtatva a vendégszeretettől és a tisztaságtól.”

„Ez egy civilizált hely ebben a nagy természetben.”

És így tovább, ezer és ezer megnyilatkozás, dicséret elismerés fokos vendégkönyveink oldalain át. **Jász Géza a Magyar Turista Egyesület** alelnöke házunkat meglátogatva, a többek között ezt írja:

„ Az újonnan épült menedékház remekül fekszik egy merész letörésű széles platón, igen csinos épület, mely a kényelem minden igényét kielégíti s 7 hálósobájával, 2 nagy éttermével, nagy teraszával meleg otthona a turistaságnak. Teljes szívből gratulálunk a Brassói Turista Egyesületnek, ezen végtele kedvességű gazdának, amely nagy szakértelemmel és nagy élénkségével itt a természet alkotta fenséges Nagykőhavas csúcsa aljában a turisztikai kultúrának ily pompás oltárt emelt.”

Büszke lehet mindenki, ki az egyesületnek tagja s így gazdája is ma jubilált nagykőhavasi menedékházunknak. Mindenki örülhet, ki tulajdonosa ennek a háznak, amelyik annyi melegséget, szeretetet adott már sokaknak, amelyik annyi kedves, jó turistának nyújtott 10 éven át menedéket, meleg otthont.

Adjon az Isten egyesületünknek ezután is sok jó barátot, megértő, buzgó, velünk önzetlenül dolgozni akaró tagokat, továbbra is lelkes vezetőséget s akkor a nagykőhavasi menedékház ott a mohos sziklák tetején még sok 10 éven át fogja tudni fogadni a lelkes természetjárókat.

A menedékház avatása 10 évvel ezelőtt. Pusás Gerő lev.

Egyesületünk élete. A rendkívüli viszonyok miatt életbe léptetett **gyűlés tilalom** a BTE sem rendezheti meg szokásos szerdai esti összejöveteleit és előadásait, ugyanis szünetelnek a tisztikari és választmányi gyűlések is.

A katonai behívások is érzékenyen érintik még mindig az egyesület életét.

Kirándulásaink. Az idei nyár időjárása nem kedvezett a kirándulásoknak. Csaknem minden szombaton vagy vasárnap esős idő köszöntött a turistákra s emiatt sok meghirdetett kirándulásunk elmaradt. A **gyűléstilalom** sem kedvez a kirándulási szervezkedésnek. Augusztus 11-én, a nagyköhavas menedékház felavatásának 10-ik évfordulója alkalmából a BTE a Nagyköhavasra rendezett társaskirándulást. A házat már az előző este megtöltötték a turisták, akikből jócskán jutott a régi házban is, másnap délelőtt pedig mintegy 150 természetjáró mászta meg a hegyet, hogy jelen legyen a háznak az ünnepén. Az egyesület nem rendezett semmiféle ünnepséget. A megjelent turisták csak gondolatban szállhattak vissza a tíz év előtti nap eseményei közé és csak gondolatban kérték az Istent, hogy óvja meg továbbra is a házat és áldja meg, az egyesületet pedig virágoztassa tovább.

Ezek a közlemények a „BRASSÓI TURISTA” utolsó számában jelentek meg 1940 augusztus hó.

Körösi-Csoma Sándor emlékezete.

Írója nincs feltüntetve.

Az erdélyiek és különösen a székelyek szívét különös öröm dobogtatja meg, mikor arra gondolnak, **Orbán Balázson** kívül volt még egy olyan tudós természetjárójuk, aki világhírű művével ajándékozta meg az emberiséget. **Körösi-Csoma Sándorról** van szó, a háromszéki Körös község szülöttjéről, aki élete fő céljául azt tűzte ki, hogy felkeresi a magyarság és székelység Ázsiában maradt rokonait.

E cél érdekében tanult éjjel nappal, ezért ment ki Németország leghíresebb egyetemére Göttingenben, majd Zágrábban.

Ázsiai útjára 1819 november végén indult el, Nagyenyedről. Brassó, Bukarest, Drinápoly, Énosz, Alexandria, Beirut városok érintésével Perzsiába ment, majd összejárta a Turáni-alföld pusztáit és sivatagjait. Bejárta Indiát, megmászott 4 – 5000 méter magasságban haladó hágókat. Tibetben hosszabb időt töltött, felcsapott lámának is, csak hogy minél mélyebben hatolhasson az ázsiai nyelvek rejtelseiben.

Munkássága előtt meghajtotta zászlaját az egész tudományos világ s mi magyarok büszkék lehetünk világot járt lelkes természetjárónknak.

Halász Gyula a volt EKE majd BTE elnök 1966 nyarán Brassóban, 95 éves korában leírja élete emlékeit.

„A SZÁZADIK ÉV KÜSZÖBÉN”

**Című könyvében foglalja össze élete regényét. A könyv alcíme:
„EMLÉKEK”**

A könyv 1967-ben jelenik meg 235 oldalon a következő tartalommal:

Az úti poggyász. Ahonnét elindultam. Párizs varázsa.

Brassó tegnap és ma. Hangok a múltból. Új élet.

Idézünk mindegyik tartalomból.

AZ ÚTI POGYÁSZ

Mikor az ember vonaton utazva ahhoz az állomáshoz közeledik, ahol majd le kell szállnia, lassanként kezdi leszededetni a szakasz felső polcáról felrakott holmijait, s így felkészülten várja míg a mozdonyból elhangzik a megállító fütty. Most már összeszedi önmagát is, s nyugodtan vagy izgultan, amilyen a természete, leszáll a vonatról és elvegyül az utasok tömegében.

Én, aki már a kilencvenötödik évemben ülök az emberi élet zakatoló vonatán, s a Sors felsőbb parancsára közeledtem a végső stációhoz, még egyszer megtapogattam és megszámlálom holmijaimat, köztük értékesebb darabokat is, nem felejtettem-e valamit a kocsi polcán, amit még magammal kellene vinnem.

Véletlenül igen sok holmi került össze, közel százéves emlékek, melyeknek számbavétele igen sok munkát és fáradságot igényelt, agg és beteg ember számára szinte erőn túli megpróbáltatás.

S még az a szerénytelen gondolat is kalauzol ebben a szorongó szívvel, el-elbomló aggyal és fizikai gyengeséggel terhes hosszú útban, hogy a magammal vitt szerényebb és gazdagabb értékekkel másoknak is, a köznek is érdemes szolgálatot teszek. Mozaikszerű, változatos emlékeim talán sokakban fogják felgyújtani a visszaemlékezés örömet, alkalmat adnak a múlt megismerésére s bízó és biztató ösztönzést a szociális feladatok, a béke, a diadalmas jövő szolgálatára.

Brassó, 1966 nyarán.

AHONNÉT ELINDULTAM

ELŐSZÓ HELYETT

Párisban élő fiam, ifjabb **Halász Gyula**, művészneven **Brassai**, akit a világsajtó mint fotóművészt és írórt tart számon, 1965. október 14-iki kelettel az alábbi levelet írta nekem: Édes jó Apuka, az Ön interjúja az Új Élet 1965 szeptemberi számában, a majdnem százéves arcképpel, nagy meglepetés és nagy öröm volt számunkra. Nagy titoktartónak tartjuk, midőn elhallgatta előlünk, hogy megírja emlékezéseit. Erősen hiszem, hogy érdekesek lesznek. Mióta a világ fennáll, senki sem tudta, úgy mint Ön, áttekinteni egyetlen pillantással azokat a változásokat és eseményeket, melyek a technika és népuralom bámulatos előretörésében jelentkeztek: a lótól az automobilig, a planéták és csillagok felé szárnyaló repülőgépig, a monarchikus birodalmaknak népi demokráciáig történt átalakulásáig,

egy Szovjet orosz ország és egy Vörös Kína létesüléséig, valamint a szokásokban, erkölcsökben, az élet módjában beállt változásokig. Ezt Ön mind áttekintette és átélhette, aki a harmadik császárság végén született, aki látta megannyi háborút, a telefon, a film, a rádió, a televízió stb. találmánymegszületését, melyek életünket valósággal felkavarták.

Meg kell mondanom, sohase hittem volna, hogy Apám ilyen sokáig fog élni. Nagyon jól emlékszem majdnem szakadatlan kórságaira, a gyomor és főfájásaira, látási zavaraira. S hogy ma 95-ik évében jár, az annak a bizonyága, hogy egy állandó szellemi tevékenység, egy lankadatlan kíváncsiság, a meg-megújulás képessége, ami az Ön osztályrésze, könnyen legyőzte a test gyarlóságait. Igen, Apám, most már semmi sem áll útjában annak, hogy századik évét is megérje.

*

Ám ha tényleg sikerül megérnem a századik esztendőt is, akkor az évek óta keservesen átélt koplalás után elszívok egy finom szivart, megiszom egy pohár finom bort és táncba viszek egy finom hölgyet a Carpați-kávéház bárjába. Aztán vidáman tovább élek, míg meg nem halok.

AHOL ÉN NEVELKEDTEM

Akárcsak Béranger, a neves francia dalköltő, aki mint kilencéves gyermek végignézte a Bastille ostromát (1789), vagy Goethe, a nagy német költő, aki átélte Napoleon betörését hazájában (1806), én is korszakos történelmi események évében (1871) születtem. Ebből az évből kelt ki a német császárság és a francia köztársaság. Az Internacionálé is innen tüzelte csatasorba a világ proletárjait.

S mialatt e világtörténelmi események zajlottak, a Bakony völgye egyik kis falujában, kis nádföldes házban, bölcsőjében félholtan feküdt egy kis poronty, aki számára már a koporsót is ácsolták (szeptember 11-én). De íme, a szomszédasszonyok babonával vegyes ősi szokás szerint elkezdtek csapkodni a kis testet, s az újszülött, aki én voltam, bögni kezdett, életre támadt. Jöhetett már nemsokára a félelmes fekete himlő, s fenyegethette több más veszedelem, az életerő egész mostanáig felülkerekedett. A halál mint paradoxon! – nem adott még életjelt magáról.

Szülőfalum a Veszprém megyei Csetény, melyről a **Bakony** című kalauzban (1927) többek között azt olvassuk, hogy nagyközség 1170 magyar lakossal, kiket a közhit besenyő utódoknak tart.

Apám vidám kedélyű emberszerető ember volt. Néptanítói hivatását súlyos betegsége miatt Csetényben kis fűszeres bolttal cserélte fel, ahol neje buzgón támogatta... Figyelemre méltó, hogy nyolc élő gyermeke közül egy sem örökölte betegségét, és legidősebb fiát kivéve... (négy fiú, három lány) mind magas kort ért el. (Közülük ma már csak én élek. Legidősebb nővérem falusi kiskereskedőhöz, a két ifjabb kisiparoshoz ment nőül).

EGYEDÜL JÁROM ERDÉLYT

Csak az alcímeket közöljük:

Nagybányától – Besztercéig. Marosvásárhelyről az apostolok lován. Brassóban még folynak a csatornák. Egy kuglizóban is lehet jól aludni. Az

erdélyi örmények fővárosában. Egy liter sárga szilva az ebédem. Szekéren a koltai kastély előtt. Pár lépésre egy „eleven” gróftól.

PÁRIZS VARÁZSA

Párizs leírását, tanulmányi útjait Halász Gyula 57 oldalon írja le.

A legvadabb riporter hajszája és napi gondok és a tanítás természetes, de zaklató terhei közepette 1904-ben örült vágy fogott el, hogy a felejthetetlen Párizst viszontlássam. De hogyan és miből? Tapasztalatból tudtam, hogy Párizsban az élet aránylag olcsóbb, mint Brassóban és a lakás sem drága. Aztán nagyon is éreztem, hogy francia nyelvtudásomat és irodalmi ismereteimet jó volna felfrissíteni, gazdagítani. Merész ideám támadt. Egyévi szabadságot kértem a Közoktatásügyi Minisztériumtól, és Molnár Viktor államtitkár, jóemberem segítségével meg is kaptam.

Ám most újabb törődés; ... Mi legyen a családdal? Az asszonyt még örömet vinném, lássa és élvezze ő is Párizst, de mi legyen a fiúkkal?....

Megint merész gondolatom: ha már lúd, legyen kövér, visszük őket is, az egész paksamétát. Nekik is rengeteg nézni és okulni valójuk lesz és a franciából is ragad rájuk valami.

Párizsi képek. A párizsiak nem sokat törődnek a téllal, amint hogy a tél se sokat törődik velük. Idáig még egy mákszemnyi hó sem esett, s az emberek bizvást tehetnek ígéretet arra az esetre, „majd ha fagy”, mert itt bizony a reményeknél egyéb nemigen szokott befagyni. Ellenben a köd és eső nem ritka vendég ezeken a kalendárium szerinti téli napokon, jórészen azonban tavaszi verőfényt élvezünk.

A párizsit különben nem bántja a hideg sem: szeles, hűvös időben éppúgy árulnak mindent az utcán, mint legnagyobb melegben.

A karácsonyt Párizsban korántsem tekintik olyan nagy ünnepnek, mint nálunk. Igazi ünnepnapok csak az első, a másodikon már minden üzlet nyitva s minden hivatalban dolgoznak. Karácsonyfát alig néhány család állít s nekünk is ugyancsak nagy bajjal sikerült egy kis fenyőfát szeretni valamelyik virágüzletben. Itt inkább az a divat járja, ami nálunk Mikulásidején, amit itt egyáltalán nem tartanak meg, hogy a cipőkbe dugják a cukrot vagy játékszer, örömeül az apró gyermekeknek. Nagyobb ünnep már az újév, melynek a második napját is ünnepnapnak nyilvánította ezúttal a francia törvényhozás.

Ezen a napon mindenkinek jogában állt az utcán vagy bárhol bármely nőt megcsókolni, anélkül, hogy az illető panaszt emelhetne a merénylet ellen.

Nincs szegény gyerek Párizsban, aki karácsonykor valamely egyesülettől teljes téli öltözetet ne kapott volna. Az iskolákban rendezett karácsonyi ünnepélyen a szegény gyermekek sorsot húznak s aszerint kapják az ajándékokat, a protekció teljesen ki van zárva. Megható, hogy az egyes elemi iskolák szegény sorsú növendékei kivétel nélkül ott ebédelhetnek az iskolában, míg a szülők zavartalanul végezhetik dolgaikat. Egyetlen fillért az ebédért nem kell fizetniük.

Még rengeteg alcímet közöl Halász Gyula Párizsról, de sajnos mindezekre nem tudunk kitérni.

BRASSÓ TEGNAP ÉS MA

Meghívják a Brassói Lapokhoz. Dr. Szele Béla ügyvéd, a Brassó Lapok

főszerkesztője felhívására, hogy „értékes tollamat” bocsássam a lap rendelkezésére, némi habozás után, melyet az akkori (1917) közéleti viszonyok indokoltak, beléptem a szerkesztőségbe.

A Brassói Lapok, ahol fő teendőm a vezető cikkek írása volt, amit tizenhat éven át majdnem mindennap gyakoroltam, Erdély-szerte, de leginkább Brassóban és a Székelyföldön, elterjedt, népszerű napilap volt.

JÖN A TURISZTIKA. Iskolai és újságírás mellett a legnagyobb élvezettel és odaadással a turistaság ügyét szorgalmaztam. Míg ez a szolgálat egyelőre teljesen magánügy volt, miben velem csak családom tagjai, néhány tanártársam és más hegymászó barátom osztoztak, mihelyt az Erdélyi Kárpát Egyesület brassói osztályának elnöke, dr. Gombos F. Albin eltávozott a városból és helyébe engem választottak meg elnöknek, időm és erőm java részét a turistaélet fellendítésének, a havasi világ feltárásának, s elsősorban a Brassóhoz közel fekvő Nagykőhavasnak szenteltem....

A csúcsra fel kell menni, ha már a menedékházig eljutottunk. (Ez a kisebb rendű menedékház az első világháború során leégett).

Első elhatározó lépés volt, hogy a nagyszabású, kiválósikerrel munkáló, de tőlünk távol eső kolozsvári EKÉ-től függetlenítsük magunkat. Turista testvéreim lelkes akarattal járultak hozzá egy új egyesület alapításához, mely csakhamar Brassói Turista Egyesület (BTE) néven rendkívül népszerű lett, s döntő befolyást gyakorolt a helyi turistaság előmozdításában.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület vezetősége, melyet egy ideig M. Kovács Géza főtitkár és Merza Gyula képviseltek, nemes önzetlenséggel és megértéssel fogadta az elszakadás tényét.

Az új brassói egyesület nemsokára a vidéket is, teljes lélekkel Csík vármegye turistáit bevonta tevékenysége körébe. További lépésünk az Erdélyi Turista című negyedévi folyóirat megteremtése volt, **Halász Kálmán** építészmérnök és **Székely Géza** titkár szerkesztésében.... **Szemlér Ferenc** néhány szép versével is táplálta lapunkat.

Menedékházunk Bácsfalu község területén (megjegyzésünk a Nagykőhavason) egy buzgó forrás mellett, pompás környezetben, **Halász Kálmán** építészmérnök tervei alapján és állandó ellenőrzés mellett a több mint ezer tag évi díjából, a brassói Népbank és más vállalatok adományaiból és kibocsátott részvényekből, az **elnök**

(**Halász Gyula**), **Puskás Kálmán** alelnök, **Kocsis Béla** és néhány lelkes társunk egyéb gyűjtéséből összejött másfél millió lejből épült fel, **Gödrö Márton** bácsfalusi építőmester munkájával, a helyszínen égetett téglával és Bácsfalutól ajándékozott fával. 1924-ben (1924 ? valószínű sajtó hiba, a házat 1930-ban adták át) átadták a turistaforgalomnak.

Az ügyvitelben **Puskás és Székely Gézán** kívül nagy segítségemre volt **Takács József** ügyvéd, az egyesület főtitkára, aki a perein, a turistáskodáson kívül még Ady Endre költészetéért is rajongott.

Az egyesület támogatói közül ki kell emelnem **Kocsis Béla** parkett gyárost, aki nemcsak nagy értékű parkettet ajándékozta meg a turistaházat, de mint egyesületi

főgondnok is példaadó, áldozatkész munkát végzett. **Bartos Béla** is, a Brassói Népbank igazgatója nemcsak intézte gazdag támogatását biztosította, de a sajátjából is nagyobb összeget, juttatott az egyesületnek. **Scholtz Károly** mérnök, és **Verzár Kálmán** mint gondnokok szolgálták buzgón a BTE érdekeit. **Székely Géza** a sport fáradhatatlan előmozdítója, értékes titkári teendői mellett a Bolnokon létesült menedékház és sílefutó szervezésével szerzett kiváló érdemet. **Preisznér Imre**, **Jancsika** titkár s a **Bartók** testvérek is buzgón szolgálták a turistaház érdekeit.

A Nagykőhavas népszerűségét olcsó és jó konyhája, körbemenő fedett folyosója, a közvetlen mellette bugyogó forrása s a romantikus Puskástető is biztosította.

Vertán János javaslatára a választmány a Malomdomboktól felvezető úgynevezett Cigány utat nevére **Halász Gyula** útnak keresztelte el, (**Székely Géza** „A Nagykőhavas leírása „ című könyvében, 10-ik, oldalon: A Fő-út. A BTE 1929- ben, elnöke érdemei méltánylásából Halász Gyula-útnak nevezte el.) s tájékozással útjelző táblákat is állított fel, de mivel a határozat nem Bacsfalva község tudtával történt, ismeretlen kezek csakhamar eltüntették azokat.

A turistaház régebbi vendégkönyvében olvassuk, hogy a hazai turisták tömegein kívül Czernin gróf osztrák-magyar külügyminiszter, a bukaresti belga követ, a német katonai attasé, „eine fesche Wienerin”, bécsi gráci, budapesti, varsói, berlini, stuttgarti, konstantinápolyi, angliai és párizsi látogatók is felmásztak a Nagykőhavasra.

HANGOK A MÚLTBÓL

Bajnoki mérkőzés.	Brassói Napló, 1933. október 29.
Az Astra ünnepe.	Brassói Napló, 1933. szeptember 8.
Vakaródnizni fognak!	Brassói Napló, 1933. november 21.
Mit várhatunk az újévtől.	Brassói Napló, 1934. december 30.
Kevés a foka.	Brassói Napló, 1935. február 24.
Római anyák.	Brassói Napló, 1935. augusztus 11.
A lemadzagolt óriás.	Brassói Napló, 1935. május 12.
Ami sok, az sok.	Brassói Napló, 1935. április 14.
A nagy vagyon árnya.	Brassói Napló, 1935. június 2.

BUCSÚZOUL.

Nőm és Endre fiam emlékét szívemben hordozva, könnyek között ölelem át két élő fiamat, s a két unokámat, akik jellemük tisztaságával, hivatásuk méltó szolgálatával, s hozzám való ragaszkodásukkal sugározzák be aggságom utolsó éveit. Azzal a jóleső érzéssel veszek tőlük búcsút, hogy harmonikus családi életet élve, sorsukkal megvannak elégedve, s termelő tevékenységük a köz javára szolgál.

A visszaemlékezés édes-bús érzése hat át, midőn magyarországi drága rokonaimtól veszek búcsút, akiknek körében annyi szép és kellemes órát töltöttem. S hát ez elválás egykori tanítványaimtól, szeretett barátaimtól, kedves ismerőseimtől, minden rendű jóakaró polgártársaimtól!

Hálattal köszönöm a Romániai Írószövetségnek a Fondul Literál útján

hosszú időn át nyújtott havi segélyét, mellyel nemcsak pótolta nyugdíjamat, de a hazai írók nemes kaszájában is beiktatott.

Amiért elsősorban volt érdemes a közel száz esztendő élne, az óriási változás, melyet még ép elmével és érző szívvel megérnem adatott. Halálos sebet kaptak a múlt átkos hagyatékai, az előítélet, a faji gyűlölködés, az embertelen kizsákmányolás, a gőg és fennhéjázás, az istentelen és embertelen háború. Nem mindenütt és nem véglegesen, de biztató kilátásával a népjog, a szabadság és az emberi méltóság diadalának.

Szocialista hazám üdve s a népek békéjének forró vágya tölt el, midőn hosszú életem rajzát, s talán minden irodalmi próbálkozást is abbahagyok.

Elégedett lélekkel távozom:

Sírással kezdtem az életet, s írással végzem.

Füünkkel a Luxembourg-parkban

1975-ben a Brassói Lapokban a következő közlemény jelent meg: Beszélgetés a természetjárásról Székely Gézával

A 75 éves **Székely Géza** mint a brassói szervezett turistamozgalom egyik megállapítóját ismerik, és így tartják számon mindazok, akiknek a cenkalatti városban valamelyes közük volt a múltban vagy van a jelenben a természetjáráshoz. **Székely Géza** – saját nyilvántartása szerint – életében mintegy 250 alkalommal járt a Nagykováhason, több tucatnyiszor a Negoium, a Bucegi-ben, de naplójában más, Brassótól távolabb fekvő hegyek, csúcsok meghódítása is szerepel. Beszélgetésünk folyamán – bár kétségkívül érdekes téma az is – nem csak a turisztika múltjának a felelevenítése volt a célunk. Közös kerestünk választ egy lényeges, napjainkban mint többször felvetődő kérdésre: mi az értelme, mi a célja, a haszna a turisztikának?

A kérdés nem új – mondja **Székely Géza**. – Annak idején mi is gyakran beszélgettünk erről. S a természetjárás lényegét (írásban is 1927-ben!) a következőképpen fogalmaztuk meg: A turistaság tömegsport, és az arra legjobban rászoruló néprétegek olcsó, könnyen hozzáférhető és legegészségesebb sportja. Gondoljunk csak az egész héten át műhelyekben, irodákban fizikai és szellemi erőfeszítést kifejtő dolgozókra. Mit jelent számukra az, ha szabad idejükben egy bakancs, turistazsák s a belevaló népszerű szalonna-hagyma kenyér elemózsiával megnyílik előttük az egész természet! Megnyílik szépségével, csendjével,

idegnyugtató zöld színével, sok oxigénnel, hogy másnap a kirándulók testileg, idegileg felfrissülve állhassanak munkába. Tömegsport ez, nem 22 ember úzi és több tízezer nézi izgulva, mint a labdarúgást, hanem ténylegesen mindenki sportol, saját izmai, tüdeje és idegei edzése céljából! Mondom: így fogalmaztunk 1927-ben. De miért ne lenne érvényes ez a fogalmazás ma is ?

Szóba került bizonyára már évtizedekkel ezelőtt a természetnek még kevesek által ismert szépsége is...

De mennyire! S miután a természetet és annak szépségeit nem filmrendezők mutatták be nekünk, turistáknak, a természet igazi szépségei változatlanul megmaradtak számunkra. Hanem hiúság, kedves kacérkodás, örök emberi gyarlóság azért a természetben is van! Folyton-folyvást öltözködik, díszíti magát. Ruhatára kevés, lenge, sőt kacér kellékekből áll: felhő, köd, napsugár, hold és csillagok. És mégis mindig más és más beállításban, díszítésben mutatja magát annak, aki szereti.

1927-et említett, akkor alakult meg a Brassói Turista Egyesület, melynek Ön titkára volt. Arról is beszéltünk: mi a természetjárás célja ? Megfogalmazták-e Önök ezt annak idején ?

Meg. Szervezeti szabályunkban. E szerint: az egyesület célja a természet szépségei iránt minél nagyobb érdeklődés felkeltése. Továbbá: az egyesület céljainak szolgálatára kirándulásokat rendez, gondoskodik a turistautak karbantartásáról, turista vezetőkről, gondoskodik a havasi virágok és más természeti ritkaságok védelméről, a Tömös-völgy tudományos feltárásáról és gondoskodik megfelelő menedékházak építéséről.

Hallottam turistaparancsolatokról is...

Véleményem szerint örök érvényű jó tanácsok. Például: Ne csúfítsd el a természetet. Sziklára ne fess fel, fába ne vésd be a neved. Tartsd tisztán a forrásokat, patakokat, pihenőhelyeket. Légy vidám, de ne lármás. A menedékházakat ne alacsonyítsd kocsmává.

Egy mondatban tudná-e jellemezni a természetjárást ?

A hegyek, erdők útvesztőit járva, az ember megtalálja önmagát...

Lejegyezte: **Szenyei Sándor**

1990-ben, tragikus esemény rázza meg a brassói magyar turistákat. A Nagykőhavason leégett a nagy hírnevű, nagy gonddal, 1930-ban felavatott turistaszálló.

A szemtanuk szerint, mint pl. Molnár Zoltán a turistaház hajnalban égett le. Állítólag konyhában túl nagy tüzet gyújtottak és ez okozta a ház kigyúlását. 60 év alatt nem gyúlt meg, éppen akkor gyúl meg a turistaház, hajnalban, amikor nincs is begyújtva a kályhában ? De a vele szembelevő kis ház, ami elég távol van az is leég. A nagy turistaszálló közelében levő erdő nem gyúl meg ? Mi ennek a magyarázata ? Az, hogy mindkét házat gonosz kezek felgyújtották. A bolnoki BTE turistaház, az 50-es években égett le. Az újraépített házakat a bolnokon mind felgyújtották. Nincs ezekre bizonyíték, de ez a valóság.

Csukáson, Királykőn és a Nagykőhavason a magyar turista egyesületek által épített összes turistaházakat felgyújtották.

**2012-ben, megjelent Székely Géza
A NAGYKŐHAVAS című könyvének II. kiadása,
amelyben családja az életrajzát ismerteti.**

Székely Géza életrajza

A család

Brassóban született, 1901 február 21-én. Ugyanott érettségizett 1920-ban a Brassói Állami Főreáliskolában. Érettségi után a Brassói Lapok nyomdájában dolgozott, mint nyomdász.

Tagja volt a városi irodalmi körnek, amelyet Farcádi Sándor vezetett. Igen nagy hatást gyakorolt rá, ezért róla írta első cikkét, 1926-ban, ami a Brassói Lapokban megjelent „Látogatás a székelyek költőjénél” címmel. A cikk közlése után a szerkesztőségben hívták dolgozni. Mint hírlapíró, helyi tudósító, a sport, turisztikai, törvényszéki és egyéb hírek rovatát állította össze, itt a Brassói Lapoknál 1926-tól 1929-ig dolgozott.

1928-ban, részt vett, mint sporttudósító az Amszterdam-i Olimpián.

1929 és 1932 között, a kolozsvári Keleti Újság brassói tudósítója volt.

1931-ben, részt vett a Budapesten tartott nemzetközi Turista Kongresszuson.

1932-ben, visszakérült a Brassói Lapokhoz, ahol 1934-ig volt újságíró.

Ugyanebben az évben jelent meg az „Anyanyelvünk a sport életben” című cikke melyben a nyelvtisztítást és a sportkifejezések magyarosítását szorgalmazza.

1933-tól, a Brassói Lapok helyettes szerkesztője volt, majd 1936-tól 1937-ig felelősszerkesztője lett.

Társszerkesztő volt az Erdélyi Turista negyedévi lapnál három éven keresztül.

1939-ben, megszerkesztette a „Brassói Turista” folyóiratot, amelyik főleg természettudományi, földrajzi, természetjárás leírásokat, turisztikai érdekességeket közölt.

1936-ban, részt vett a Magyar Turista Szövetség irodalmi pályázatán, az „Erdély Határán” című írással. Megnyerte az első díjat, 60 aranypengőt, ahogy azt Encián 1936-os júniusi száma közli.

Irodalmi és szavaló estéken ismertető, népszerűsítő előadásokat tartott, írók, költők munkásságairól, mint például Babits Mihály, Juhász Gyula, Áprily Lajosról, Bartalis Jánosról, és leggyakrabban Ady Endréről. Több alkalommal szervezett

szavalóversenyeket is. Részt vett a „Vér és Arany” jeligéjű Ady tárgyú levelezésben is.

1940-ben Brassóból Csíkszeredába költözött. A végleges letelepedéshez hozzájárult Vámszer Géza hatása és a családalapítás. Ugyanebben az évben feleségül veszi Péter Teréziát (1916-1991). Három gyermekük született: Enikő (1942-1996), Tünde (1946), Csaba (1950). Itt élt családjával 1967 szeptember 14-ig. Hat unokája és hét dédunokája van. Gyermekeivel sokat kirándult, elkísérték őt adaggyűjtő útjain a Csíki falvakba, ahol adatokat gyűjtött a „Csíki útikönyv” megszerkesztéséhez. Vámszer Géza régi jó barátja volt, aki meghonosította Csíkszeredában a turisztikát és a sísport tevékenységét.

1940-től, hírlapíró volt a kolozsvári Keleti Újságnál, mint székelyföldi tudósítója és az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal Csíkszeredai Kirendeltségének vezetője.

Ugyanakkor az Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) csíkszéki ügyvezetője volt és az „Erdély” című honismertető folyóirat csíkszéki tudósítója.

1938 – 1940-es években a székelyföldi sísport fellendítését elindította a „Székelyföldi kupát” melynek elnyeréséért a csíki, gyergyói, és udvarhelyi síelők, versenyeztek. A „Csaba kupa” a székelyföldi falusi sízőgyermek serlege volt. Számtalan csíki turisztikai érdekű alapítvány létesítéséért küzdött tollal, de lapáttal a kezében is, részt vett a hargitai Úz Bence menedékház és sípálya, a csíkszeredai Városi Szálló, valamint a sutai ugrósánc felépítésénél.

Csíkszeredában 1946-ban, kinevezték a Megyei Népsport Szervezet (Organizația Sportului Popular) elnökének, majd 1950-ben a Megyei Testnevelési Sportbizottság sportfelelősenek. Ezekben és más hasonló tiszteletbeli beosztásokban, alkalma volt részt venni a székelyföldi télisportok gyakorlási feltételeinek megteremtésében, szervezésében és előrehaladásában. Számos cikke és tudósítása jelent meg a csíki sportról a „Vörös Zászlóban”, „Sportul-ban” és az „Előrében”

Bejárta Csík minden hegyét – völgyét, néprajzi tájait, turisztikai érdekességeit és számos cikkben népszerűsítette. Az Előre, Vörös Zászló, Hét, Hargita, Informația Hargitei valamint a marosvásárhelyi és csíkszeredai rádióállomások közölték cikkeit.

1936-ban, jelent meg a Nagykőhavas leírása című könyve a szerző kiadásában.

Másik kiadványa a „Csíkvármegye” honismertető leírás, amit az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal támogatásával mint felelős kiadó jelentetett meg 10.000-példányban.

Csak kéziratban maradt a „Csíki Útikönyv” című részletes monográfia, amely forrásanyagként szolgált későbbi cikkeihez és a Hargita megyei turisztikai leírásokhoz. Mivel, hogy a harmadszori tartalmi módosításokat, történelmi és másféle „utasításokat” nem volt hajlandó véghezvinni, 1958-ban, nem engedélyezték a könyv kiadását.

Munkásságáról, könyveiről megjelent cikkek:

A Nagykőhavas Leírásáról

1936-ban, az Encián írja: „Országunk határain túl is jól ismert turista írónk Székely Géza kitűnő tollából, még talán ez évben, a „Nagykőhavas Leírása” című könyv jelenik meg.” A cikk továbbá közöl egy fejezetet a könyvből a „Létrás út”

címen.

1937-ben:

A Turisták Lapja: „A Nagykőhavas turista feltárása tulajdonképpen ezzel a könyvvel lett teljes, amelyben Székely Géza a kiváló erdélyi turista és lapszerkesztő mindent összegyűjtött amiről a vadregényes ezernyi szépséget sugárzó hegyről turistának tudnia kell.”

A Magyar Újság ismerteti és értékeli mint: „Pontos monográfia, idegenforgalmi és tudományos szempontból jelentős könyv.”

Az Ellenzék: „Úttörő munkának” minősül.

A Csíki Lapok értékeli és: „Az első magyar nyelvű hegyleírás Romániában”-nak nevezi.

1939-ben a Turisták Évkönyve közöl részleteket belőle és a könyvet megvételre javasolja.

Halász Gyula: „A századik év küszöbén” című könyvében: „Lelkesedéstől áthatott költői, s egyben gyakorlati ismertető”-nek és finom ízlésű és nagy gondossággal szerkesztett könyv”-nek nevezi.

A Csíkmegyei Leírásról:

1942-ben, a Hungária Magazin budapesti lap így ír: „Pompás képeiből közlünk és kitűnő szövegét teljes egészében közzé adjuk.”

1944-ben, a Turisták Lapja írja: „A szöveg tömör és tartalmas, látszik, hogy olyan idegenforgalmi szakember írta, aki vérbeli turista.”

Kacsó Sándor a „Fogy a virág, gyűl az iszap” című önéletrajzi vissza emlékezésében értékeli a nyelv tisztaságért való kiállását, még mint a Brassói Lapok újságírója, valamint a megjelent „Anyanyelvünk a sportéletben” című írását.

1978-ban, megjelent a TETT, sport és tudomány témájú számában megemlíti, mint az „Erdély Turista” társszerkesztőjét és értékeli ezeket a lapokat a bennük megjelent tudományos és néprajzi tárgyú írásain keresztül.

Cikkei megjelentek rendszeresen azoknál a lapoknál ahol újságíró (Brassói Lapok, Keleti Újság, Erdély), ahol helyettes és később felelős szerkesztő (Brassói Lapok) társszerkesztő (Erdélyi Turista) és szerkesztő (Brassói Turista) volt. Néha mikor több cikkét közölte ugyanaz a lap, akkor Csukási Sz. Géza néven írta alá.

Ezek a lapok kívül még gyakran jelentek meg cikkei a Turisták Lapjában, Erdélyi Lapban, Ellenzékben, Enciánban, valamint későbbi: Vörös Zászlóban, Előrében, Hétben, Hargitában és az Informația Hargiteiben.

1973-ban, jelent meg utójára cikke, ami 47 évi írogató munkát jelent.

A felsorolt sokoldalú tevékenysége mellett síoktató és sí bírói oklevelet is szerzett. Számos síversenyt szervezett a Nagykőhavason, Bolnokon, Pojánán, Csíkban és Gyergyóban. Idősebb korában még tájékoztató versenyekre készítette fel a és indított fiatalokat a csíki hegyekben.

Művelt, széles látókörű, három nyelven beszélő, nagyon tevékeny, ugyanakkor szerény, jóindulatú ember volt, igazi példaképe lehetne a mai generációnak.

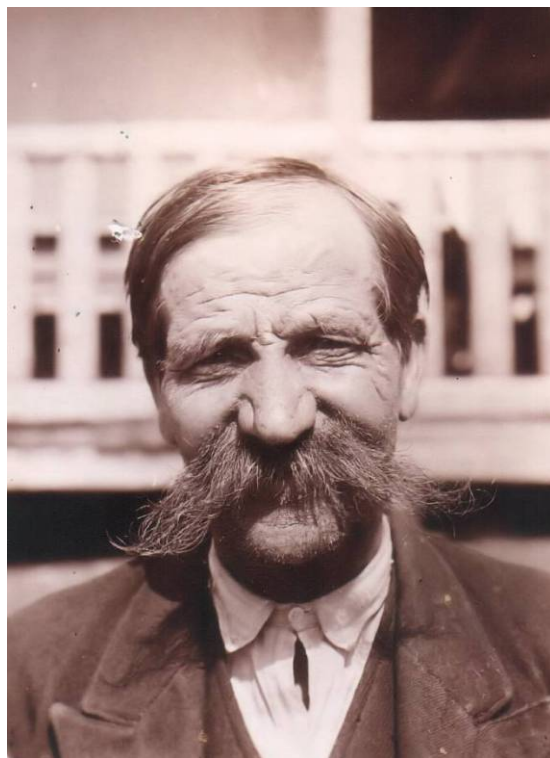
Ezt a füzetet Szotyory György állította össze, a hajdani turista folyóiratokat tallózva.

A fenti szöveg szerzői védelem alatt áll. Lemásolása, továbbítása csak a szerző írásos beleegyezésével lehetséges!

Nosztalgiai képek - a Székely család adománya

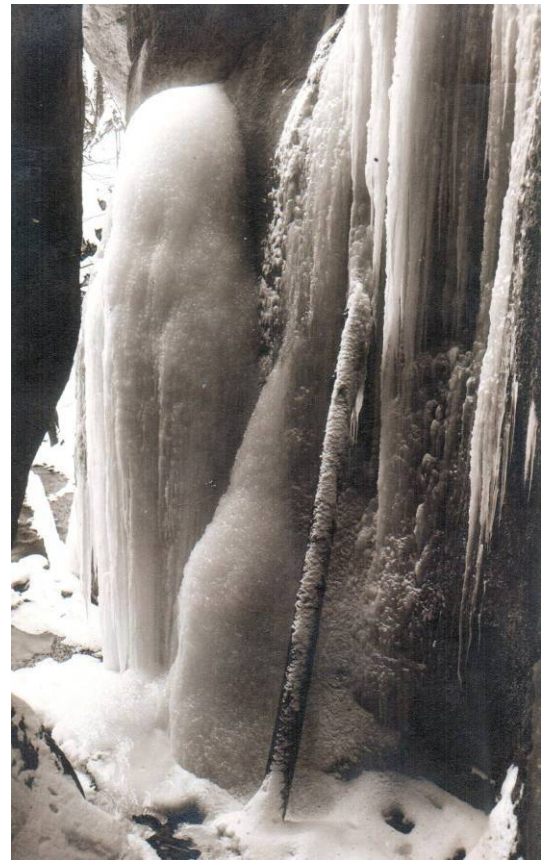

**Verzár Kálmán - a menedékház
volt ügyvezetője, 1929**

**Vikos József - a menedékház
volt gondnoka, 1929**

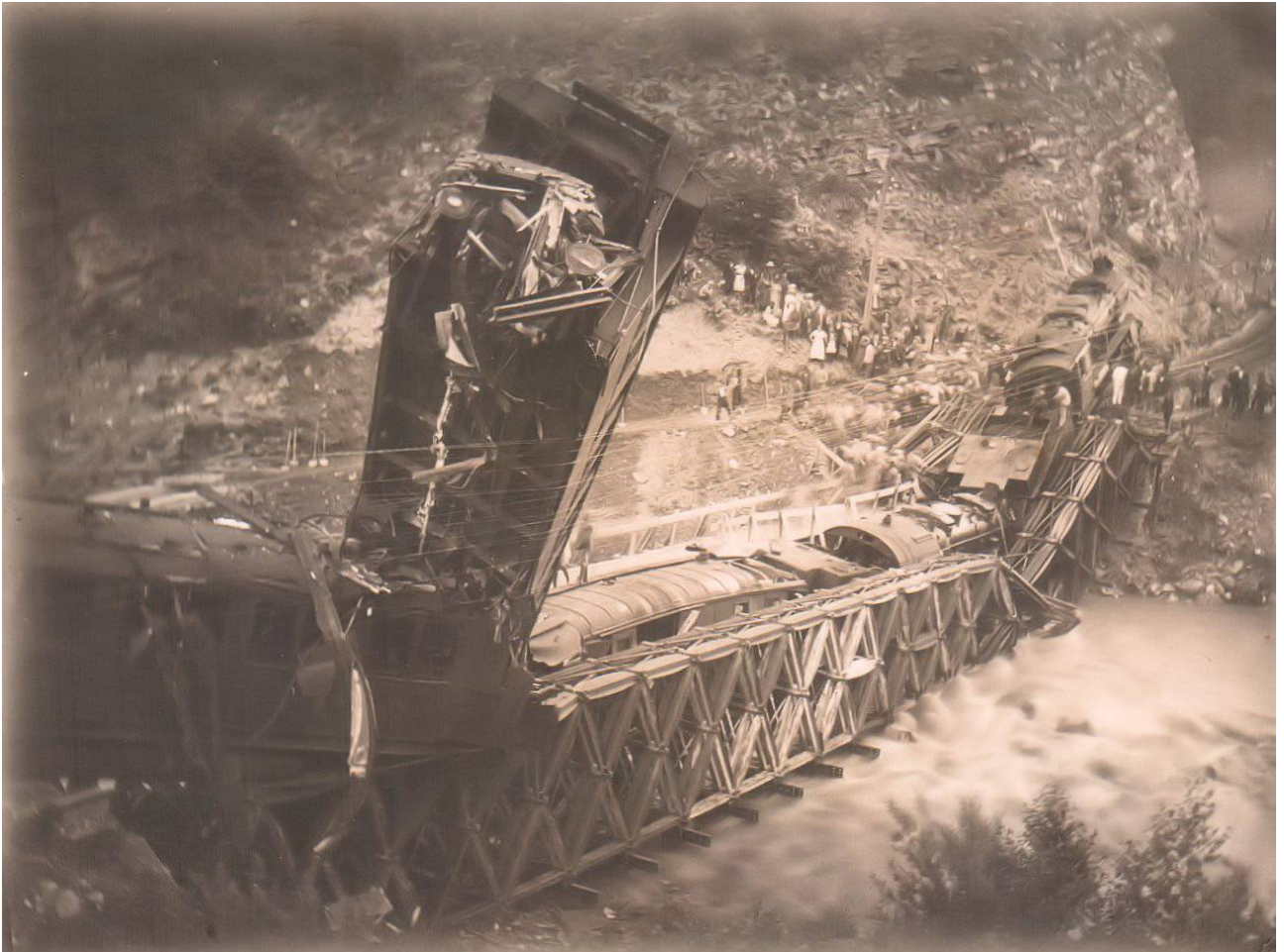

Bușteni

Tunel

Korabeli tagságkönyvek

**SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRAȘOV
BRASSÓI TURISTA-EGYESÜLET**

Az egyesületi tagok a menedékházakban a megállapított kedvezményeket csak az esetben élvezhetik, ha fényképpel ellátott és szabályszerűen lebélyezett tagsági igazolványuk van.

Tagsági igazolvány
Egeș Albert

Grünfeld-nyomda, Egeș A. és K. Brassó 1925-931

**SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRAȘOV
BRASSÓI TURISTA-EGYESÜLET**

Recunoscut: - Elismerve:
Trib. Brașov No. G. 2703/1927.

Szám *301*

Fénykép helye

Előd elnök *P. B. B. B.* pénztáros

Brassó, 19 *29* márc. *15*

B. T. E.	B. T. E.	B. T. E.	B. T. E.
1934	1934	1934	1934
I.	II.	III.	IV.
negyed	negyed	negyed	negyed

Le 160
Egeș Albert

sajátkezű aláírás

Membru asociat are beneficiu numai în
acel caz de avantagii rezervate membri-
lor la cascade de adăpost, dacă posedă car-
netul de membru cu fotografie și stampilă
în regulă.

Az egyesületi tagok a menedekhá-
zakban a megállapított kedvezménye-
ket csak az esetben élvezhetik, ha
fényképpel ellátott és szabályszerűen
lebélyezett tagsági igazolványuk van.

Egyed. A. & K. Berayomda Brassó 4737

SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRAȘOV
BRASSÓI TURISTA-EGYESÜLET

Carnet de membru
Tagsági igazolvány

Pörök Maria

Semnătura proprie

Pörök Maria
sajátkezű aláírás

SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRAȘOV
BRASSÓI TURISTA-EGYESÜLET

Recunoscut: - Elismervé:
Trib. Brașov No. G. 2233/1927.

No. 715
Szám

Președinte

Casier

elnök

penztáros

Brașov,
Brassó, 1936. II. 12

B.T.E.

1940

I.

negyed

B.T.E.

1940

II.

negyed

B.T.E.

1940

III.

negyed

B.T.E.

1940

IV.

negyed

SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRĂȘOV
BRĂȘOI TURISTA-EGYESÜLET

Az egyesületi tagok a menedékházakban a megállapított kedvezményekkel és az esetekben élvezhetik, ha fennképpel ellátott és szabályszerűen levezetett tagsági igazolványuk van.

Tagsági igazolvány

Lutsch Gyula

Reed A. & K. bényomda Brășov 4737

SOCIETATEA TURISTICĂ DIN BRĂȘOV
BRĂȘOI TURISTA-EGYESÜLET

Reconoscute: Elismerni
Trib. Brășov No. 6. 228/1927.

Uj Szám 438.

elnök

kassza

Brășov, 1921. aug. 12.

B.T.E.

1940

I.

negyed

B.T.E.

1940

II.

negyed

B.T.E.

1940

III.

negyed

B.T.E.

1940

IV.

negyed

Lutsch Gyula
szájkészlet

A turistaszálló leégése előtt és után

Az 1992-ben épült menedékház
2 évre rá leégett

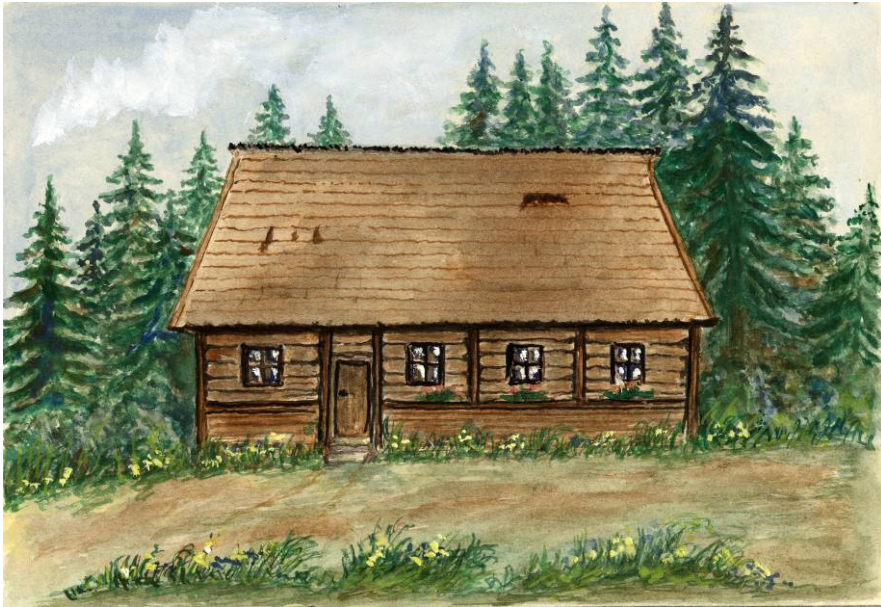

A Zsuzsi kunyhó a Nagykőhavason, 1995

A bolnoki menedékház az 50-es évekbe és ami maradt belőle

Dr. Szotyory Ildikó festményei a nagykőhavasai turistaházakról

Az SKV első háza, 1884

Az EKE első kis faháza, 1909

Az EKE második háza, 1910

A turistaszálló nagy ebédlője, 1930

Menedékház a Bolnokon, 1933

EKE menedékház a Kiskirálykőn, 1897

EKE ház a Teszlán, 1899 (fotó-összeállítás)

EKE-sek a vadászlesnél a Nagykőhavason, 2001

EKE - BTE kirándulók a Csiporkán, 2005

A 2003-ban épült Száva ház a Bolnokon

2005-ben, még állt az ONT által épített ház a Bolnokon. Egy esős éjszaka felgyújtották

2004 május 16.-án, vasárnap avatták fel a négyfalusi EKE turista házát a nagykő havason, a rossz idő ellenére 50 személy jelenlétében. A ház Kovács Attila érdeme